Bibliotek 1800

P. Fr. Rist

Lasse Månsson fra Skåne

P. Fr. Rist

Lasse Månsson fra Skåne

eBibliotek 1800

2023

I

Den lille fredelige landsby på Falster, der lå tæt ved postvejen fra Guldborg færge til Gaabense, var i løbet af få timer ikke til at kende igen. Allerede aftenen før, om søndagen, var det rædselsfulde budskab kommet. Det var ved tusmørketid. Gæssene kom vraltende hjem i en lang række fra det tilfrosne gadekær, køerne var afmalkede, og der skinnede lys ud af husene. Folkene holdt sig inde i den skrækkelige kulde, og i Ole Hassels store fæstegård sad konen henne ved ildstedet med et træfad i skødet og spiste med lille Helle, medens Anne gik til og fra arnen med mad til faderen, gamle Elias og et par husmandsfolk, som var helligdagsgæster. Da blev døren revet op, og en skingrende drengestemme råbte: "Fjenden er på Lolland, han kommer! han kommer!" Og han kom.

For det var i begyndelsen af februar i det ulykkelige år 1658. Som alle véd, havde den svenske konge, Carl X Gustaf, bemægtiget sig hertugdømmerne, Jylland og Fyn, og nu havde han netop udført det vovestykke, som krigshistorien ikke kendte magen til, og som bestemte Nordens skæbne for lange tider, at gå over isen med sit rytteri fra Fyn til Langeland og fra Langeland til Lolland. Om lørdagen satte han foden i land ved Grimstedgård, det nuværende Frederiksdal, og så drog han uden modstand videre ind i det arme, snedækkede land, der i urimelige tider ikke havde set en fjende, og hans soldater bredte sig i deres ustyrlige triumf ud over de velnærede øer. Kongen havde hast og gav sig ikke tid. Selv Nakskov fæstning

drog han forbi, så borgerne af rædsel for plyndring måtte løbe efter ham for at overgive deres by. Som en ilende storm fo'r han hen over landet, han fulgte vejene, så vidt de kunne findes for sne, og de byer, der lå ved disse veje, var fortabt. Men uden for hærvejen, inde i landet bag de hvide marker og sorte skove, blev de mange småbyer liggende uberørte efter ham, ængsteligt bævende ved den fjerne larm og de flyvende rygter – ak, deres tid kom, næsten alle blev de voldtaget og skændet, da "Svecus" næste år kastede sig over øerne, rasende over sit nederlag ved København.

Men nu havde han ingen tid. Han lod sine avantgarderyttere ile forud til overgangsstederne fra Falster til Sjælland. Sejrsberuste rendte de et dansk kommando overende, der søgte at gøre modstand, og dagen efter havde forvagten besat færgestedet ved Gaabense.

Det blev en sørgelig helligaften for den lille landsby, og ingen turde gå i seng. Bønderne ventede i stum rædsel på, hvad der ville ske. Om mandagen havde råbende og hoverende rytterskarer flere gange sprængt gennem byen uden at standse; de fulgte ikke de glatte, hårdt frosne veje, men søgte ind over markerne, hvor sneen lå løs og blød, og først uden for byen fulgte de vejen, hvor den svingede mod nord, og forsvandt.

Dagen gik hurtigt og travlt for de arme bønder. Alle de unge karle, som ikke allerede var borte, søgte skyndsomst at nå over til Sjælland og komme til København. Kun de gifte mænd blev hjemme, og de vidste ikke deres levende råd. De gravede deres smule sølv, kobber og tin ned i baghaverne og skovlede sne

derover. Men dyrene! At jage heste og kreaturer ud på markerne eller skjule dem i skoven, hvor de plejede at færdes, når vejret var mildere, ville være den visse død i den umådelige kulde. Og børnene! Pigerne! Hver gang en trop ryttere viste sig nede ved Guldborg færgested, blev de alle sammen gennede bort, op på høstængerne eller ned i kælderrummet.

Først om eftermiddagen, da det mørknede, standsede en rytterskare ved byen og besatte den. Det skete uden manddrab og uden megen vold. Det var omtrent hundrede mand af Smålandske Dragonregiment. Kort efter fulgte en halv snes højtpakkede vogne, der blev kørt op igennem byen og stillede i række norden for denne som en slags vognborg neden for kirkebakken, hvor vejen svingede; men det var ikke det rigtige store tros med sit umådelige tilbehør af vognlæs med bytte, ja kvinder og børn, for det var ikke kommet med over isen. Forspandshestene blev ført tilbage igen; det var udtærede ralliker og tykke små bønderheste, der lige var røvede ud af varme bondestalde, og som nu blev lejrede vesten for byen, side om side i lange rækker. De stod i deres møg med hængende muler og udslukte øjne, udpinte og forasede; men bondehestene, som endnu åd af høbunkerne foran dem, fo'r af og til sammen og rejste hovederne, idet de forskræmte vendte det hvide ud af øjnene og hev og sled i rebene, der bandt dem til hinanden, indtil rytterdrengenes råb og svøbernes læderremme fik dem til at dukke sig. Her stod også en del i al hast sammenrøvet ungfæ, kvier, kalve og får, hvis ynkelige brægen og brølen skar bymændene og deres kvinder i hjertet og fik det til at bløde, så øjnene løb over.

Ude på gaden, hvor svin og fjerkræ ellers drev om som de ville, havde rytterne tændt små bål af det ved, gærdsel og kvas og alle de brændbare sager, som de forefandt. Det var mere for at lyse i mørket, der rugede tæt og sort uden om de hvide marker, end for at varme; for kulden var for stærk til, at man kunne færdes ude. Kun oppe ved gadekæret, hvor vagten havde taget sin standplads, brændte der et vældigt bål. De havde her revet et hus ned ved siden af smedjen og af bjælkerne og bindingerne tændt en ild, der stadig blev mættet af tagstrået, så den blussede op og lyste for dem, når de trak hestene ned til kæret for at vande dem. Isen var brækket op, og de knuste flager lå ved bredden, så både mennesker og dyr idelig gled og snublede. Ildens skær flammede og flimrede hen over sneen, så det snart tabte sig i mørket, snart lyste og glødede ud over kæret eller op til kirken på den runde banke mod den sorte, tykke luft. Dragonerne havde travlt med deres heste, som var ret uanselige, studs- og stikkelhårede; de fleste ville ikke drikke og var åbenbart halvt ødelagte af anstrengelse, sadlerne med de vældige tasker og hylstre lå endnu på dem, og folkene bar endnu den korte pallask omkring livet og luntekarabinen på ryggen.

Nogle børn, der ikke var krøbet i skjul, eller som mødrene ikke havde gemt med pigerne på lofter og stænger, morede sig kosteligt over dette "St. Hans blus" midt om vinteren og havde travlt med at føde ilden med alt, hvad de kunne finde. De jublede, da et par ryttere kastede borde og bænke fra det nedrevne hus på bålet, og de stod med hænderne på bagen og stirrede ind i luerne med dumme blændede øjne og så, hvor det våde træ sydede og spyttede, og hvorledes halmens gule røg og

lette gnister fløj til vejrs, fejede hen over dem og opslugtes af mørket.

Der var ingen kro i byen, men smeden, som havde sin esse neden for bakken, havde af lensmanden – måske i følge det gamle ord, at hvor Gud bygger en kirke, bygger Fanden en kro – privilegium på krohold mod en årlig afgift, men det var ikke lystighedsråb og glædesskrig, der i aften lød derfra. Rytterne havde bundet smeden til hestepælen. De havde straks skubbet ham bort fra essen og kastet ham ud af døren, og da han havde sat sig til modværge, havde de slået ham til jorden med hans egen forhammer. Da han kom til sig selv, bandt de ham. Der stod han og måtte se rytternes egen fanesmed arbejde med hans værktøj og tåle, at de slog tappen af hans tønde og drak hans gamle øl. Ryttersmeden kastede ved på, satte bælgen i gang, stænkede gløderne, og den mørke glorøde ild farvede den bundne mands hæslige, forvredne ansigt. Han var skævmundet og fuld af udslet helt op i den skaldede pande, og hans grådige øjne fortalte om drukkenskab, frådseri og hemmelige synder. Hans lådne hue, som var rimpet sammen af et ræveskind, der kun var tørret i luften, så man mærkede kadaverlugten, var slået af ham, og ansigtet drev af sved og skægget af fråde. Det var byens kloge smed, hele omegnens skræk, lægen for mennesker og dyr, vismanden, vovehalsen, som ikke frygtede noget som helst, som havde magten over troldtøj og hekse, som turde tage urter om natten på kirkegården og bly af kirkens vinduer, selve præstens medbejler og konkurrent og dødsfjende. Rytterne beslog deres heste uden at bryde sig om ham og holdt ham undertiden det hvidglødende jern eller det

skummende ølkrus for næsen, når han rykkede i rebet og skældte og spyttede.

Mellem smedjen og gadekæret lå den gamle brønd, der var så dyb, at den aldrig frøs, og vippen var i stadig bevægelse op og ned. Luerne fra bålet lod dens gamle grønne brædder stråle i det lyseste guld, medens smedjens mørke ild malede dens anden side ligesom med blod. Der blev slagtet ved brønden. Der lå dynger af huder, fjer og indvolde i pøle af blod, og rytterne løb bort med store kødstykker, der dryppede rødt i den rene sne, ja uden for hvert hus var der blodpletter og mærker på døre og mure af blodige fingre. Soldaterne var vilde af sult efter deres lange eventyrlige ridt over havet.

Men ovre på den anden side af gadekæret sad en hob af byens gamle folk, gubber og gamlinger. De var flygtet ud af huse og hytter, drevet ud som dyr af deres huler, og havde ikke som de yngre mod og kraft til at blive ved hjemmet og forsøge på at gemme og forsvare deres ejendele. De havde hylet og jamret og vredet deres hænder og var så flygtet ud i den kolde aften, indtil de som møl havde samlet sig ved bålet, for varmens skyld, for lysets skyld, ja frem for alt for ikke at være i mørket, hvor alt det onde fødtes, husedes og lurede. Dér sad de, og deres gamle, benmagre lemmer rystede og bævede af angst og kulde, medens de klynkende ventede på, at det skulle blive dag, så at de kunne se ulykken ret ind i øjnene. Af og til skændtes de højt indbyrdes, tyssede så på hinanden, når rytterne kom dem nær, og krøb angst tæt ind til hinanden, når de hørte den bundne smed råbe op. De stødte vredt til Ludse fra Kohaven, en ældgammel udtæret kvinde, hvis tandløse gummer ustandselig skældte og forbandede, indtil hun udmattet faldt sammen, for

så atter at kravle op og med skrigende stemme og mimrende mund at synge salmer: Vor Skabermand, O Jesu Christ, din huld og nåde vi forvist – skreg hun gennem rytternes råben og latter, hestenes vrinsken og larmen fra smedjen – og ilden farvede hendes smudsige, rynkede heksefjæs, der var blankt af gråd og angstens sved. Hun blev helt vild, da hun så nogle ryttere, der havde røvede kvindetørklæder om hals og bryst, tumle med et barn. Det var en lille dreng, der havde gemt sig med sin lille hundehvalp inde i et mørkt hul ved smedjen. Rytternes store hunde havde sporet den, og da de trak ham ud, skreg han: Tullefas, min lille Tullefas! Han tænkte ikke på andet, og rytterne lo. Men en af dem så en snor om drengens hals, og med et begærligt ryk drog han i den, så drengen hvinede og snoren sprang og en lille mønt faldt i sneen. Så gramsede de om mønten, og den lille løb med Tullefas i favnen.

Lyset strømmede ud af alle husenes åbne døre på den tilsølede, optrampede landsbygade, og der lød larmen og skrigen, støjen, råben og sang overalt.

Da dragonerne kom ridende ind i byen, gjorde de forreste ryttere holdt ved Ole Hassels gård, der var en af de vestligste og største i byen, og faldt over den som fluer over et ådsel. Den øvrige del af kolonnen spredte sig omkring i byens andre huse og gårde.

En menig dragon, som red en prægtig hoppe, der stak underligt af mod de andres uanselige dyr, lod sig straks glide ned på jorden og ville være faldet, hvis han ikke var blevet støttet af et par andre. En fort binding, der var fugtet med brændevin, for at der ikke skulle gå kulde i såret, var snøret sammen om hans hoved, men blodet, der var sivet igennem, var

størknet og havde kaget og skorpet sig sammen over ansigtet og på klæderne. Han blev båret ind i stuen samtidig med, at de andre med høje råb stormede ind.

Stuen var efter den gamle bygningsmåde et stort halvmørkt rum, der uden loft nåede helt op i taget, hvor det fik lys fra lyren, hvor røgen fra det åbne arnested havde sin udgang. De svære tværbjælker, som over ildstedet lå højere end de andre i stuen, var her sorte og sværtede af røg og sod, men henne over det lange egetræs bord kunne man skimte, at de var pynteligt malede med brunrøde og hvide farver. Rundt langs væggene stod slagbænke og kistebænke. I den ene krog, længst til højre fra fremmerset, var gulvet trælagt, og her var en lem til kælderen og mælkehylder på væggen. I det andet hjørne førte døren ud til stalden og til stænget i sidelængen, og tæt ved denne dør var der en lukket skabsseng, men noget indenfor igen den store åbne fyrretræs himmelseng, i hvilken de lagde den sårede mand.

Ole Hassel, en høj, rundrygget gamling med langt, glat nedhængende hår og et skægløst ansigt, stod med mimrende læber og kunne ikke få et ord frem. I angst og bæven havde han ventet det frygtelige. Der havde ikke været fjender i landet i mands minde, og han havde kun hørt om en krig, som noget fjernt, helt ovre i Jylland, noget forfærdeligt, der ikke kunne nå ham. Han vidste jo nok, at fjenden også var i Fyn, men forstod ikke, hvad han ville her. Og krig kunne da vel ikke være værre end pesten? Den kendte han, det var ikke fire år siden, den havde huseret. Fjenderne var vel dog mennesker, man kunne komme tilrette med.

Han var endnu i søndagstøj et og stod stolt i sin dør, da de kom, men da en dragon rev den store stok med messingknappen ud af hans hånd og råbte op på et sprog, han ikke forstod, da de sled den lange, fodside kofte med de flade sølvknapper af hans krop, da han så dem tumle med konen, støde til hende, rive i hende, da han så den sårede mand blive båret ind og lagt i hans ægtesengs dyner og skind og så, hvorledes de slog sig til ro, slængte brændsel på arnen, bar levnedsmidler ind og brød kisterne op – så faldt Ole Hassel helt sammen og listede sig fortumlet, forvirret og halvt vanvittig af skræk ud af stuen, uden at få sagt et ord af alt det, han havde tænkt at imponere dem med – op på stænget i sidelængen sneg han sig, hvor børnene var gemt.

Men Trine Ole Hassels var stærkere end manden. Hun var en fed lille kone. Huden lå hende glat og blank om panden og de røde kinder, men hun havde et par dybe furer fra næsen ned til mundvigene, som gav hendes lille gammelkoneansigt en barsk og streng mine, især når sod og snavs fra arnen i løbet af dagen havde samlet sig i dem. Den smalle strimmel af lærredskappen, som man skimtede under hendes glatte brune hue, var derimod altid lige så snehvid som båndene, der var snøret sammen under den runde hage. Hun havde en svær, ulden ærmeløs trøje på, som sad stramt om overkroppen og om de tunge bryster. De lo ad hende og kommanderede hende, men hun lystrede ikke. Da hun fik ryggen mod væggen, talte hun til dem med sin skarpe stemme, der lød i stuen, og blev stående rolig og så, hvad de gjorde. Kun hendes rynkede hænder med de spændte årer, som hun holdt foran sig på maven, idet hun idelig skiftede den ene over den anden, rystede stærkere og stærkere, da de

åbnede hendes kister, da de slog fadebursdøren ind og sprængte lemmen til kælderen. Men da de sparkede lermuren ud ved fremmersdøren og slog den ene dørkarm ud for at få tre heste ind, som der ikke var plads til i stalden, så lod hun sig glide ned i krogen ved arnen og sad stum og bleg og så til, uden selv at blive lagt mærke til.

Lollands og Falsters bønder var den gang vidt bekendt for deres fede og kostbare levemåde. Falstringerne ikke mindst, for Falster var kronens gods fra dronning Sophies tider, og hvor slemt bønderne end havde haft det under den nøjeregnende og nærige enkedronnings regimente, der endog sendte bønderkonerne hør til spind for hende, stod en fæstegård ikke ledig på Falster, før der var en lysthavende til den. Det var ikke som på herregårdene andre steder i landet, hvor de vornede blev tvunget til at tage fæste, og ødegårde kendtes kun lidt på Falster. Men det blev også sagt, at bønderne levede højt, og at de åd og drak så meget, at de aldrig samlede sig rigdomme, ja alt var så dyrt, fordi bønderne ville have bedre, drøjere og overflødigere føde end i de andre danske provinser. "En lollik og falstring er slikken om munde, men haver intet på kistebunde" er et gammelt ord. Derfor var også mange tilbage med landgilde og andre afgifter. Men nu ved vintertide fandt svenskerne alle forrådskamre og fadebure og kældre fulde, og de sultne dragoner opdagede snart, at Ole Hassels gård var et kvarter efter deres lyst og smag.

Der var en vældig hede og dunst inde i stuen. Den store kødgryde på den åbne arne løb over af skum og fedt, fyldt som den var af flæsk og høns og alskens anden kødmad, og den

mægtige steg af næsten en halv kalv, der var spiddet på en jernstang bag ved gryden, sendte kraftige og saftige dampe op mod den åbne lyre. De bredte sig i stuen, hvor de blandede sig med brænderøgen, med de mange skidne menneskers uddunstninger, med lugten af hestenes gødning, af ridetøjernes og støvlernes læder, med osen af tranlygterne og de store talglys, som i jernstager var skruet fast i bordet, og med den fugtige em af den smeltede sne, som fødderne slæbte ind, og som gjorde gulvet til en sump, indtil det ud på aftenen blev dækket med et tykt lag halm og hø.

En klynge af dragonerne flokkedes tæt om arnen og betragtede længselsfuldt madens tilberedelse, sugede den fede stegte duft i sig og nød varmen fra ilden, der glødede i deres brune stærke ansigter. De skyggede for ilden og tog dens lys fra stuen, så der blev mørkt i krogene, og deres skygger tumlede om mellem skinkerne, pølserne og fårekroppene oppe på bjælkerne, hvor røgen samlede sig for at trække ud.

Der var en mægtig larm og støj derinde af karlene ved arnen, af ryttere, der kom og gik med deres saddelposer og mantelsække eller med kasser, som de hentede fra troskarrerne, og som de pakkede ud eller pakkede om i de halvmørke kroge, hvor de drog deres støvler af og gned deres stive, iskolde fødder og ben eller skiftede tøj. For nogle af dem havde fine sager i deres oppakning, ja silkevamse og undertøj af blødt skind og meget andet, som de ikke holdt af at vise hinanden, og som de færreste nænnede at tage på kroppen under køllerten. De skændtes og stredes om alle de sager, der fløD hen ad gulvet fra de opbrudte kister. De rev og sled i de stopfyldte dyner, puder, skindtæpper og fjerposer, faldt som grådige dyr over uldent og

linned, strømper og hoser, og lærredsrullerne – dem, som den lille kone henne i krogen kendte, fra de havde været frø på marken, som hun havde sået og høstet og rusket og knevlet til det var taver, som hun havde skættet og heglet og tvundet og spundet til tråde, som hun havde spolet og vævet i mange lange aftners tid, indtil hun stolt havde bleget det smukke væv på græsset – dem rullede de op under latter og skrål og skar dem i stykker, strimler og klude for at svøbe dem om deres stakkels forfrosne fødder, så at disse kunne kende nydelsen af at være ude af de stive kanonstøvler. Men alle de andre ting, de runde bundter hørgarn, helligdagsklæder, skørter og bul og huer blev kun revet op og trådt i skarnet.

Men højest råbte og skrålede de henne ved skiven, hvor de slog spunsen af kælderens øltræer og mjøddunke. Alle de gode drikke, som konen derhenne havde høstet af humlehaven og samlet af bistaderne og presset og kogt og skummet og siet og gæret, tappet på fade og tønder og gemt i den kølige kælder, lod de strømme i tudekander og krus og stobe og skåle af alle slags. Der var nok til alle, og de drak triumf og råbte hoverende kongelig majestæts kong Carl Gustafs stolte navn. Vivat! Vivat!

Så blev maden båren frem, og der var en skrigen og råben uden ende, en larm af skælden og forbandelser og latter, vrælen af tyggende munde, brølen og sang af lallende tunger, af hundenes grådige gøen og hestenes trampen. Dampen stod ud af døren fra det overhedede rum, men den mægtige kulde sad endnu de stærke karle i kroppen, og stadig sluttede de sig om arnen, indtil larmen lidt efter lidt stilnede af, og de fleste af dem faldt overmætte sammen i halmen og sov med kniven og bægret i hånden.

En hob blev siddende ved bordet, hvor et par af dem spillede skervensel eller verkehring om det friske bytte.

Dér sad kvartermesteren, en høj, svær smålænding, bred over lænder og mave. Hans gustne ansigt var fuldt af fregner, der endog krøb hen over de blege, blålige læber og ind under det tynde, rødlige hår og skæg. Han havde en næse som et næb, og når han bandede og lo, udvidede næseborene sig, og man så, at han ved et skud eller hug havde fået læberne flækket, kæberne knust og tænderne slået ud. Det var stygt at se. Kvinder og børn løb for ham, men han var netop kær i kvinder og børn, og jo mere han læspede for dem, jo mere bange blev de. Så brugte han vold.

Han spillede med en lille lavstammet holstener, der sad nøgen til bæltestedet og med bare fødder. De havde kun én pibe at røge af, en knækket hollandsk lerpibe, der gik fra mund til mund. Holstenerens snerrende røst skar igennem alle de andres, han grinede og lo, snoede og tvandt sit lange fipskæg med sine korte, skidne fingre, kløede sin hårede overkrop, og når han vandt, kastede han sig tilbage og lo, så de små onde øjne blev helt borte, men han havde dem alligevel med sig, når kvartermesteren spillede ud, eller når de fyldte hans sølvbæger, som han pressede fast mellem knæene, når han ikke drak, for det var hans eget og lignede svært en kalk fra en kirke.

De slog i bordet begge to og var betagne af spillet, som ufravendt blev fulgt af den klynge, der havde slået kreds om dem. Trompeteren, en ganske ung, rødblond fyr lænede sig frem over bordet, så lyset nedenfra lyste ind i hans fedtede mund, der halvt smilende stod åben i spændt forventning, det skinnede over hans buttede, røde ansigt, de hvide tænder og

den stærkt opstrøgne knebelsbart. Hatten havde han strøget af, så den hang ned ad ryggen i stormsnoren om hans hals, men jernkrydset, som han havde i hattepulden for at bøde for hug, sad over hans stubbede hår. Ved siden af ham, halvt med ryggen til, sad en underlig skikkelse. Det var korporalen selv, en lang, krumrygget mand, mager som en djævel, med mange furer og folder, skrammer og ar og sort tottet skæg om de smalle læber og den spidse hage. De lyse, næsten hvide øjne flakkede stadig spejdende om, når han sad stille, og spidsen af tungen gled idelig hen over læberne. Han indgød en sælsom, helt uforklarlig skræk. Folkene skyede ham, når de kunne, af og til skottede alle til ham, når han var til stede, og ingen holdt af at ride alene med ham i mørke. Men når han talte og var venlig, glemte de frygten. Der var ingen, de hellere hørte fortælle end korporalen. Når han fik tungen på gled, kom der liv i hans døde ansigt, og lo han, så rynker og folder krøb frem om øjne og kinder helt op i hans skaldede pande, så måtte de alle le, skønt hans historier drev og dryppede af blod og mord og voldtægt og råhed. Men så kunne han pludselig tie og se på en af dem med et blik, der fik den kækkeste til at blegne, som om han så et genfærd eller døden selv. Han havde "onde øjne", mente de, og at han kunne den sorte kunst, var lige så sikkert.

Bag ved spillerne stod endnu en del ryttere, alle havde de forvovne, vejrbidte, arrede og senede ansigter med opstrøgne skæg, der dryppede af øl; men hvor forskellige de end var i skikkelse og klædes dragt, lignede de dog hinanden i ét: De havde et skarpt, spejdende, hårdt, og hungrigt udtryk i øjet, der uden at blinke så langt, ligesom i det fjerne – som rovdyret ser. Undertiden lignede de alle korporalen.

Der blev spillet med knyttede hænder og lynende øjne, og i spændingens øjeblikke var de alle tavse og stod lydløse med stirrende blik og åbne munde – så kom afgørelsen af hvem der vandt: Hænder og arme fægtede i luften, kroppene kastede sig tilbage, de skreg og bandede og lo, anråbte de omstående, der galede af latter, talte på fingrene og pegede, kom med fiffige forslag og gav snedige råd.

Uden at blive bemærket havde den lille kone af og til listet sig ud og ind af sin krog for at rejse en væltet lygte eller for at slukke et udbrændt lys. Hun vågede over dyrere skatte end dem, hun så flyde i skarnet.

En pludselig larm af stemmer, stampen af heste og klirren af våben lød ude på gaden. En stor, svær herre i følge med en lille indskrumpen gråskæg kom ind fra mørket og var ved at falde over hestene, der havde strakt sig i halmen ved hullet i væggen. Det var rytterløjtnanten, en mand højt op i fyrrerne, han havde en pelsforet frakke på med lange skøder, der skrævede foran den svære mave så de stod ud til siderne som et skørt og viste en purpurrød vest, hvorover der var bundet et folderigt blåt silkeskærf.

Korporalen rejste sig og gik ham i møde, de andre blev ved at spille. Løjtnanten så omkring på de sovende, blinkede med de små øjne og puttede snustobak op i den runde braknæse med en lille ske. Så spyttede han i snavset, gjorde en rund bevægelse med armen over hele stuen og spurgte:

"Drukne?"

"Ja – å ja," svarede korporalen, "fedt og kraftigt øl," og han smilte med de smalle læber.

Løjtnanten slog hovedet tilbage med en flot bevægelse, så den gule hattefjer viftede, og det røde hår, der flød ham ned over skuldrene, spredte sig endnu mere.

Tranlamperne og lysene var for en stor del brændt ud, der var mørkt i krogene. Kun henne ved sengen lyste en stor hornlygte over den sårede mand, der uden at røre sig havde ligget i dynerne med støvler og våben. Kammeraterne havde af og til budt ham drikke, men han havde kun set på dem med store sorte øjne uden blik.

Løjtnanten pegede hen på ham. "Er det Lasse Månsson?" og han gik hen mod sengen, fulgt af korporalen og den lille mand, der stadig søgte at se ham op i ansigtet, som om han ville drikke hvert ord af hans mund, hvert blik af hans øjne.

"Hvor står det til, Lasse Månsson?" spurgte løjtnanten. Men den sårede rørte sig ikke, hans øjne gled stadig sorte og tomme om fra den ene til den anden.

"Feber!" sagde løjtnanten. "Har I arkebusadevand?"

Den lille mand bøjede sit rynkede og bekymrede ansigt over Lasse. Hans kortklippede, stålgrå hår spidsede sig ned mod den furede pande mellem høje kriger, som man brugte det på Gustav Adolphs tider, hans elskede, højsalige herre og konge, hvis lig han for over 25 år siden som ung feltskærer havde været med til at tvætte i skolemesterens hus i Meuchen. Medens han forbandt Lasse Månssons sår i hovedet, gik løjtnanten sin vej med korporalen. Spillerne sluttede endelig deres latter, og der blev ganske stille. Man hørte kun langt borte, rimeligvis fra vagtilden, hvis skær svagt og usikkert flakkede derude i mørket, en høj baryton synge en lang, lang soldatervise og næsten uhørligt nogle stemmer brumme kor.

Da sneg den lille krumme skikkelse sig igen forsigtig ud af krogen ved arnen og hen imod døren mellem de sovende mænd, men feltskæreren standsede hende på vejen og gav hende ordre til at hjælpe sig med at få støvlerne af den sårede og bringe vand og linned. Hun vidste ikke, hvor hendes mand var henne, hun vidste ikke, om børnene endnu lå godt skjulte på stænget, hun vidste ikke, om dyrene var i stalden eller sluppet ud, hun vidste intet, men hun spurgte ikke. Tavs hjalp hun med at vaske den fremmede mand, der lå i hendes ægteseng, husets helligdom, og tilsølede den med blod og snavs.

II

Det var næppe lyst næste morgen, før den tykke trompeter satte den lige, alenlange trompet for munden og blæste til afmarch. Og så tørnede de ud. De fløj frem fra huse og gårde, trak hestene ud, kastede den mægtige oppakning over deres magre rygge, ivrige efter at komme i sadlen og af sted, begærlige efter at føle dyret under sig og sprænge ud i den hårde frostluft, hidsige efter at nå forvagten ved Falsters kyst og komme over til Sjælland, efter nye eventyr, nye farer, nye kampe, bedrifter og bytte. De var allerede borte.

Alle døre gabede tomme efter dem, men endnu var beboerne ikke krøbet frem for at måle deres jammer og elendighed. Enkelte hoveder kom til syne, men korporalen holdt endnu oppe ved smedjen og talte til den løsladte, dødblege smed, der stod og støttede sig til sin dør og brækkede blod.

Da kom endnu en rytter ud af Ole Hassels gård. Det var Lasse Månsson og hans hest. Han havde en brunligrød filthat med en falmet rød fjer på det forbundne hoved. Han bar en stærkt slidt klædes kofte eller køllert inden for en vams af skind, hvis skøder var opflossede og iturevne, en bred lærreds halskrave var bundet over koften med hvide snore, der endte i små kvaster, men kraven og koften var sort af størknet blod. Hoserne var af gult skind med en stor lap på højre lår, og i et meget bredt skuldergehæng, der også var oversprøjtet med blod, hang et pragtfuldt damasceret sværd med et kunstfærdigt drevet greb af stål, som vel måtte være krigsbytte, da det befandt sig i en

simpel dragons eje. Han havde et fint skåret ynglingeansigt med lige næse og kraftig mund, skægget krusede sig spaltet og kort om hagen og op om munden og kinderne, hvor det næppe havde været synligt, hvis det ikke, ligesom bryn og øjenhår, havde været bleget af vejr og vind og synede som sølvhvide dun mod den brune hud. Han lugtede af læder og metal, af sved og blod og snavs.

Han trak sin prægtige hest ved tøjlen, og den fulgte ham villigt, men den manglede oppakningen, og sadel og hovedtøj hang skævt. I den anden hånd holdt han sine mægtige, ufarvede kravestøvler med de stive skafter, tommetykke såler og lange spidstandede sporer, på armen hang en musket med flintelås, hvilket den gang var ret sjældent.

Kammeraterne havde forladt ham i sengen, da han ikke var sig selv bevidst. Så havde han selv tumlet med sin hest og sit tøj, til han fik hesten ud og tøjet på, men han følte godt, at det ikke var som det skulle være. Han vaklede, da han stod ude i den tiltrampede sne, støttede sig til hesten for ikke at falde og tog sig sammen for at tænke. Han ville følge kammeraterne! – han måtte af sted! Der var jo blæst! – hvor var de henne, for alle djævle! I det samme rejste den sorte hoppe sig i vejret og vrinskede højt og klingert, så at manken stod brusende om dens hoved.

Der lød råb, og mange galopperende hestes hårde hovslag knaldede mod vejenes is. Det var den svenske konges vagt, 200 finske ryttere, der kom sprængende, små uanselige karle, mørke, knoglede ansigter med langt stridt hår. De havde ugarvede læderkøllerter under kyrasset, grålige filthoser ned i støvlerne og på hovedet stormhuer af jernblik. De magre,

langtoede heste med de korte, afgnubbede manker og haler, der var indfiltret med isklumper og høtotter, var lige så svedige og smudsige som deres herrer, deres små mørke øjne var lige så livlige og nysgerrige som deres, og de bar deres træsadler og hovedtøj, som var sammenflikket af reb og remme, med lige så godt humør som rytterne deres lanser og brændende luntepistoler.

Så kom kongen selv. Han sad i en bredslæde med et forspand af fire blankbrune dyr, de samme, som havde trukket ham og den franske gesandt over isen fra Langeland. Kongen så ikke ud som en triumfator, men som en fed mand, der frøs. Han var helt indhyllet i pelsværk, og hans svære legeme blev derved så uformeligt, at monsieur Terlon svandt ind til intet ved hans side. Pelsen var ham for snæver i halsen, og hægten skar i hans dobbelthage, når han drejede hovedet, og hans klare, udstående øjne fik så et stikkende udtryk. Han var rød i det svære ansigt, og hans lange sorte hår hang glat ud over pelsens krave, han var i glimrende humør, for det havde truet med tø om natten, men nu frøs det hårdt igen, og himlen var grå og streng, kun langt nede i horisonten grinede en gullig stribe ud over Møens land. Kongen så det selv, da han lidt efter kørte over bakken. Men da han nu ved indkørslen i landsbyen så Lasse Månssons stejlende hest, smilte han under den lille smalle knebelsbart, og da Lasse i det samme vaklede frem og tilbage og pludselig sank sammen i sneen uden en lyd og uden at slippe hverken hesten eller støvlerne, rakte kongen hånden i vejret og råbte. Slæden holdt så øjeblikkeligt, at de bagvedværende ryttere måtte parere hestene i farten, så de satte sig på bagparten; men fortroppen red videre.

Korporalen var kommet til. Krumrygget og mager stod han ved siden af sin hest og så på kongen med sine spejdende øjne, idet han besvarede hans spørgsmål.

Om det ikke var en af smålændingsdragonerne, der lå dér på landevejen? spurgte kongen og pegede på Lasse Månsson. Nå! Om det var den hest, dragonen havde taget i Polen, da han reddede grev Totts liv? Nå! Og hvorfor han lå dér på vejen?

Korporalen svarede med hatten i hånden, at Lasse Månsson var blevet såret dagen før om morgenen, da de på marchen sprængte en fjendtlig hob af fodfolk ved den store købstad, der hed Mariebo. I nat havde de haft kvarter her i landsbyen og var nu på vejen til stranden.

Om Lasse Månsson havde et svært sår?

"Gud velsigne kongelig majestæt, det er kuns en lille blessure på en otte dages tid eller så."

Der var kommet folk til rundt omkring fra; blege, søvnløse, udhungrede og udplyndrede mennesker lå knælende i sneen omkring slæden og bad om nåde og barmhjertighed for Jesu Christi skyld for deres usle hjem og deres fattige børn. Kongen så på dem med sine kolde øjne og løftede hånden, da deres jamren og hylen overdøvede korporalen. Han spurgte så om dennes navn.

Korporal Johan Printz af Smaalands Dragonregiment.

Manden, dér lå, sagde kongen højt, var en så brav svensk soldat, at han ville have ham karsk igen. Og det skulle bymændene sørge for, og derfor skulle nu korporalen blive på stedet som salvegarde for akkorderet betaling og holde byen og dens folk fri for plyndring og insolentier af hvad art nævnes kunne. Kongen sagde de sidste ord med et fast, hårdt blik, og

det plumpe træk kom frem om hans mund. Så løftede han hånden for tredje gang. Hestene, som havde stået og hængt med hovederne, indhyllet i den damp, der rullede op ad deres flanker, trak et par gange til, for kælkene frøs fast i sneen, atter susede den lange svøbe over dem og med et ryk fo'r de af sted i galop – alle de små finner bagved fløj af sted efter ham på én gang som et skud, der gik af.

Bymændene kom frem og samlede sig ængstelige om korporalen, men denne sagde intet, han rettede kun sin lange krop og så sig langsomt om imellem dem – der var ligesom noget slimet, glidende i hans blik. Så lod han den sårede bringe ind i Ole Hassels gård, og bønderne blev stående udenfor og ventede på ham. Konerne gik hjem, rystende af kulde og angst, og der begyndte nu et oprydningsarbejde efter de forfærdelige gæster, der fremkaldte mange forbandelser, et eftersyn af deres ejendele, der vakte jamrende veklager, for der var vendt op og ned på alt i de gamle huse og gårde, som om et uvejr var faret hen over byen; der var røvet og stjålet, slagtet og brændt, ødelagt, sønderslået, spildt. Og dog havde det ikke været en egentlig plyndring, for avantgarderyttere kan kun føre lidet med sig. Hvis hæren var fulgt efter samme vej, ville de først have lært ulykken at kende, skrækkelige ting, som korporalen senere fortalte dem: ikke tag over hovedet, ikke skjorten på kroppen og kanske ikke hjertet i livet, ikke et bæst, ikke et øg, ikke et nød i stalden. Og bymændene betalte med glæde salvegardepengene til korporalen.

Men det svenske fodfolk, som langsomt, trøgt og sejt arbejdede sig frem gennem Lollands og Falsters dybe sne, fulgte sydligere veje end avantgarden og kom ikke gennem den lille by.

Få dage efter stod Carl X Gustaf på Sjælland og rykkede frem mod sit mål, mod København. Som en giftig ånde spyede han en panisk rædsel foran sig, der lammede eller splittede alle danske mænd og – som sneglen en slimet sti – lod han et bredt spor af plyndringer og voldsgerninger efter sig. Kun en ringe besætning blev efterladt på øerne, i Nakskov fæstning, omkring i købstæderne og på landet. De huserede som de ville, medens kongen forhandlede om freden i Ringsted.

I den tid var korporal Johan Printz herre i den by, som selve kongen havde givet i hans varetægt.

Lasse Månsson kom først til sig selv i Ole Hassels seng lidt efter at kongen var kørt, og byens folk mere og mere samlede sig efter skrækken. Den lille rolige mor Trine havde været på færde, lige siden dragonerne var redet bort, og Lasse trak sin hest ud af stalden. Så listede hun sig op på stænget til manden og børnene, der natten igennem havde rystet af skræk for moderen, og for at der skulle blive stukket ild på gården. Nu kom hun atter ned, åbnede forsigtig døren fra stalden, kiggede ind og råbte efter de andre, og så kom de: Ole Hassel selv, Elias Hugger, de gamle husmandsfolk og til sidst datteren og sønnen: Den smukke Anne Olsdatter og den lille Helle.

Lasse lå i sengen og så på dem med sine store mørke øjne. De græd alle sammen, talte i munden på hinanden og kælede for den lille dreng. Elias og husmandsfolkene gav sig til at tage mundfulde af de mange madlevninger på arnen, og så begyndte de at rydde op og flytte om og gøre rent. Alt imellem skottede de til den fremmede mand i husets seng og hviskede.

De havde tusinde ting at se efter og spørgsmål at gøre, først om dyrene: Om køerne var slagtede, om hestene var taget, hvor hunden var, og om naboerne. Og der blev mere og mere at fortælle, og jo mere de fortalte, jo mere havde de oplevet. Drengen søgte stadig efter sin røde kat, men turde ikke kigge ind under sengen, hvor manden lå. Angsten og uroen sad og kippede i dem, og de så ængstelige ud på vejen gennem den udstødte mur, hvis ler lå i halmen hele gulvet over, og stadig kiggede de hen til den fremmede, der lå og stirrede på dem.

Ja, han lå og så, men det var kun Anna han så. Å, sådan en rank, hvid en! Høj og stærk om skulder og bringe! Og det mægtig svære, lyse hår! Men der hang hø og frø i håret og i de fine klæder, for det havde jo været søndag den aften, da hun måtte skjule sig på foderloftet, og hun var endnu i sin stribede, højrøde bul, der var snøret over barmen med sølvlænker, der endte i to dinglende dupper, som klirrede, når hun rørte sig og tog fat med kost og rive, og derfor var hun endnu i sit gode grønne skørt med de utallige folder og læg og spænderne på hofterne. Men den lille silkehue med de grønne bånd havde hun revet af og slængt fra sig, hun vidste ikke hvor.

Han undrede sig over hende. Aldrig havde han hos noget pigebarn set så lange hår om øjnene, man kunne næppe se øjnene selv. Så svandt hans bevidsthed bort, og han vidste ikke i flere dage, hvad der foregik om ham.

Der hændte da heller ikke noget mærkeligt i den første tid. Huset blev bragt i orden, og trods kulden stod Ole Hassel og Elias og klinede den ituslåede mur og lagde ild og gløder om den for at få den tør. Ole var snart tilfreds igen, for hans tab havde ikke været noget at tale om, og det lå ikke for ham at

hænge med hovedet. Han var byens første mand og var godt kendt på slottet i Nykøbing, hvor ridefogden tit havde brug for den solide mand til mange tillidshverv og derfor skånede hans heste mere end de andre fæsteres. Han var sjældent bagefter med sine afgifter, og det var hans hemmelige ærgerrighed at købe sin gård, for der var kun et par selvejerbønder på hele øen.

Han var født i Væggerløse sogn på Hasselsøen, der lå ude i fjorden syd for Nykøbing, men som nu er landfast, og man sagde, at befolkningen dér stammede fra hollandske nybyggere, som Christiern i fik her til landet. Klædedragten og de sædvaner, som havde hjemme på den lille ø, mindede stærkt om stamfædrene. Sikkert er det, Ole Hassel og hans børn havde et vist fremmed præg. Han kunne huske, at hans bedstefader havde båret de hvide stormbukser, og der var over ham og hans børn en særegen nethed og renlighed, der især i hine rå tider var ret sjælden. De var høje og slanke, lyse af lød og havde en stærk hårvækst. Sønnen, den lille Helle, der var en halv snes år, havde håret stående som en hjelmbusk om hovedet, og Anne var højere end andre piger på egnen. Hendes hud var nu ved vintertid, da tiden gik indendørs ved rokken eller ved kærnen, lige så fin og skær som den om sommeren var rød og brun, når hun var i den friske luft hele dagen. Hendes hår havde hun svært ved at tvinge glat tilbage under huen uden skilning.

Ole Hassel var ret tilfreds med, at hans hus var taget i kvarter til den sårede rytter, som kongen selv havde lagt dér i byen. Han mente, at det kunne komme til nytte. Han følte sig stærk, og han – som altid førte det store ord – førte det nu større og større. Nej, så havde lille mor Trine det værre, hun ærgrede sig,

og det var også helt sørgeligt at se, som der på en eneste nat var blevet tomt i fadebur, kælder og kister.

Korporalen havde slået sit kvarter op hos smeden. Han opdagede straks, at det var byens klogeste og fiffigste mand; havde han først ham i sin magt, kunne han gøre, hvad han ville. Det lykkedes ham også i den grad, at den kloge smed snart beundrede ham lige så meget, som han frygtede ham. Da korporalen havde fået sit salvegardebrev i orden, var han altid at finde i smedens hus. Han sad dér og spejdede med sine hvide øjne ligesom en langbenet edderkop, der ganske langsomt og umærkeligt suger og suger. Han vidste alt, hvad der skete i byen på enhver tid af dagen, og hvor alle byens folk var henne. Bønderne skottede til hans dør, når de gik forbi, om de kunne se hans øje i dens trekantede kighul.

Der var bekymringer nok for de stakkels mennesker, men de fæle rygter, der indløb om plyndringer andre steder, og de mange flygtninge, der kom over isen på Guldborgsund, og som jammerligt udplyndrede var forjaget fra deres hus og hjem i den gruelige vinters kulde, var dog ligesom en trøst for byens folk. De tænkte kun på at hytte deres eget, håbede, at det værste var overstået, og følte sig ligesom helt trygge – de havde jo salvegarden!

Al den smule sund sans, som skrækken og angsten i den ene nat havde ladet tilbage hos de stakkels bønder, var henvendt på korporal Printz. Endnu i den første tid, især i de par dage, da det svenske fodfolk holdt rast på Falster, inden det gik over isen til Vordingborg, var byens folk bange og frygtsomme, de flygtede som rotter og gemte sig, når der lød larm på gaden eller ude over de stille marker. Og når der kom soldater gennem

byen, hvad enten det var små marcherende hobe, transporter af kvæg, tros eller enkelte omstrejfende, byttegrådige marodører, var gaden på et øjeblik tom, dørene lukkede og asken over ilden. Men da de et par gange i sådanne tilfælde havde set korporalen stå oppe ved smedjen eller uden for Ole Hassels gård med dennes høje, messingknappede stok i hånden og med et spottende smil om læberne fremvise byens salvegardebrev, fik de den mest uindskrænkede tillid til hans magt.

Hver dag så de ham komme gående langsomt og værdigt op ad gaden, iført hele sin krigerske mondur, sværdet ved siden, pistolerne i bæltet, musketten over ryggen og den lange stok i hånden. Han så altid lige ud, aldrig til siden. Børnene løb for ham, og kvinderne smuttede ind ad dørene, men mændene stod stille og tog huerne i hånden. Han var på vejen til Ole Hassel. Her blev kruset straks sat for ham – da Trine igen havde fået et anker eller to i kælderen – efter at hun først havde lettet sit hjerte i klager, før hun tappede.

Så satte korporalen sig hen til Lasse Månsson for at forbinde ham. Den første gang det skete, havde en stemme i stuen råbt: "Kender I noget til det? Lad os hente vor præst, han véd mere end andre mennesker og har da selv og været krigsmand." – Det var Anne, som var præstefolkenes yndling; men da Johan Printz vendte sig om og så på hende med det blik, som fik folk til at blegne, tav hun, men han studsede ved, at hun uden frygt så ham i øjnene. Helt mærkeligt var det nu også at se, med hvilken behændighed hans lange fingre forstod at behandle den syge og hans sår. I de første dage, da Lasse havde feber, lagde han sne på hans hoved, og hver dag vaskede og rensede han såret, badede det med vundvand, som han havde i en lille tinflaske, og

forbandt det. Og da Anne nysgerrigt så til, lærte han hende at lægge bindet, og lod hende gå sig til hånde. Så lagde han sig tilbage i halmstolen og betragtede hende på en måde, som næppe havde behaget hende, om hun havde lagt mærke dertil. Hendes lyse ansigt havde et sælsomt barnligt og uskyldigt udtryk, og hun havde en så besynderlig troskyldig måde at se folk i øjnene på, at Johan Printz, der var vant til, at alle var bange for ham, blev helt underlig til mode. Når hun uden sky, frimodigt og frejdigt færdedes mellem de to mænd, den syge i sengen og den uhyggelige læge i stolen, var hun helt optaget af sit hverv og virkede mægtigt hidsende på den sidstes sanser. Johan Printz lod da sin snogetunge vellystigt glide hen over sine læber, når han kom i nær berøring med pigen, men han følte sig usikker og ængstelig, ligesom stærke mænd over for spæde børn.

Men Anne lagde ikke mærke til ham.

Hun havde hjulpet den sårede mand med samme iver, hvormed hun altid forrettede sit arbejde, uden at tænke andet derved, end at manden var syg, eller lægge mærke til andet, end at han var bleg som en død, og at hans mørke øjne rullede om uden udtryk. Men en morgen, da hun lænede sig over ham, slog han øjnene op og så et øjeblik ind i hendes med et blik, som gjorde hende helt bange. De så så bedende ind i hendes, syntes hun, som om de bad om nåde og gunst, som en stakkels hund, der beder om mad, ja al verdens jammer og pine lå i det korte blik, så hun blev helt underlig til mode. Hun blev uvilkårlig stående og ønskede, at han atter ville hæve de tunge låg og se således op på hende igen, men da han så slog de dybe, mørke øjne op og atter så lige ind i hendes, blev hun angst. "Jesus!"

råbte hun og fløj tilbage. Men hun glemte ikke siden Lasse Månssons øjne, og fra nu af var han ikke en stakkels svagelig karl med et strejfskud i hovedet, men han var det skønneste menneskebarn, Anne Olsdatter nogensinde havde set.

Men fra den dag af var sårfeberen forbi, og Lasse Månsson begyndte at tale med sine husfæller.

Lasse Månsson var en skåning og altså en dansk mand, uagtet han nu var svensk soldat. Han var fra en meget afsides, ensom og mager egn, hvis beboere levede af havet og skoven, og hvor der var langt til købstad, langt til kirke og langt til lov og ret. En egn, hvor det i hver familie gjaldt om at hytte sig selv og holde livet oppe. Enhver måtte selv skaffe sig sin føde på alle måder, og måden var ligegyldig, når blot målet blev nået. Man stjal fra hinanden, når man var sulten, og åd det i krogene. Man tog, hvad man ville have, når blot man kunne få det, og det gjaldt både om mad og drikke og kvinder og søvn og varme og al livets glæde, der frembød sig, men det var såre lidt, ynkelig lidt, – der var så fattigt og magert på livets glæder i de tynde skove og på de stenede strande. Noget af den gamle papistiske kirketro sad endnu den spredte befolkning i sjælene, men i øvrigt bestod den egentlige religion mest af overtro og al den trolddom, som selve naturkræfterne øvede. Han hørte hjemme i en egn, hvor drifterne endnu var stærkere end loven, og hvor der ikke kendtes hensyn, når de tog magten.

Lasse havde altid været i besiddelse af store legemskræfter og havde derfor, både som dreng og som mand, altid været sine kammerater overlegen. En dansk herremand tog ham i sin

tjeneste og førte ham med sig til Danmark, og senere på en rejse til udlandet, hvor Lasse så blev berider hos grev Clas Tott til Ny Carleby, en af Sveriges stolteste adelsmænd, lige så overmodig og ødsel som smuk og tapper. Han fulgte denne høje herre i krigen i Polen som dragon og var så heldig at redde hans liv ved Warschau. Det gjorde Lasse Månsson bekendt hos de høje herrer, ja kongen selv havde lagt mærke til den kæmpestore rytter og hans blodhest, som greven havde skænket sin redningsmand tillige med sjældne våben, penge og taksigelser.

Men så udbrød krigen mellem Danmark og Sverige.

Lasse Månssons sår var uden videre betydning og han kom snart på benene igen. Så ville han ikke mere ligge i folkenes store seng, men redte sit leje på bænken i hjørnet til højre, hvor der var trægulv og en lem til kælderen. Her havde Ole Hassel sit lille bord, hvorved han gjorde forretninger og handler om kreaturer, og her fandtes det lille vægskab, hvori han havde sine papirer og penge, og hvor mo'er Trine kunne huske sin fader og bedstefader stå og gemme deres kostbarheder. Men nu stillede Lasse sine våben og sine andre sager i dette hjørne; for det første, han havde forhørt sig om, da han kom til sin bevidsthed, var hesten, våbnene og først og fremmest saddeltaskerne, som da også blev fundet ude i stalden. Da de bragte ham de mægtige tasker, og han så, at de var urørte og veltilsnørede, lo han for første gang højt og strålede af glæde.

Vejrliget vekslede stærkt den vinter mellem frost og tø, men tøvejret blev aldrig til noget, den hårde østenvind brød altid ind, og så knagfrøs det. Sunde og bælter lå stadig med is.

Folkene holdt sig inde i den store lune stue, og Lasse, der var bange for, at der skulle gå frost i såret, levede mellem dem. Det varede ikke længe, før han var gode venner med dem alle.

Først blev han gode venner med drengen, der ikke veg fra hans side, så talte han venligt og sønligt med konen og lidt efter lidt med Ole Hassel, og da han et par gange havde siddet og langet til samme fad med dem ved måltiderne, hørte han snart helt hjemme mellem dem. Det varede et par dage længere med Anne.

Da hun første gang så ham stå oprejst i stuen, blev hun bange for den høje, stærke karl; og da han rakte hånden imod hende og på sit syngende mål sagde: "Kan du binde mig den liste om?" idet han satte sig foran hende på bænken og rakte hovedet hen til hende, blev hun helt forknyt. Da han lå hjælpeløs i sengen, tænkte hun intet derved, men nu skælvede hendes små røde hænder, da hun rørte ved hans hoved og hans lange hår, der efter tidens skik hang ham ned over skuldrene, og hun undgik at se ham i øjnene. Men allerede næste dag lagde hun ham dog bindet om panden, som om det var lille Helle, hun forbandt, og så sagde hun højt et gammelt vers, hun ellers havde tænkt ved sig selv:

Intet bedre plaster haver man,
Som alle vunder læge kan,
End flittig alle stunder
Betænke Jesu vunder.

"Ja, så er det," sagde han.

Og da han så hver aften efter nadveren sad hos dem ved spiddelyset, der brændte rødligt i jernstagen på den brede skive og kun lyste et par alen i omkreds, og han så fortalte om sig

selv, hvem han var, hvor han kom fra, og hvad han havde oplevet, var det snart ligesom om hun havde kendt ham i mange år, ja altid.

Han fortalte dem da om krigen, for hvad andet havde han vel at fortælle om? Om hans hjemstavn var der kun lidt at sige, i det mindste sagde han intet.

Han vidste ikke, om hans fader og hans søskende var døde eller levende hjemme på den fattige strand, det var jo seks, syv år siden, han kom derfra. Han havde altid været så stærk, sagde han, derfor havde de taget ham til rytterjung. Men han fortalte dem om fremmede lande og riger, om slag og fægtninger og træfninger, om hærgede byer og plyndrede gårde og afbrændte kirker og om de lange marcher over polens vidtstrakte stepper med deres sne og deres is og bidende vinde, og om sulten, de havde lidt, og om de polske friskarer. Ja, dernede havde han vænnet sig til en kulde og frost, der var værre end her oppe ved vandet. Især kunne han fortælle om de endeløse marcher gennem egne, hvor markerne lå udyrkede hen, og hvor de smalle opkørte veje var bundløse eller bundfrosne, så hestenes hove rådnede eller revnede. Og disse forfærdelige veje havde han set opfyldt af flygtende, hastende, grædende mennesker, overstrøet med væltede vogne og sønderbrudt bohave. Han kunne fortælle om de pjaltede kvinder, de jamrende børn og de gamle mænd, der skændte og rasede eller bed tænderne sammen i indædt tavshed med forstenede udtryk i de gule, blodløse ansigter, ligesom de var døde, han kunne fortælle om røgen fra den brændende by, der fulgte rytterne med sin stank og lagde sig fladt hen over de oprevne marker, hvis sæd og frugter var fortæret af fjenden og hans heste, og han kunne

fortælle om hestekadaverne, der lå i grøfterne med opsvulmede buge, og om de halvrådne menneskeligs blege og blå ansigter, hvis udslukte øjne stirrede op i den røgfyldte luft. – og Ole Hassel sad med åben mund og knyttede næver og hørte på ham, og vor mo'er standsede i sin huslige travlhed og støttede sig med sleven på bordet og hørte til, medens hendes skikkelige ansigt stirrede strengere og strengere på ham; men Anne flyttede helt hen til ham på bænken og lagde armene på knæene og ligesom åd ordene ud af hans mund.

En aften fortalte han om en bro, de havde fundet afbrudt, da de ville over en flod, hvis navn han ikke kunne huske, men som han omstændeligt måtte beskrive for Ole Hassel og gamle Elias Hugger, og om bagholdet næst ved floden, da de sloges ude i vandet, medens hestene svømmede under dem. Mest fortalte han om det tre dages slag ved Warschau for to år siden, da han den første aften havde reddet grevens liv, den gang de stødte på litauernes forposter. Greven havde da givet ham den polske hest, og det var den fjendtlige høvedsmands sværd, der stod dér henne ved bænken. Ja, den gang sloges de, og den gang gav de ingen pardon og tog ingen fanger – og han tav og sad og stirrede ud for sig, så der blev ganske stille i den store stue, og kun grenene knitrede på arnen, og lille Helle drog vejret henne på bænken under dynen. Ja, der blev så stille, at da hunden pludselig loppede sig under bordet og bankede med poten imod bænken, fo'r Anne sammen med et lille skrig, men så lo de alle sammen, og hun sagde: "Og hvad så mere, Lasse Månsson?"

Ja, så fortalte han videre, medens mo'er Trine pirrede i dyppelyset, og de andre så sig om i den store stue med de mange mørke kroge. Han fortalte om slaget og om den vældige

støv, der stod om dem under kampen i hulvejen mellem Biallalenkaskoven og byen, så det var som en nat, ikke sort men gul nat, og om den pressende trængsel i kolonnen, der næsten knuste dem og som var så tæt, at hans hest ikke rørte jorden med hovene, og så om dræbningen den næste dag. – Så lå de stille i lang tid ved den brede flod og havde ikke været i slag før dagen før julehelligaften – og så jagede de rundt efter fjenden i mange tider, men fandt ham aldrig.

Alt dette kunne han fortælle på sit syngende mål, på sin rolige, tørre måde, som om det var almindelige hverdagsting. Selv følte han ikke den gru eller den kildrende undren og spænding, som hans tilhørere, og fortællingen rev ham aldrig med sig, selv hvor den gik løs på liv og død. Men når han talte om *det*, tav han undertiden et lille øjeblik og så hen for sig. "Gud hjælpe mig arme, fattige synder," sagde han en gang, "jeg måtte jo værge mit liv." D et glemte Anne ikke, at han havde sagt. Men Lasse så sig om, strakte benene velbehageligt fra sig og ytrede sin glæde over, at krigen nu snart var forbi, for nu havde kongelig majestæt hele Danmarks rige inde, og så måtte da freden komme. Så rejste Ole Hassel sig og sagde: "Gud evig forbyde rigets undergang og elendighed!" Lasse Månsson lo så småt, men om det bytte, han havde gjort i krigen, som han havde solgt i byerne og byttet med guldpenge i Hamburg, talte han ikke.

Men Anne havde aldrig troet, at der kunne være så store, stærke og mægtige mennesker som Lasse Månsson.

III

Anne havde altid været helt forskellig fra de andre piger i sognet. Som barn var hun en sælsom fin lille én, så lys og spædlemmet, at konerne i byen talte om byttinger og ellebørn, men da hun voksede til, blev hun stærk og fik slægtens høje, slanke vækst. Hun bevarede imidlertid sit barnlige væsen og en besynderlig troskyldig og frejdig måde at være på. Hun tog alting i spøg, legede altid, selv arbejdet tog hun som en leg, hvilket vel var skyld i, at det gik så let fra hånden; men mærkede hun, at der var alvor på færde, kom der en bestemthed og myndighed over hende, som ingen kunne bryde, og hun gjorde, hvad hun ville. Lidt efter lidt fik hun magten i huset. Da det viste sig, at hun var meget lærenem og altid stod sig bedst ved undervisningen i den kristelige børnelærdom både hos den lærde degn, der nu var hjælpepræst et sted ovre i Jylland, og ved overhøringen i kirken, så tog de gamle præstefolk sig af hende. Hos dem gik hun ud og ind og lærte mange ting, både at læse og skrive og meget andet, som egentlig var over hendes stand. Dette bidrog også til, at hun holdt sig meget for sig selv. Tiderne var rå den gang, og skønt det på Falster ikke var brug, at pigerne gik med på hovarbejde, var der dog megen råhed med drukkenskab og vildskab ved karlenes og pigernes fester og lege, og det holdt Anne Olsdatter sig for god til.

Hun var vant til i ugens løb, straks efter at der var læst fra bords, især efter nadveren, at læse den kommende søndags evangelium højt, så at de alle kunne det på deres fingre inden

søndagen kom. Deri gjorde hun nu ingen forandring, men lod Lasse Månsson høre til, hvis han ville. Men når så alvoren var lagt til side, fik hun ham til at fortælle. Forældrene ville så også have hende til at berette de mange historier, hun kunne, eller til at synge, men det ville hun ikke – det var først senere, under helt andre forhold, at hun kom til at synge for ham – nu kom hun kun en gang imellem med rim og gåder og med små morsomme sagn som det om Fanden og smeden og den slags. Men ville hun ikke fortælle, så var Ole Hassel altid beredt til at snakke med den svenske dragon, og så drejede talen sig naturligvis om heste, for Ole kunne mange hestehistorier fra sin ungdoms tid, da han kørte om og solgte kål og grønt.

Lasse Månssons første følelse over for Anne var forbavselse og beundring som over for en sjælden og kostelig ting, en henrykkelse som over en fejlfri hest af det ædleste blod. Han havde jo set skønne og fornemme kvinder ude i verden, som da han var i Frankrig med greven, men de silkestruttende og juvelglimtende damer var jo ikke for ham, og blandt bønderpigerne og soldaterkvinderne – han ville slet ikke tænke på dem. Anne var jo også en bondedatter, men hun hverken løb for ham eller lokkede for ham. Hun var så rolig og sikker som en dreng og dog så fin, så stærk som en treåring og dog spæd som en fugl. Dér sad hun og spandt og så så frimodig og uskyldig ud som en frugt på grenen, der ikke véd, at den frister og vækker tørst.

Der var kommet en del svenske ryttere til Nykøbing, hvorfra der af og til blev sendt små kommandoer omkring i landet. Undertiden kom de også til den lille landsby, hvor korporal

Printz var salvegarde, og blev indkvarteret dér. Det gjaldt for svenskerne om at holde sig i respekt, for der var så få tropper på øen, at det havde været let for bønderne at få bugt med dem; men hvad kunne det hjælpe – hele det øvrige land var jo i svenskens magt.

Korporalen levede højt. Havde der ikke før været søgning hos smeden, så var der nu desto mere liv, altid lød der højrøstet tale, råb og sang, ja kvindeskrig fra smedens hus. Johan Printz gled desuden ud og ind fra alle gårde og huse i sognets byer, og hvor han kom, diskede de op for "salvegarden". På en uforklarlig måde fandt han netop først ind, hvor der endnu fandtes rede penge. Som oftest sad han dog hjemme, men havde altid en af bymændene hos sig – næsten altid kun én ad gangen – med kortene i hånden og kruset på bordet. Man kunne ligefrem se, at hans slunkne krop blev federe i disse uger, men især blev hans sadeltasker forbavsende tunge. Man kunne ikke sige, at Johan Printz plyndrede eller røvede, ja ikke en gang, at han modtog gaver, men han spillede kort, og de bønder, der ikke fandt vej til smedjen, besøgte han venskabeligt og nedladende. Og se, hvor der ikke var penge at spille om, var han altid så heldig at vinde et svin eller et nød eller skinker og pølser, og smeden var mand for at kræve gevinsterne ind og gøre dem i penge. Der var en hel lille handelsforretning i smedjen i den tid, men det mærkedes ikke synderligt, det gik så stille til, og morsommere mand end den svenske korporal havde bønderne aldrig truffet og deres kvinder da heller ikke. Som han kunne fortælle og som han kunne få dem til at le! Og så havde han så mange mærkelige ting at betro dem i al hemmelighed, både om krigens gang og fredens komme, men de rigeste bønder og

deres koner hviskede han alskens lønlige ting i øret, både om hekseri og djævlebesættelser, om vandprøver og voksbørn og meget andet, som han ikke betroede andre end den ene, han i øjeblikket talte med, og mod edelig tavshed naturligvis: Tre fingre i vejret og en dragen kniv på struben – men alt imens blandede han de smudsige kort og gav og spillede ud og stak og tog hjem. Bønderne gik helt fortumlede fra ham med tomme lommer, ja hvad værre var: De havde som oftest sat deres bomærke på et stykke papir, der tit var mere end en malkeko værd, og smeden drev det ind og svang med glæde stokken over deres rygstykker, når korporalen gav ordre. Johan Printz var en værdig salvegarde, han plyndrede ikke og tog ikke gaver og bestikkelse, og hans sadeltaskers omfang forøgedes dog.

Hos Ole Hassel kom han ikke så ofte, efter at Lasse var blevet rask. Han sad der vel af og til og lod sine øjne glide langsomt om i stuen fra den ene til den anden, idet de hyppigt ligesom klæbede fast ved Anne. Dette undgik ikke Lasse Månsson. Da han en dag stod i døren og indåndede tøvejrets fugtige luft, flyttede han sig næppe af stedet, da korporalen kom og ville ind.

"Hum!" sagde korporalen, og de så hinanden i øjet et kort sekund. Lasse var ikke fri for at være bange for ham, ligesom selv de stærkeste mænd kan være bange for kryb, men han tvang sig.

"Nu," sagde korporalen, "det havde dog kanske været godt, om han havde havt en lille passauersseddel i lommen, lille Lasse. Slig en seddel, véd han, kan gøre hård og skudfast. Så havde han nu ligget for København, og jeg og."

"Jeg kerer mig ikke om sligt djævelstøj!" svarede Lasse, som altid havde haft stor lyst til at komme i besiddelse af disse hemmelige skytsmidler.

"Så havde vi nu ligget for København," gentog korporalen, "og når den store fæstning akkorderer en af disse dage, vil der falde stor glorie og lystighed af. Det får vi nu ikke at smage, gode Lasse."

"Jeg er nu helt sund og kan ride, når tiden er," svarede Lasse og strøg håret op fra det lægede sår, hvorover huden lå rød og frisk.

"Hum," sagde korporalen. "han har haft en angenem liden feltskærer. Men bedre er dog hel skudfast at være."

"Og isen går snart løs til Sjælland, om tøvejret varer."

"Så betaler kongelig majestæt færgepenge, gode Lasse. Oberstløjtnanten flyr os nok ordre og befaling."

Han satte foden frem for at gå ind, standsede så et øjeblik og så Lasse skarpt ind i synet, idet han sagde med dæmpet røst: "Månen kommer i ny om få dage. Månen efter kyndelmisse er god. En kløgtig og forfaren mand kommer da til mig med lønlige ting. Han kan fly ham rare sager, Lasse Månsson, for en ringe penge, rare sager, der gør hård og forlænger livet, frier for sot og syge, Djævelens herredom, onde kvinders forgørelse og forlokkelse og –" han smilte, idet han, før han gik ind, tog hatten af og stænkede vandet fra tagdryppen af den – "og duftendes urter, hvilke kan volde jomfruer længsler og hjertekval."

"Jeg spytter ad jeres Helvedes kram!" sagde Lasse. Men han gjorde det ikke. For det er netop det, menneskene tror mest på

og sætter deres højeste lid til, som de ivrigst fornægter. Sådan er menneskene.

Hine tiders soldater tog uden hensyn til nationalitet tjeneste, hvor der var mest at tjene ved sold og bytte. De var vilde og rå. En stor del af dem var sammenskrabet pak fra alle lande, der kunne forse sig mod alle ti bud på én gang uden at blinke og dagen efter med grædende tårer skrifte for en præst, tage alterets sakramente og give alt deres bytte, der var erhvervet ved rov og mord, for syndernes forladelse.

Lasse var i mange henseender vidt forskellig fra kammeraterne. Han kunne nyde livet i fulde drag ligesom de, men han veg tilbage for nydelserne, når han kun kunne nå dem ved lave og forbryderiske midler. Han var en sej, hårdnakket natur. Når hans hu og hjerte var fanget, hengav han sig med hud og hår urokkeligt, hensynsløst og blindt og havde kun én tanke, én følelse og fornemmelse. Da han blev kriger, blev han, der var opfødt mellem lovløse folk, helt betaget af at finde pligter og forskrifter og faste love, som ordnede hele livet for ham, og som alle skulle bøje sig for. "Krigsartiklerne" blev hans religion og hans ledetråd i ét og alt, og det blev ham umuligt at dræbe uden i kamp, at røve og plyndre fra fattige og svage, at skade kvinder og børn. Han ligesom følte sig svag over for dem, netop fordi han var så stærk.

Den dybe visdom, der lå til grund for hine tiders krigslove, og som også fandtes i Carl X Gustafs nye krigsartikler, forstod han vel ikke, men han forstod, at de indprentede dyd, ære og tapperhed i soldatens sind. Han havde i sit hjerte optaget disse

knappe og kortfattede bud om at tjene Gud, leve et kristeligt levned, ære sin krigsherre, være lydig og ærlig og pligttro. Og alle disse strenge forbud mod uædle gerninger, mod banden og sværgen, plyndren og røven osv. søgte han til det yderste at overholde, uagtet han så, at de idelig blev overtrådt af hans kammerater og befalingsmænd, uden at de kom til at lide de barbariske straffe, som "artiklerne" påbød. Men han følte sig stolt ved at overholde dem og nød følelsen af derved at være bedre end de andre.

I sin køllert havde han den hellige faneed opskrevet på et stykke pergament, indsyet i skind. Ofte havde han givet en mere lærd kammerat et krus øl for at læse den for sig, til han nu kunne den udenad. Den indeholdt hele hans sædelære, hele hans trosbekendelse, han havde svoret at tjene "dem durchlauchtigsten, grossmächtigsten fyrste og herre" Carl Gustaf med liv og blod, så længe han var i hans tjeneste, og overholde hans krigsartikler, "således som det en flittig, trofast, lydig såvel som ærlig og uforsagt krigsmand egner og anstår." Med urokkelig standhaftighed hang han ved denne ed.

Kammeraterne forstod ham ikke. Nogle af dem, hans bedste venner, betragtede ham som en særling, andre som en sindssyg, hvilket den gang var det samme som en besat, atter andre og blandt dem Johan Printz som en dumrian; men respekt for hans kræfter og hans tapperhed havde de alle. Var han end en simpel soldat i sin færd, uvidende i læsning og skrift, var han dog høvisk i sit hjerte.

Nu var det en lille pige med runde røde kinder og stort lyst hår og et rødt livstykke, der fik soldatens pligtfølelse til at rokke, og som han hengav sig til i en tilbedelse, der vel endnu

ikke var slået ud i luer og flammer, men som glødede i ham og lyste i hans mørke øjnes ild.

Han havde jo nok kendt kvinder, men han havde jo sjældent haft blivende sted, og dem han i farten havde favnet, havde han næsten glemt dagen efter. De havde alle været ens for ham, smukke måske og blide, men sådan et pigebarn som Anne havde han aldrig set. Det gentog han idelig for sig selv. Han havde i sin tid haft ondt ved at glemme den sortøjede pige med de lange fletninger, der i en lille by i Polen havde slået løs på hans kammerater med en glødende ildrager, da de ville tvinge penge ud af hendes husbond. Og heksen – han gøs, når han tænkte på den unge pige, som han havde set blive brændt i Thorn sammen med to andre, gamle hekse, han kunne ikke glemme hendes runde hvide hals og hendes dejlige arme, og hvorledes hun lagde fingeren på munden og så på ham, og i en ring på fingeren brændte en rød sten som en bloddråbe. Ak, den hals, den hals!

Men en pige som Anne havde han aldrig siddet så nær hos. Han kunne sidde længe og vente, til hun åbnede munden, for at se hendes læber bevæge sig, når hun talte, og han holdt af at se hende spise for at se hende bide i det sorte brød. Men undertiden, når hun pludselig så på ham og spurgte, idet hun lagde hovedet på skrå, som et barn der tigger, kunne der komme noget vildt op i ham, så han rejste sig og gik.

Efterhånden var det heller ikke ham, der fortalte eller talte, i det mindste ikke når de var ene. Han sad tavs og så på hende, og det forstod hun ikke rigtig. Da han mærkede hendes forundring, gav han sig til at spørge. For alt det, der vedrørte landet og egnen og sognet og byen, vakte mere og mere hans

opmærksomhed og nysgerrighed, alt det, der særlig angik hende og gården, fyldte ham med deltagelse. Det rolige, ordnede og regelmæssige liv gjorde ham godt. Alt som han hvilede legemligt, faldt der også en ro over hans sind, som han aldrig havde kendt. Han, som var vant til altid at være på springet, sove i klæderne og spise tilfældigt, parat til at jage af sted, til at følge trompeten, til at spejde og spore, være på post, tage sig i agt, fulgte nu med den yderste opmærksomhed livet omkring sig. I begyndelsen følte han sig ligesom faldet i et baghold og fanget, men han følte sig atter fri, da vejret blev mildere, og hun gik med ham for at vise ham egnen. De stod ved fredskoven, der lå tæt ved gården. Hun pegede, og han så. Sneen var næsten borte.

Den gang så landet ikke så venligt ud som nu, det var nærmest en vild skovnatur. Dér hvor der nu er enge, var der søer, kær, moser og bundløse moradser, og mange af vigene og fjordene, som da fandtes, er nu inddæmmede og fravundet havet. Ude over markerne og overdrevene fandtes der spredte lunde og skovstykker, der tydede på, at hele egnen en gang havde været skov. Det, der ikke var skov og mose, var agerjord. Krongods var det alt sammen.

Anne pegede ud over bymarken med dens vange, åser, tofter, løkker og agre, og mellem dem viste hun ham engene og skovstrimlerne, som havde navne, og helt ude lå overdrevet, men norden og vesten for byen, i en mægtig bue, lå i blåsort dis de vidt udstrakte skove, der først endte helt ude ved den åbne strand. Men hvor skoven begyndte, var det vanskeligt at sige,

for den var ikke hegnet som nu og holdt inden for bestemte grænser. Den begyndte lidt efter lidt ude på den nøgne mark med sumpe og ellemoser, småkrat og buske, der blev tættere og tættere, enkelte høje træer ragede op, så kom der flere og højere grupper, og så var skoven der. Men den del af skoven, sagde hun, som de stod ved, blev fredet af dem alle sammen, for ellers ville den snart være borte, og man måtte dog have et sted tætved, hvor kreaturerne kunne søge hen om sommeren for heden og om vinteren for vinden. Hestene og svinene gik jo ude den meste tid af året, og det var kun, når kulden var så grumme hård som nu i vinter, at de tog dem ind. Hestene går derude, sagde hun med en rund bevægelse med armen ud imod skoven, og det var da godt, ellers havde svenskerne vel taget dem.

"De er vel lige så små som dem, jeg har set i byen?" spurgte han.

"Nå," sagde hun krænket, "de er da vel lige så stærke som dem, de fleste af jer red på."

"Du så vel ikke synderlig til dem, Anne. Du var jo forputtet oppe på loftet."

"Ja, men jeg kiggede da ud," svarede pigen og lo. Hvis de havde set hende! tænkte Lasse, og fra nu af gruede han tit ved tanken om Anne, og hvorledes det ville gå, hvis kammeraterne kom igen.

Han så ud mod skoven og spurgte, hvor stor den var. Å, svarede hun, det var jo ikke sådan én sammenhængende skov. Den var mange, mange mile vid, og der var store, store lysninger derinde og hele dyrkede agre, så at man tit troede, at det var en hel ny skov, man kom ind i, men det var stadig den samme.

"Der skal vi over en dag," sagde Lasse.

Han anede ikke, hvor godt han og Anne skulle lære den skov at kende.

Så fortalte hun ham, hvorledes jorden var delt i bygvangen, rugvangen og fælledvangen, som svinene rodede op. Brakmarken kunne man ikke se, for når den først var givet til fælles græsning, så rev de jo hegnet ned og brændte det, der var jo gærdsel og staver nok i skoven, og hun fortalte ham om de store skændsmål, og den tidsspilde, som fællesskabet bragte, da alle bymændene måtte pløje, så og høste på samme tid. Han kunne aldrig tro, hvor det var hårdt at pløje den tunge, fede jord – tre gange måtte de pløje den, første gang i efteråret, anden gang når frosten var af den og så tredje gang før såningen, og så skulle der harves og klumperne bankes med køller – ja, helveds pine og Falsters pløjen får aldrig ende, sagde man for et gammelt ord.

Og hun fortalte ham om det indviklede arbejde med at tilberede hørren og hampen, hun fortalte om køerne og kalvene og bierne, men mest dog om svinene, bøndernes vigtigste rigdom, der gik på olden i skoven. Hendes fader havde 30 svin, men fedesvinene, som de slagtede i høsten, hang hjemme under loftet – det vil sige de, som svenskerne ikke havde taget – de skulle hænge, til gøgen kukkede.

Fra al denne kloge og belærende tale gled de over til at snakke om julen, og hun berettede om al den leg, de havde haft for sidste julefest, al den mad, de havde spist, og om kortspillet og nødderne og meget andet – den gang tænkte de kun lidt på, at der var krig i landet, og det var da heller aldrig faldet dem ind, at krigen kunne komme ned til dem. Således snakkede de så

mindeligt sammen fra dag til dag, og den ene dag gik som den anden. Krigen mærkede de ikke.

For Lasse begyndte nu en underlig tid. Han tænkte mere, end han nogensinde havde tænkt. Han var brav tosset og tumpet, tænkte han. Nu havde han redet om i den vide verden og forlystet sit sind og ikke keret sig om andet end sin hest. Den pige havde forgjort og forhekset hans sjæl! Et pigebarn! Han var galen og besat! Ikke andet end som et bondebarn! Men var hun ikke som et fyrsteligt og ædelt blod, så rank hun bar sig, så stolt! Aldrig havde der været slig fryd og lystighed som nu – og dog!

Han kendte ikke sig selv. Hundrede gange, og mere, slog han fast, at nu ville han fort, til Sjælland, men når han talte til hende derom, hældede hun hovedet lidt og smilte blot: Lasse Månsson var jo deres salvegarde og skytspatron og måtte ikke drage fort. Dragonerne kom kanske tilbage igen! "Dog de får nok brodne pander for København alle til hobe!" tilføjede hun.

"Johan Printz, den gaudieb, er salvegarde og ikke jeg," sagde Lasse så, "det véd du vel nok, Anne," og led smålændingerne ondt for København, burde det sig for ham at komme did og tage sin part, men det havde ingen nød. "Kender jeg kong Carl ret, så er København og det ganske land i hans gewalt, inden fasten er ude."

Så rejste Anne sig og så koldt på ham. "Vor Herre Jesu forbyde det!" sagde hun og gik.

Og Lasse Månsson talte da heller ikke med korporalen om at komme af sted. Han tænkte på, hvorledes det skulle gå Anne, når rytterne kom tilbage, og han led ej heller tanken om at lade

hende blive alene under korporalens beskyttelse. Han knyttede næverne hårdt sammen ved tanken.

Guds død, sådan en smule pigebarn, tænkte han altid. Men overfor hende var hans frejdighed borte, og det var ham undertiden en hel pine at være sammen med hende, så usikker følte han sig, han vidste ikke hvorfor; men hun var lige rolig og uforknyt; også det ærgrede ham.

Hun førte stadig talen hen på, at han var dansk og dog tjente i den svenske hær.

En dag, da hun stod og skurede ved arnen, talte hun især alvorligt derom og var helt ivrig, medens han som sædvanlig i den senere tid sad helt tavs. Og hvad enten det nu kom af arbejdet eller af talen, så blussede hendes kinder og lynede hendes øjne. Til sidst vendte hun sig om imod ham, idet hun holdt halmvisken i de små røde hænder ud fra sig.

"Nå, hvad siger du så," spurgte hun, "er du kong Frederiks undersåt eller ej? Svare kan du da?"

"Jeg er skåning."

"Ja det er vel dansk land, kan jeg tro!"

Han ledte samtalen hen på noget andet og sagde: "Ja, du er et vel lært pigebarn og ikke som noget andet, jeg har mødt i verden. Er det præsten, som du har al din visdom at takke for?"

Hun gik i fælden og fortalte, hvorledes præsten og hans kone havde lært hende at læse og skrive og synge.

"Du kan vel og latin?" spurgte Lasse drillende, for han foragtede egentlig alt sligt, og kunne selv hverken læse eller skrive. Så opdagede hun hans træskhed.

"Nå, sig så: Er du en dansk mand, Lasse Månsson? Nå! Hvad kaldes så den mand, som gør parti med landets fjender? Kanske

du véd det på de fremmede mål, du kan tale. Kan du det ord?"

Og hun gik forbi ham med hævet pande og favnen fuld af sine fade, idet hun så ham ind i øjnene.

"Tvi!" sagde hun.

Et par dage efter kom det endnu stærkere frem. Lasse havde været ude at ride for første gang, efter at såret var lægt, og da han kom hjem, mødte han Anne. Så fulgtes de.

Hun havde svøbt et stort tørklæde om hovedet, uagtet vejret var mildt, så at han kun kunne se hendes næse og mund. Der var noget tilbageholdent over hende og intet spor af den sædvanlige tillidsfuldhed og troskyldighed. Det var tydeligt nok, at hun havde noget på hjerte, og han følte sig så trykket, at han til sidst spurgte hende derom.

Ja, svarede hun da, der var det, at dagen i går havde de talt så meget derhjemme. "Véd du vel, Lasse Månsson, at alle byens folk undres på, at du er en dansk mand og tjener svenskerne. Har du aldrig tænkt over det?"

Nej, det havde han da ikke gjort sig mange tanker om.

"Det kan du da ikke forsvare for Gud Fader og din retmæssige konge og herre – siger fatter – og siger hr. Niels med," tilføjede hun.

"Hr. Niels?"

"Ja, præsten!" Hun fortalte, at da denne dagen før i kirken havde påmindet ungdommen om at komme frem for at overhøres i børnelærdommen, som sædvanligt var, og at hun da også havde begivet sig frem på gulvet, havde hr. Niels sagt med bedsk og bidsk røst: "hvor længe skal I huse den svenske rytter, Anne Olsdatter? Det må være en slemme kumpan, eftersom han

siges at være født i kongens riger og dog at være blandt rigets fjender ligesom den skælm hr. Ulfeldt?"

"Hvad svarede du så?" spurgte han og holdt hesten an.

"Jeg svarede ret intet. Men da vi gik fra kirken, sagde fatter: Anne, sagde han, du kan sige dette til Lasse Månsson, dette som præsten sagde i kirken i dag, efter som det jo var så godt som at lyse ham til bands, og dertil tykkes mig karlen for god."

"Det sagde Ole Hassel?" spurgte Lasse. Så opstod der en underlig pause. Hovedklædet var faldet ned om hendes skuldre, og hun stod med hængende arme og brændende kinder som i forventning. Men Lasse sad lidt og stirrede ud for sig. Så fik han pludselig munden på gang.

Han var vel født dansk, det var sandt, men han var en brav dragoner, andet var han ikke, og det kunne vel være ét, hvad så landets konge havde for et navn. Det var ham lige kært. Soldater tog parti for håndpenge og sold, og hvor æren var størst. Og bliver man fangen, må man tage parti for det andet parti. Sådan havde det altid været. Man kunne da nok holde af sit fødeland, selv om der kom en anden konge, men nu ville han sige hende det, som nu var blevet fast hos ham, at nu var han ked af krigen, og når nu freden kom, ville han aftakkes og blive i landet. Så lænede han sig ned til hende over dyrets hals og tilføjede sagte: "Ikke vil jeg være din fjende, Annelille, for de allersomdyreste håndpenge." Det var de første elskovsord, han havde sagt.

IV

Lasse stred en hård strid. Han tænkte tilbage på sit fattige barndomshjem og på hin dag, da han med de andre drenge havde klappet ulvene og rævene frem af skoven for lensmanden fra Malmø og de mange andre høje herrer, og da de efter jagten og måltidet måtte lege og brydes for dem. Hvorledes han så måtte tage livtag med hr. Ove Tott til Barsebæk selv og havde lagt ham i græsset, hvilket behagede de herrer så meget og hr. Ove i særdeleshed, at han gjorde ham til sin stalddreng, og siden lod ham lære ridekunsten i den kongelige marstald i København. Da var han kun en 15 års knøs.

Hvad gik han bort fra derhjemme? Fra en fader, der pryglede ham, og en så stor flok søskende, at de næppe kendte tallet på hinanden. Fra en moder, der altid lå syg på en stråsæk, og som de altid ventede skulle dø, men som alligevel fik børn hvert år, indtil hun endelig døde. Det var hans fødeland, som de talte så meget om! Han tænkte med fryd på de gode dage, da. Han var i fremmede lande med sin herre. Ak ja, det var gode tider, og mangen god gulddukat fortjente han af de fornemme herrer ved at ride deres hingster og hopper efter den gode gamle skolekunst, hvis hemmeligheder kun kendtes ved få af fyrsternes hoffer der ude, men allerbedst i København, hvor han havde lært af den gamle ridemester, der roste "hans umanerlige og ugemene bøjelighed i alle ledemod." Men i udlandet traf hans herre sin slægtning den svenske greve Clas Tott, der var

kongelig rigsstaldmester, og som skulle i gesandtskab til Frankrig. Han lånte Lasse Månsson med på rejsen.

Det var et liv! Han tænkte med stolthed på sin brune klædning med de brede gule striber. Tolv tjenere, alle i samme dragt, fulgte de hr. Tott. Forrest gik den gamle svenske livtjener og fem andre, og så kom han og fem til med hestene ved tøjlerne. Der var ingen, der kunne ride eller føre "Lejon", den sorte hannoveraner, uden han. Greven selv havde aldrig siddet på dens ryg, men den skulle med alligevel. Han tænkte på den tid, krigen kom, og da han hverken sov dag eller nat af lyst til at være med til den dans, og da greven tog ham til sin egen rideknægt og livdragon og gav ham dobbelt sold og en klædning om året, så var hans lykke gjort.

Men det blev en krank lykke. Blot det havde været en anden og ikke ham, der havde reddet grevens liv; thi dagen efter havde han kaldt ham til sig – for at takke ham, havde Lasse tænkt sig. Men da han stod over for den stolte, skønne mand, havde han kun vendt sig imod ham og sagt: "Nu må du rejse, Lasse Månsson."

"Hvorhen?" spurgte Lasse, som troede det gjaldt en vigtig sendelse.

"Hen, hvor jeg ikke er. Jeg kan ikke have dig gående her og æde mig evindelig tak ud af ansigtet hver time på døgnet. Du må fort!" Og han havde taget hans hånd og knuget den fast. Så gik han. Hesten sendte han ham, flinten og sværdet og guldet – men han kunde ikke tåle at se ham mere. Så kom han til smålændingerne.

Hvad angik det ham, under hvem han tjente? Hjemme i Skåne vidste de knap kongens navn eller tænkte over sligt, når

de blot fik nok at spise. Nå, nu havde han jo også fået nok af krig, og penge havde han ikke så lidt af – men, men – herligheden ved at tjene en så stor og mægtig og ganske uovervindelig majestæt som svenskerkongen, var ikke så let at slippe, og han havde jo givet sin dyre ed, som kun krigsherrens ord kunne løse ham fra. – –

Således stod han om aftenen uden for gården og tænkte og tænkte. Det brændte i ham, men hans ansigt var roligt. Thi når Lasse Månsson sad på en vild hest som støbt sammen med den, var der en urokkelig ro over ham og en ubevægelig kulde, som om han var gydt i bronze, men inden i ham flammede det af en længsel, som han betvang, efter at give dyret tøjlerne og lade det flyve over sletten som fuglen gennem luften, som vinden over havet. Ak, nu havde en lille pige al magt over ham, og alle hans tanker og længsler fløj ind i elskovens uendelige land som vinden over havet, fuglen gennem luften, hesten over sletten.

Det var sent om aftenen, folkene måtte for længst være gået i seng. Han ville endnu gå lidt frem og tilbage for at svale sit blod, og han gik op ad gaden mod kirken. Byen havde nogle ryttere indkvarteret i de dage, men det lod til at være rolige folk, bedre end de fem, seks sidste, som Johan Printz, der tog sig så vel betalt for at "salvere" og "gardere" sognets folk, havde haft møje med at holde nogenlunde i tømme.

Der var lys endnu i smedens hus; så doblede og drak de vel derinde. Idet han gik forbi, trådte en høj skikkelse et lille skridt frem af husets skygge, men var næppe til at skelne fra den. "Kom!" sagde korporalens stemme. "Kom kun, Lasse Månsson. I kommer på rette dag og tid. Månen er i ny."

Uden at sige mere trådte han helt ud af mørket og gik op ad bakken til kirken. Lasse fulgte uvilkårligt efter langs muren, til de kom vest for kirken. Et træ inde på kirkegården strakte sine bladløse grene ud over muren ligesom for at kigge og lure. Her sad to mænd.

"Er det tid?" spurgte korporalen på tysk.

"Tiden er der," svarede den ene af mændene på samme sprog, idet han rejste sig og slog gnister med fyrstålet, blæste på tønderet og tændte et lys i en lille hornlygte. Da han pustede, kendte Lasse i skæret af det glødende tønder, der belyste hans ansigt, straks en hovsmed, som var draget om nede i Polen fra lejr til lejr. Det grå hår hang ham forpjusket ned over det sodede ansigt under en stor blød hat med slap skygge. Da lyset var tændt, så han, at den anden var regimentets stokkeknægt, profossens medhjælper, en ligbleg tater med kort, sort hår, svulne læber og en krum næse. Den gamle hovsmed tog en stor læderpose, der lå på jorden, og så tvært hen til korporalen.

"Pak ud!" sagde denne, "hvad har du? Skynd dig!"

Så lagde han sig på knæ, løste posen op og tog en del sager frem, idet han i en søvnig, træt tone remsede tingene op.

Han viste dem nogle skuepenge: en mannsfelder St. Georgsdaler med årstallet 1611, der ufejlbart beskyttede for enhver kugle, for hug og stik, en anden fra 1613 var også god, men det var så sjældne stykker, at kun højere stillede krigsmænd plejede at købe dem. Men så tilbød han dem mange bundter tørrede urter og løg, der var gode for sårfeber og mangen anden sot og syge: der var stolthendrik og hønsetarm for feber og værk, der var bittermælk og den røde arve, som var

god for vandskræk, og bingelurt for pokker og franzoser og mange flere.

De måtte opgraves med nyslebne knive, sagde han, aldrig tages på med bare hænder, allermindst med venstre hånd. Han nævnede priserne på dem og gav anvisning på, hvorledes de skulle anvendes. På bunden af posen under hekseurterne lå der noget sælsomt noget, der var omhyggeligt indpakket, og som han ville lægge til side – det var ikke til fals, sagde han. Korporalen, der var så ivrig, at hans øjne lyste i mørket, tvang ham til at vise det, og hovsmeden så sig sky om til alle sider, idet han forsigtig og ængstelig løsnede de røde snore, som om han var bange for det, der ville komme frem, men det var kun en underlig genstand, der lignede et lille menneske, en alrunerod, som en sigøjnerkvinde havde solgt ham. "Den skriger, når den graves op af jorden, og den, der hører det skrig, bliver aldrig menneske mere," sagde han.

Så kom han endelig frem med de altid efterspurgte passauersedler. Det var små stykker papir, beskrevne med mærkelige tegn og ord i sælsomme sprog, skriftsprog, bogstaver, cirkler, kors og drudefødder. De var ufejlbare, og den, som bar dem i en pose om halsen eller endnu bedre under den venstre arm, var usvigelig hård og skudfast og kunne le ad sværd og lanse, musketter og pistoler, men mod bøndernes knipler hjalp de ikke. "Men hvem er bange for bønder?" Priserne var forskellige efter "deres styrke" og varierede eftersom de var på grovt eller fint papir eller skrevet på hostier eller på jomfrupergament med sædvanligt blod eller flagermuseblod.

Medens han talte, havde stokkeknægten lukket en lille pose op og søgte forgæves at komme til at falbyde sine varer. Den

anden gennede ham stadig til side.

"Lad os se, hvad du har?" sagde korporalen til sidst til ham, og den blege mand, der klynkede og krøb som en syg abe, viste sine sjældenheder og kuriositeter frem: Et stykke af en hængt mands strikke, tyvefingre, ulveøjne, flagermuseøjne og hårde gemsekugler, der gjorde deres besidder usårlig, sårsalve og våbensalve, pulver, der i skuddet tog knaldet fra krudtet, brugeligt i baghold, ja en sejrsskjorte havde han, der kostede 20 dukater – den var spundet, vævet og syet af en uberørt jomfru i Satans navn, bedre, langt bedre, end en hvilken som helst rustning af jern og stål.

De to mænd bredte alle deres pakker og æsker ud i skæret af lygten i en vis orden, så at de ikke kom til at ligge over kors, de gjorde mange fagter og bøjninger med overkroppen, medens de talte i deres gebrokne eller helt ukendte sprog, der under tiden lød som besværgelser og formularer – alt dette og mørket udenom dem og de drivende skyer betog Lasses sind.

Han mærkede Johan Printz' øjne på sig. Det, han egentlig ville have, havde de ikke talt om. Så købte han sig en passauerseddel af de bedste, der lå i en pennepose. Havde han haft den før, var han vel ikke blevet såret, tænkte han. Han købte urter for sygdom, og salve, der kunde beskytte hans gode våben.

"Har I penge at låne mig, korporal?" sagde han.

"Jeg skal hente dem," sagde denne, "der sidder mere end én svend der nede i huset, der vil købe."

"Lad dem komme, lad dem komme!" råbte mændene efter ham, da han gik. Men næppe havde han vendt ryggen til, før Lasse spurgte: "Har I hjælp mod Djævelen og al hans magt?"

"Nej, nej." Der var ingen hjælp.

"Kan I da," hviskede han og hans stemme bævede, "kan I da hjælpe mig at vinde elskov og kvinde gunst?"

Så smilte rakkerknægten, og hans sygelige ansigt fik ligesom et blidt og smerteligt udtryk, og han spurgte sørgmodigt: "Kan I give hende en drik?"

"Nej, nej," sagde Lasse.

"Så køb her, det er galnebær, det er belladonnabær og gode, fine, bløde planter. Bær dem om dit nøgne bryst, de smelter møbarnets lille hjerte, og hun ser intet i den vide verden uden dig."

Han rev pakken til sig, gemte det alt sammen inden for sin køllert og løb.

Senere måtte han i dyre domme betale korporalen hans udlæg for sine skatte. – En aften ved sengetid, da Ole Hassel gik over i stalden for at fodre, blev Lasse, der som sædvanlig fulgte med for at give sin hest, stående ude i gården og ventede på ham. Han stod og stirrede op i den klare stjernehimmel og glemte helt mørket omkring sig, som hin tids mennesker ellers ikke holdt af at færdes i på grund af alt det djævels pak, som de jo nok vidste puslede og smuttede i krogene.

Det skal have en ende, tænkte han. Han ville have den pige – han ville og måtte have den pige. – Men han havde set nok til at vide, at det var lige så vanskeligt for ham, en vildfremmed krigskarl, der var kommet ind i landet med plyndrende pak, og som ikke havde hjemstavn noget sted eller skudsmål af en præst, at bejle til en falsterbondes datter, som til de fine prinsesser, han havde set i fremmede lande.

"Ole Hassel," sagde han, da denne kom med lygten. "Kan jeg få tale med jer i enrum?"

Ole vendte sit skægløse ansigt imod ham og så længe på ham. "Hva' er'et, Lasse Månsson?" sagde han. "Kan du ikke komme ind med i stuen?"

Der var mørkt derinde, og kvinderne var i seng.

Ole satte lygten på det lille bord i hjørnet ved Lasses sengeleje.

"Nå, hvad tynger dit sind, at du skal tale så sent på natten? Kan du ikke vente dagens lys?" Han talte hviskende for ikke at vække de andre, og i samme dæmpede tone blev de ved at tale.

"Ole Hassel!" svarede Lasse, "jeg kender ikke ret sæd og skik hos jer, og det kan vel nok volde jer betænkeligheder, det jeg nu vil sige, men jeg er fra barnsben af vant til at slå til uden lang snak."

Ole var ængstelig. Han anede, at det gjaldt Anne, og ville nødig have den anden til at udtale sig; han gjorde en afværgende bevægelse, tyssede på ham, kom med udflugter, men Lasse holdt ham fast i ærmet og hviskede ind i øret på ham: "Jeg vil gifte jeres datter, Ole!"

"Ih, Vor Herre, Gud Fader bevare os nådig vel!"

Der blev ganske stille. Ole stønnede sagte og tørrede sig med trøjeærmet over ansigtet. "Det kan aldrig i evighed ske!" sagde han.

"I siger jo selv, at jeg er en god dansk mand?"

"Jeg véd slets ikke, hvem I er!"

"Og nu tager jeg mit pas, når freden bliver!"

"Det kan aldrig i evighed ske!" sagde Ole bestemt, idet han rettede sig i sin fulde højde og blev næsten lige så høj som

Lasse.

Så tog Lasse ham endnu en gang i armen og sagde hårdt: "Tøv en kende!" og han tog sine saddeltasker ned af krogen på væggen. Med et ryk rev han nogle stive remme op, fik en kniv op af lommen, skar nogle tykke hyssinglinjer over og fik en vel sammenbundet og forseglet pakke op af tasken. Han holdt kniven mellem tænderne, medens han søgte at løse snorene og seglet, men da det varede ham for længe, skar han et snit gennem det hele.

Lygten lyste over deres ansigter, medens stuen lå helt i skyggen af deres legemer, dens træge lys skinnede blankt i Oles svedte pande og rødmede Lasses magre, faste ansigt; men pludselig som han skar, strålede det i den gnistrende, funklende guldglans fra alle de mange mønter, der væltede frem over bordet.

"Ih, Vor Herre Jesu, vor nådige Gud forbarme sig over os – Gud fader og vores frelser give os det bestandige liv for sit ansigts herlighed!" Ole havde foldet hænderne helt oppe under sin svære hage, og bad af hjertens grund, men øjnene så ikke op mod de sorte spærretræer, men ned mod det blanke guld.

"Det er mine penge," sagde Lasse roligt og søgte så godt det lod sig gøre at knytte de guldstykker ind i paprullerne, der var løbet ud. "Efter det I selv har sagt og har redet ud for mig, er det vel nok til at fæste en gård, ja, købe en ejendomsgård. Hvad siger I så?"

"Jeg siger, hvorfra har I den gruelige bunke penge, Lasse? Ikke kan du tro, jeg sælger mit barn!"

I det samme blev der banket på stuedøren, der sprang op. Ole, hvis sind i forvejen var i uro, udstødte et råb, kvinderne og

drengen, der skræmmedes op af søvnen, gav sig til at hvine i vilden sky, og selv Lasse Månsson blev betaget af rædsel ved at se korporalens ansigt i den åbne dør, som de havde glemt at lukke.

"Ej, her bliver freden råbt ud med honnør!" sagde Johan Printz, idet han trådte ind med smeden. "Med forlov at komme ind? Ret nu i aften kom tidende, at freden er sluttet ved København, og ikke ville jeg forholde jer det gode budskab, hæderværdige Ole Hassel, da jeg så lys."

Medens han talte, havde han øjnene ufravendt heftet på bordet og guldet.

"Det er vel en drik mjød eller gammeløl værd, lille søde mo'er?" vedblev han, idet han pludselig vendte sig mod konen i sengen.

"Der står øl på skiven, om I vil tage til takke," lød vor mo'ers lille stemme henne fra den mørke seng. "Jesu kors, hvor jeg blev bange, men det var da et velsignet bud. Ole, skænk for de fremmede folk!"

Ole flyttede lygten hen på det store bord, medens Lasse havde travlt med at gemme sine sager i tasken.

Så talte mændene om nyheden en stund, før de skiltes, men da Lasse hilste Ole Hassel godnat, svarede denne ham ikke.

Få dage efter blev freden i Roskilde offentligt udblæst i købstæderne og forkyndt fra prædikestolene overalt.

De knusende hårde betingelser gjorde dybt indtryk på folket. Hadet til svenskerne voksede til det yderste, da det rygtedes i landet, at Danmark måtte afstå de gamle provinser hinsides

Sundet, udlevere 2000 ryttere osv. osv. og bøje sig for alle de ubarmhjertige fordringer. Dybt nede i folkets hjerte begyndte frøet at spire til den energi og dådskraft, hvormed det rejste sig imod den umættelige erobrer, da han kom tilbage et halvt år efter. Der blev allerede nu helt usikkert på de steder i landet, hvor svenskerne ikke var i overmagt. Bønderne skulede til dem, spyttede efter dem, og der hørtes om overfald og mord.

Korporalen begyndte at føle sig ilde til mode i den lille by på Falster. Bønderne lukkede dørene tæt for ham, og han talte med Lasse Månsson om, at det ville være rart, om der snart kom ordre til afmarch. Lasse mærkede også bøndernes uvilje. Han havde aldrig givet sig meget af med dem, da han holdt sig meget hjemme, men Ole Hassel var som byens rigeste bonde meget misundt, og hvor der var lejlighed dertil blev han og hans familie ilde omtalt for stolthed og hovmod. Man begyndte også at snakke om Anne og den svenske dragon.

Et par dage efter fredens forkyndelse var Anne gået op til præstens, og Lasse gik for at møde hende og ventede udenfor. Det så ud til regn, og den overtrukne himmel lå som en grå dundyne lunt og blødt over jorden.

Kirken på bakken nordøst for byen var lille og lav og opført af munkesten, men hist og her var den ligesom lappet med grå kampesten, der sad som store plastre på den røde mur. Nogle af de spidsbuede vinduer var tilmurede, andre var gjort lavere, og det var i det hele taget en af ælde og vanrøgt ilde medtagen bygning. Rundt om kirkens fod lå store sten mellem hverandre, nogle løse, andre halvt inde i muren, som gav siddepladser for menigheden, når de ventede på "vor fa'er". Præstegården stødte lige op til kirken. Den var kun bindingsværk, men af nyere

bygning, da den havde vinduer, som man dog ikke så, da der næsten altid var træskodder for dem alle. Indelukket mellem kirken, præstegården og den faldefærdige mur lå kirkegården. Dens søndre side var bedst passet og røgtet, for så nær op til kirken som muligt og i solen ville folk jo helst begraves; dér lå da også de rigeste bønder, og om sommeren duftede der af gyldenlakker og månedsroser, og buksbomhækkene lugtede så bittert og krydret af deres brændende varme læderblade, når solen rigtig brændte.

Længst fra kirken, dér hvor de fattige lå, groede kun græs, skræpper og ukrudt, men ved muren stod hyldetræet, det velsignede træ, allemandslægen, fattigmandsdoktoren, og bredte sin lune, kvægende duft over den sure jord. Helt nede på den nordre side lå nogle uægte børn, og inde i krogen var den kvinde puttet ned, som sprang i mosen i fjor. Inde under selve kirkegulvet hvilede de fornemste folk, præster og ridefogder. Under den herskende rædsel for Helvede var kirken et beskyttende fristed midt i en af djævle besat verden. De døde ville bedst finde fred så nær Guds alter som mulig og allerbedst inden for de røde mure. Her var de jo ligesom endnu med i menigheden, salmer og bønner lød ud over dem og – hvem véd? – måske hørte de dem dernede under gulvet. Ofte lød det som om tonerne, når de rungede under hvælvingen, kom helt nede fra den mørke gravkælder.

Lasse drev om på kirkegården. Foden sank i den opblødte jord, der var gennemtrængt af tøvandet. Kun hist og her stod der nogle strittende stilke eller lå nogle levninger af visne blomster. Der var så øde og sørgeligt. Det begyndte at regne, og han gik ind i kirken, der stod åben.

Den var en tøndehvælving af overkalket træ og lå knugende over hans hoved. Den lignede en gammel klædekiste med buet låg. Over alteret og helt op ad hvælvingen svævede kejtede figurer i visne, svindende farver: Lammet med fanen, Moses og David, Kristus og Maria, alle med tynde lemmer, lange halse og røde kroner på de næsten udviskede hoveder. Prædikestolen var kun lidet hævet over gulvet og ikke pyntet og udskåren, men kun malet med brun farve. I lydhimlen over den var der malet et øje, hvorfra der udgik blodigrøde stråler. Det øje havde været Annes rædsel alle hendes livs dage; tit om aftenen, når hun lå i sin seng og bad sin bøn, så hun det blodige øje over sig. Hun bad så bønligt op imod det, når hun havde en dårlig samvittighed, men det stirrede ubarmhjertigt eller ubønhørligt ned til hende eller græd sine røde tårer over hendes dårlighed. Det var en tarvelig lille kirke, der lugtede af fugtighed og muggen jord og af de døde under gulvet, men den var alligevel indbegrebet af pragt og højtid hos dem af byens folk, som ikke havde set andet. Lasse frøs derinde.

Atter gik han udenfor og satte sig på en sten ved præstegårdens mur. Dér kom hun. Hun vidste, han var der, og dog fo'r hun sammen, da hun så ham; hun havde en følelse af, at han ville hende noget, sige noget, som hun frygtede for og dog så gerne ville høre. Men i sin frygt ville hun ikke lade ham komme til orde og begyndte straks at snakke løs: "Kan du se derovre?" begyndte hun. "Det er Kippinge, som vi har talt om," og hun pegede med strakt arm mod nordvest. "Den ligger ved vejen fra Gaabense færgested til Nykøbing, og Vaalse vig skyller lige op til den. Det er den helligste kirke i hele Danmarks rige." Og hun fortalte om "det hellige sakrament": De flydende dråber

af Kristi hellige blod, der opbevaredes i kirken, og hvortil mange, mange mennesker i mange hundrede år havde valfartet. Hele hendes barnlige troskyldighed kom frem, medens hun fortalte ham om jomfru Marias kroning, som var skildret på en tavle i kirken, og om den hellige kilde ved muren, som gav helsebod for alle syger.

"Ja, Lasse, du skal se dem selv: Alle de mange krykker og kæppe, som de lægger i våbenhuset, når de efter deres bøn til Gud og drikken og badning af vandet erlanger deres helbred. St. Hans dag er vi alle, ja, fast det hele sogn ved Kippinge kilde. – men hvor er du så henne, St. Hans dag?"

Hun talte altid højt og klart, men da hun sagde dette, dæmpede hun stemmen og lagde hovedet lidt på skrå. Han tog efter hendes hånd, men hun trak den til sig og sagde hurtigt: "En gang var der en slemme misdæder og tyv, som havde stjålet messebrødet og den sølvbodike, i hvilken det blev forvaret, og véd du, hvad der så hændte og skete? Han sank i jorden lige til knæene og stod som slagen med lamhed og udspilede tyve fingre. Og du kan selv se sporene i jorden ved kirke murens ene hjørne, og der vokser aldrig græs på det sted, og hans fingre i stenen kan du og se."

"Tror du, det var Gud, som slog ham med straf?" spurgte Lasse.

"Om det var! Det skete også en gang, at en arg og ond spotter kom til den hellige nadver i Kippinge. Da kan du tænke dig, men næppeligen fatte og forstå, at som han gik ud af kirken, spyttede han hostien ud, som han havde beholdt udi munden, og sagde: Dette er ikke Kristi legeme, men almindeligt brød. Men da hændte det, at da samme mand atter kom at nyde

alterets sakramente, og præsten stod og messede, da fløj en lille blåtskinnende og strålende fugl ind i kirken og satte sig på alterbordet, hvor den oplod sit næb og forkyndte, at det, præsten havde i sin hånd, var Vorherres legeme, og til tegn derpå ville Vorherres blod vise sig på messebrødet og en kilde udspringe neden for kirken, og se: Begge dele skete!"

"Men hvad straf fik den lede spotter?" spurgte Lasse og så helt hævngerrig ud.

"Det véd jeg ikke," svarede Anne, hvis ansigt strålede af iver og interesse som af en hellig ild, "men der kom fra den tid så mange mennesker til kilden og så mange rige gaver til kirkens sakramente, at konger og prinser kom på deres knæ og tiggede om lån. Å, sid nu bare stille, Lasse, så skal jeg fortælle dig om da præstegården brændte og ..."

Men Lasse var mere betaget af sin egen jordiske længsel end af lyst til at høre om de himmelske mirakler, og da hendes lyse ansigt så så tillidsfuldt op i hans, bøjede han sig ned over hende og lagde sin arm om hendes skuldre.

"Annelille!" sagde han.

Men da veg hun pludselig tilbage med et skrig. "Lasse!" råbte hun, "er du en djævel, som piner mig om dagen og giver mig vågne nætter! Alle tider er du i mit sind. Er du en djævel, som har forgjort mig, da byder jeg dig, i Jesu Kristi navn, at du viger fra mig ... den Gud, som har lagt mig korset på, hjælper mig vel, når det er hans fader lige vilje" – hun strakte armene afværgende ud for sig, men da Lasse ikke veg som en djævel, men smilte ømt og kærligt ned til hende, rakte hun hulkende sine arme ud imod ham og gemte sig i hans favn.

Da fløj træskoddet i muren op bag ved dem med et smæld, og nu var det Lasse Månsson, som skræk slagen fo'r tilbage. For i lugen så han to hvide an sigter, der stirrede ud på dem. Det var præstefolkene. Et stort hvidt hår stod forpjusket om hr. Niels' ansigt, og der sad hvide skægstubbe i den bengule, tællede hud, som hang så løs, at doglæppen i to hudfolder dællede fra hagen ned på halsen, der var omgivet af en lille præstekrave, som var lagt i rynker og ruer. Ak, høj salig prins Christians, den udvalgte prins' fede tider var forbi, de gode, gamle dages dobbelte hage var borte, den gamle feltpræst var efter pestens anfald nu kun en skrantende olding med slem kolik og sure opstød – men dog: "Han var en sød og angenem orator", sagde embedsbrødrene, og bønderne led ham vel, for "han nedbrød Satans rige ved hekser ivrig at forfølge". Desuden: Hr. Niels' dråber var berømte langt ud over øen og var gode for mange onder, et kosteligt medikament. Præstekonen var dyr med den herlige tinktur og passede på, at den gamle mand ikke gav den for intet, ja, altid passede hun på ham og stod nu bag ved ham med sit blegfede åsyn og sine svulne øjne, dobbelt hvidt så det ud i den sorte hætte i den mørke luge.

"Hvi skriger du så, lille Anne?" sagde hr. Niels, "volder han dig ondt, den svenske soldat?"

Han så fra den ene til den anden med sine små stikkende øjne, som under de buskede, hvide bryn lignede små dyr, der lå på spring i græsset.

"I skulle ikke så skændeligen vanbruge dette sted!" råbte han til Lasse. "Al den grumhed og hårdhed, hvormed menneskene stundom søger at underkue deres medmennesker, deres næste, deres kristne brødre, kan I øve, I svenske ligrøvere og

misgerningsmænd – riget kan I tage – men dette sted er hellig grund! Jeg kender dig, Svecus! O ve og vok! Du er Satans tjener og servus, ham er du submis og underdanig og kysser skarnet i hans fodspor! Jeg kender dig, Svecus! Jeg kender dig, fra du løb ind udi Holsten, i Skåne, i Jylland som en flok galne hunde og vilddyr med blodtunger ud af hal sene! Du har immer en smilende skørlevnermund, du kalkede grav! Du opsluger kvinderne som lækker føde og tager dem med vold, men ikke her skal du krænke gravens hellige fred! – –"

Lasse var kommet til sig selv og afbrød ham: "*Jeg* er ikke Svecus, hr. Niels," sagde han rolig, "men kun at agte for en lejesvend og har intet sted ret hjemme. Nu er freden jo kommet, og jeg vil blive her, om I tykkes så?"

Da lo hr. Niels, men det var en sælsom latter.

"Ja, nu er freden kommet," skreg han, "o Jesu! En artig fred, en skiden og skurvet fred! Du er skåning, ja – jeg véd det, ja – men hvor er Skåne nu? Véd du ikke, at de høje herrer, rigets råd og kongen selv har forskrevet de gamle provinser til Svecus? Tjente du ikke i svenskens hær, imod dit eget land? Svar dertil! Og nu? Nu er Skåne svenskens land, og nu? Nu løber du over igen til de danske! En overløber! En rømningsmand! Fort med dig og den lange svenske tyv der nede hos smeden, den Djævelens yngel og afkom!"

Men da så præsten, at Anne stod og lænede sig til muren og græd bitterligt. Han holdt brat inde med sin rasende skælden. Der blev ganske stille et øjeblik, og man hørte kun regnen, der tog til at pjaske ned. Så sagde han ganske stille og sagtmodigt: "Gak til døren begge to og kom ind."

Præsten stod i døren til sit lille studereværelse med hånden på slåen.

"Stineke! Stineke!" råbte han til konen, "lad Anne komme ind til mig en bitte stund."

Anne gik rødmende ind til præsten, og Lasse, som havde sat sit værge fra sig i forstuen, var alene med den gamle præstekone.

Hun havde oplevet meget i denne verden og havde i Holsten, hvor hun var født, tjent som pige hos den bekendte fru Anne Lykke og vidste meget at fortælle om den tid, da denne højadelige dame løb grassat gennem landet med den udvalgte prins, indtil kongen i nogen tid satte hende på Kronborg fæstning. Det blev også fortalt, at præstekonen uden skyld havde været stærkt indviklet i sagen mod troldkvinden Lamme Heine, som sammen med fru Anne Lykke blev beskyldt for at have forhekset prinsen til elskov og at have haft til hensigt at forgive Hans Majestæt. Hun havde meget at fortælle om den stakkels gamle Lamme Heine, om forhørene over hende på pinebænken og hendes henrettelse. Da Anne Lykke døde, havde prinsen taget sig af Kirstine Thomasdatter for de gamle minders skyld, og hun havde haft gode dage på Nykøbing slot. Så blev hun gift med hr. Niels.

Nu satte hun godtøl og peberkage frem for Lasse Månsson. Hun syntes godt om den unge, høje karl.

"Ach was," sagde hun, "was will Fatter doch Anneke? Junges Blut er da junges Blut!" Og hun begyndte med sædvanlig snakkesalighed at fortælle om hoffet på Nykøbing i den tid, prinsen og hans gemalinde havde levet dér. "Ach," sagde hun, "die gnädige Frau Magdalena, Gott giede hende ewiglich – –

aber der Prinz! Der Prinz! Immer Jagd und Doppeln und Trinken. Und so gottergeben han war. Beim Tische wenn die Jungen ikke war bei der Hand, leste han Bønnen selber, ja – und so schön und mit en Stimm' so alle Glaser und Geschirr sang und klingelte. So trank er aber und machte Spas und Scherz mit Leberreim und Gesang, immer Rheinwein, immer Rheinwein, ja und ein wenig Alicante –" og hun begyndte med hviskende stemme at fortælle Lasse om den meget vidtløftige prins' udskejelser. Men Lasse hørte kun præsten inde ved siden af, han lyttede, men kunne intet ord opfatte, og han fo'r sammen, da døren endelig blev åbnet, og præsten kom ud med Anne.

"Jeg har talt med Anne," sagde han, "hun er et godt barn, men du," sagde han til Lasse og vendte sig mørk og streng imod ham, "hvem er du? Du er stærk. Har du fundet nogen stærkere? Nej, du har vel ikke! Jeg skal sige dig: Gud er stærkere! Du vil få det at fornemme. Vor Herre Jesus bor i hende. Du kender dine kløers kraft og dine tænders styrke, du vilddyr, men det spæde kid på marken, som Gud Herren har i varetægt, er stærkere end du. Det skal du vide. Og tænk på din skabermand! Din salighed tag vare!"

Han satte sig på bænken og tav, men begyndte så i en stille, sørgmodig tone igen at tale med Lasse om hans planer, og gav ham mange gode råd. Lasse måtte så fortælle den gamle feltpræst om krigen og om fremmede lande, hvilket interesserede ham i høj grad. Han måtte også vise ham sit sværd.

"Det skal aldrig drages mod en dansk mand fra dette nu at regne, lover du det, Lasse Månsson, er det ikke så du hedder?"

sagde præsten og rakte ham sværdet tilbage.

"Det lover jeg!" svarede han helt højtideligt og lagde hånden på værget.

Præsten sad igen tavs. "Ak, ak!" sagde han så, "kan I høre det risle og skylle derude? – Det er Danmarks land, der græder. Før lo de så godt og levede så højt på gårdene i landet – nu regner det gennem tagene. Nu klynker de som børn, der er blevet uenige i legen. Kan du sige mig, Stineke, du, som dog er så gammel og har set så meget, har der nogensinde været enighed og samdrægtighed i dette land? Alle vil de op, op, op! Den ene kravler og kryber over den anden og tramper ned og ler af dem, der ikke vinder med. Sig mig: Hvor sidder de ærlige mænd? Hvor sidder de, der ikke tørster efter penge og sulter efter magt? Hvor er I henne, I gode danske mænd, som åd jeres grove kost med vellyst, desformedelst den var dansk? O vok! O ve!"

Han sad længe og stønnede, så rejste han sig, støttet til bordet.

"Gå nu, I to, ja gå nu, I unge folk, og Vor Herre Jesus give sin benedidelse og velsignelse over jer til evig tid! Amen!"

Han våndede sig af smerter og krumbøjet og vaklende gik han ind til sig selv, men der var en højhed over hans sidste ord, der lyste over hans skikkelse.

V

I den forløbne tid havde alle levet i den spænding, som krigen forårsagede, alle forhold var usikre og forrykkede, hver dag kunne bringe store begivenheder.

Hjemme hos Ole Hassels havde forældrene med bekymring set forholdet mellem de to unge. Ole havde fortalt Trine, hvad Lasse havde sagt, men videre talte de ikke derom med hinanden. Anne, som altid havde haft styret derhjemme, talte ikke om ham til forældrene. Disse følte sig også stærkt trykkede over for byens folk; for man havde altid tænkt, at der egentlig ingen var god nok for Anne, og at hendes bryllup, når det dog en gang kom, ville blive en begivenhed, der ville rygtes langt.

En dag tog mor Trine en smule mod til sig. Det var godt vejr, og der var meget at gøre ude. Ole Hassel kom i en hast hjem fra marken for at spise, og kvindfolkene stod sammen ved arnen. Så lød pludselig Lasses stemme udenfor, og Anne fo'r sammen og tabte sleven. Da så moderen på hende og sagde kun: "Men hvad tænker du dog på, barn?"

Hun svarede ikke. Men da maden var færdig, og der skulle kaldes, sagde hun med sin høje barnestemme: "Det bliver Lasse Månsson, mo'er. Snak ikke!" Og da hun gik over gulvet med fadet, tilføjede hun: "Når den onde tid er forbi, bliver han hos os."

I det samme kom Lasse ind ad døren.

Forældrene tav, men mo'er Trine smagte ikke mad i sin mund, og Ole Hassel drak meget øl den dag.

Skønt freden var sluttet, blev landet dog ikke straks rømmet. I flere måneder blev en stor del af den svenske hær liggende på Sjælland og Fyn. Lolland og Falster havde kun en svensk besætning i Nakskov og Nykøbing, og disse øer lærte således ikke ulykken rigtig at kende før senere, da svenskerne atter begyndte krigen.

For Lasse Månsson blev det dog en urolig tid, da han nu blev udtaget til at ride kurer- og ordonnanstjeneste mellem Nakskov fæstning og hovedkvarteret. Han håbede på den måde at træffe sit regiment, men det var sendt over Øresund til de nye svenske provinser, og hvor han henvendte sig, mødte han kun udflugter; men det var hans faste hensigt snarest mulig at forlange sit afskedspas.

Han red og red i denne tid ad Sjællands veje, som næsten ikke var for veje at regne. De gik her og der som bønderne kørte og skar foddybe hjulspor, der stod fulde af vand, og hans hest trådte dybt i den sorte grød til op over de fine hove. Som sorte striber gik vejene gennem øde egne, over åernes vadesteder, da broerne var ødelagte, forbi forladte huse, brændte gårde, øde byer, plyndrede kirker og stolte herresæder, hvis blytækkede tage var flængede af, så spanterne grinede mod den grålige himmel.

Han red og red og tænkte intet ved alt dette, som var ham så kendt og almindeligt fra krigen i andre lande. Hans tanker var ikke øde og grå, de lyste vårgrønne, elskovsvarme og klare.

Det vil nok blive godt alt sammen, tænkte han. Han havde jo nu talt mange gange med Ole Hassel, og han skulle nok få bugt med ham og konen. Han havde godt forstået, at det var Oles

højeste ærgerrighed og stærkeste ønske at blive jordegen bonde. Der var jo kun et par sådanne på hele øen – ja, Ole skulle have alle pengene! Lasse lo, når han tænkte på Oles ansigt, da denne havde stået og trukket i sit lange hår og sagt: Jeg sælger ikke mit barn! Jeg sælger ikke mit barn! Lasse var det ligegyldigt, om han så skulle stjæle hende og sprænge af sted med hende på hesten! Hop! sagde han og slog den muntert på halsen, da han langt ude skimtede byens kirke på bakken. Hoppen vrinskede, så det gjaldede i den fugtige grødeluft, den havde vænnet sig lige så hurtigt til Ole Hassels stald som Lasse til huset og dets folk. De længtes begge. Men alt som han nærmede sig byen, steg hans længsel, og han havde for første gang en følelse af at have et sted, hvor han hørte til, et hjem. Nu svingede vejen, dér lå gamle Elias' hus, og han travede rask op ad bakken til kirken. Han kiggede ind til præstens – var hun mon derinde! Dér lå byen nede, og dér ude, som svære skybanker, lå de vældige skove, bag hvilke solen gik ned.

Da han red ind i byen, var der stille og tomt; folkene var vel inde til nadveren. Men henne ved vippebrønden kom korporalen, der standsede brat, da han så ham og ligesom søgte at skjule sig. Men Lasse råbte ham an. Da lod Johan Printz, som om han først nu opdagede ham.

"Hej, Lasse Månsson, se, se! Godt at I kom, godt at I kom! Vi skal rømme landet! Ja for tusind djævle, vi skal af sted! Til Nakskov fæstning i morgen den dag!"

Ondskab og skadefryd smilte fra hans lange fortænder og lurede i hans farveløse øjne, medens han vedblev at snakke. Han havde just været hos Ole Hassel og budt farvel – "å, den lille satan, den rare lille pige dernede – det er så bedrøveligt at ride

af sted fra de piger små!" Ak ja, i morgen måtte de af sted, efter davren. Hvad mente Lasse Månsson? Og måske så man aldrig igen de gode folk. Han klappede Lasses utålmodige hest, roste den i høje toner og smigrede både herren og dyret. Lasse vidste godt, at det altid havde været ham en torn i øjet. Men korporalen smilte kun og snakkede. Han mente, at alle rytterne på øen skulle udskibes fra Nakskov. Hvorhen? Ja, det vidste Fanden! Til Holsten, tænkte han. Og han fortabte sig i politiske betragtninger om den nærmeste fremtid. Lasse hørte ikke og svarede ikke. Men pludselig sagde korporalen i en kommanderende tone: "Rid hjem og røgt dit dyr! I morgen efter davren møder du ved Ønslev kirke, vel at forstå!"

Der var stor sorg i Ole Hassels gård over, at de skulle miste Lasse.

"Aldrig havde jeg troet," sagde Ole, "at jeg skulle blive en svensk mand god. I gamle dage sagde vi: Én dansk bøder for to svenske, det er jo næsten nu vendt om."

"Men fatter dog," sagde Trine, hun talte aldrig meget, men altid med høj og lydelig stemme, "krigen er jo nu forbi, og Lasse Månsson er jo dansk."

"Ja, det er jo og sandt."

Lasse sad ved skiven og spiste til aften. Anne sad lige over for ham med begge albuer på bordet og hænderne under hagen og stirrede på ham. Hendes blå øjne var så dybe, at de så ganske sorte ud. Han nikkede smilende til hende, når han tog et drag af kruset, men hun så stadig alvorligt på ham.

De sad længe i mørket ude i kålhaven bag en stak af ærteris på en lille bænk ved bistaderne. Alt var sent fremme i år på grund af den stærke frost, det havde været, men jorden var svanger med grøde, luften var tung at ånde. Naturen var ved at føde, og den ligesom våndede sig i fødselens besvær; der hang en duft, en em i luften, som både beruste med forjættelsens fryd og gav angst og hemmelig frygt. Langt oppe over deres hoveder hørte de underlige lyde af trækkende fugle, som med lange skrig drog nordover mod skoven og stranden. Den nat kyssede han Anne for første gang og mange, mange gange.

"Når du kommer tilbage, Lasse," sagde hun, "skal du finde mig, som du nu forlader mig, hvad enten du kommer snart, eller det varer længe."

"Det skal ikke vare længe," svarede han. "Men nu må jeg lyde ordre og kommando for sidste gang."

Og hun troede heller ikke, det ville vare længe. Han var jo så stærk og stor og så fuld af vilje. Hvem kunne bøje ham? Ikke en gang præsten havde han jo været bange for! Det blev ud på natten, før de gik ind. Ole Hassel sad i den højryggede sivstol og sov. Han vågnede og rakte vanemæssigt efter kruset, men så da de unge folk. "Ja, det er nok på tide," sagde han sindigt.

Men da Anne forsvandt omme bag himmelsengen, hvor hun havde sit leje, trak Lasse hendes fader hen i krogen, hvor de havde siddet så tit hos hinanden. Ole var træt og satte sig på Lasses seng med hovedet lænet op til træpanelet. "Å Gud ja!" sukkede han. "Hvad vil du så mere, Lasse Månsson?"

Ja, Lasse ville endnu engang pålægge Ole at forvare de mange penge sikkert og godt.

"Pengene ligger dér, Lasse!" sagde Ole og klappede et par gange dovent med foden på den lille lem i trægulvet under bænken.

Lasse sagde ham så, at de penge skulle være pant for, at han mente det ærligt. Han skulle snart være hos dem igen, men kanske måtte han rejse en lang vej for at få grev Tott i tale, og så ville der gå nogen tid. Det var jo også således, at der altid kunde støde en ulykke til. "Inden jeg drager af," sagde han til sidst, "kan I give mig ti af de små dukater i rejsetæring. Dette skal du vide," tilføjede han, "du annammer nu disse penge uden vidnesbyrd og vil forvare dem, som dit eget gods, men hører I intet fra mig inden år og dag, så er pengene Anne Olsdatters."

De havde rejst sig begge to og gav hinanden håndslag. –

En halv times tid før daggry blev Lasse vækket af den gamle, der halvt påklædt lå knælende på gulvet ud for hans seng, lygten stod ved siden af ham, han var helt hvid i ansigtet og kunne ikke tale. Lasse sprang op.

"Har du selv taget pengene?" råbte Ole med en hæs og halvkvalt stemme.

Pengene var borte. Da Ole Hassel var stået op for at vække sine folk, ville han først tage de penge frem, som Lasse havde forlangt, for han holdt ikke af at lukke op for sine gemmesteder i andres nærværelse, og så havde han ikke fundet posen. De stod begge forfærdede. Ingen af dem talte, de så kun på hinanden. De mærkede begge, at de betragtede hinanden med mistro. Har han taget dem? Vil han narre dig? tænkte de begge. Lasse tog i opblussende harme den gamle i skuldrene, så denne sank helt sammen, men i samme øjeblik de to mænd så hinanden i øjnene, var mistanken borte.

Så blev der en forvirring i huset uden ende. Alle kom ud af sengene. Der blev råbt, og der blev spurgt, der blev vendt op og ned på alt. Gamle Elias kom tumlende ned fra stænget, og Ole greb ham i struben, så han hylende faldt på begge knæ. Da han fik mælet, skreg han: "Korporalen! Korporalen!" Han havde set ham snuse omkring gården et par gange i de sidste dage, da de andre havde været i marken. Lasse kastede klæderne om sig, den gamle lå og søgte og søgte i rummet under gulvet, i væggeskabet, alle steder; da lød der et råb udenfor, og karlen stak hovedet ind og råbte til Lasse: "Jeres hoppe er ikke i stalden!" Lasse udstødte et mægtigt råb, der gjaldede ud over byen, og i sin ubændighed var han frygtelig at se. Han greb sine pistoler, fo'r ud af døren og forsvandt.

Lille mo'er Trine kastede sig stønnende ned over bordet, Ole var sunket sammen i sivstolen og mumlede helt forvirret, drengen sad og klynkede i sengen med hunden i favnen, men ude på vejen stod Anne, høj og rank i den kolde klamme morgen og stirrede efter Lasse.

Lidt efter kom han tilbage, men var da ganske rolig. Han tog Anne ved hånden og drog hende ind med sig, men han åndede endnu tungt og besværligt, som om det kostede ham smerte. Smedjen havde været lukket, men han havde sprængt døren, huset var tomt og stalden var tom. Tyven var borte med byttet! Korporalen måtte have listet hoppen ud, mente han, og den kunne han ikke indhente. "Men jeg skal ramme dig!" hviskede Lasse mellem tænderne. "Lån mig jeres lille brune – rask!" råbte han til karlen, "træk den ud!" Han greb sine klæder og våben, og lidt efter så de ham sprænge af sted på den nøgne hest. "Han

kommer nok snart igen," sagde Anne og stirrede efter ham i morgentågen, til han forsvandt sydpå ad vejen til Nykøbing.

Men der skulle gå lange tider, inden de atter hørte og så noget til Lasse Månsson og Ole Hassels den lille brune hest.

VI

Foråret gik, og det blev sommer. De hørte intet om Lasse Månsson. Bønderne trak vejret igen og forbandede deres "salvegarde", når de vejede deres skindpunge i hånden. Byens smedje stod stadig tom. Ole Hassel klagede tit over tabet af sin hest og havde svært ved at bevare sin tro på Lasse, når han talte med bymændene. Ja, når han så den før så frejdige og storrådende Anne gå stille omkring, lod han falde forblommende ord om de fordømte svenske hestetyve og spioner. Anne sagde intet, men moderen skottede til hende og stødte til manden med albuen. "Å," sagde hun, "de kommer vel nok igen, Lasse og den brune."

Så kom august måned, og det utrolige skete. Carl X Gustaf steg ved Korsør igen i land med sin hær. Det var hård vinter, da han kom første gang, men da han nu marcherede gennem Sjælland mod København, stod kornet i sin fulde vækst på marken og ventede på leen. Der var dækket bord for svenskerne, men i byerne og gårdene var lofter og kældere tomme, for man var endnu ikke begyndt at forsyne sig til vinterbrug. Slagtningen kom nu svenskerne til at besørge.

Den ene store begivenhed fulgte efter den anden. Belejringen af hovedstaden begyndte. Landet skælvede i alle fuger og truede med at ramle sammen, men folket begyndte at rejse sig, og ulykken gjorde det stærkt. Da indbyggerne og besætningen i København forsvarede sig så tappert og hårdnakket, slog svenskerne sig mageligt til ro rundt omkring på Sjælland og

førte sig som herrer, meget strenge og hårde herrer. De havde endnu ikke bredt sig til småøerne, der havde en lille besætning af danske tropper, og på Falster hørte man kun om deres brandskatten, plyndren og røven gennem de flyvende rygter og af de mange fordrevne mennesker, mest gamle mænd og kvinder, der kom flygtende fra Sjælland og søgte ly hos bønderne, idet de spredte skræk og rædsel iblandt dem.

I september kom efterretningen om Kronborgs overgivelse, der vakte en mægtig harme i landet.

Bymændene i den lille by på Falster, der endnu ikke havde set krigen ret ind i dens slugne dødningeøjne, knyttede næverne og bandede, eller foldede dem og bad. De havde onde ord nok om svenskerne, og næst efter Johan Printz var der ingen, de hadede mere end Lasse Månsson. Der var taget nogle svenske spioner på Møn, som bønderne havde dræbt, og nogle af bymændene var med til at drukne nogle spejdende svenske ryttere, der lod som om de var ude at fiske ved Falsters strand. Det hed sig almindeligt, og blev fast troet, at Lasse havde været en sådan spion i ledtog med korporalen, og at de havde taget den storsnudede Ole Hassel ved næsen. Modet voksede i øboerne som i hele folket på den tid, for svenskerne led nederlag ved København, og sidst i oktober kom det jublende budskab om den hollandske flådes ankomst til København, som Carl X nu opgav at belejre og foreløbig lod sig nøje med at indeslutte og blokere.

Rundt om på øerne lastede bønderne småskibe med proviant, og uden hensyn til de svenske orlogsskibe med de mægtige agterspejl, der krydsede i farvandene, førte kække skippere dem til den hungrende hovedstad. Men da de hørte, at

det nu var svenskernes hensigt også at komme over og erobre deres øer, blev de helt forskrækkede. I den lille landsby løb de fleste helt fortvivlede om og råbte og skreg: "Det er Lasse Månsson, den spejdertyv, og den forbandede korporal, der fører dem!" skreg de. Andre tog sagen med ro, således som falstringerne plejer, og sagde: "Kære brødre og gode naboer, lad os ikke falde i mishåb og straks se den visse død i øje; for den kære Guds skyld, vær ikke så forknytte. Lad os blive ved vor næring og bjering og forsvare vort land."

Så samledes bønderne og byggede skanser ved kysterne, dér hvor de mente fjenden vilde komme, men mange flygtede bort til Nykøbing eller sendte deres ejendele til Nakskovs stærke fæstning, der nu var udrustet med stor besætning og mange kanoner. Næsten alle herregårdene stod forladte, og fjendens landgang ventedes hver dag. Modet blev nu også holdt oppe i dem ved rygterne om, at bornholmerne havde forjaget svenskerne fra deres ø.

En morgen blev der fundet et dødfødt barn ved vippebrønden, og der drev et kvindelig i gadekæret. Det var smedens pige, som havde været "forløbet" et halvt års tid. Bymændene truede med de hårde næver og svor hævn over alle svenske skurke, for kvinderne vidste alle sammen, at Johan Printz var barnefaderen. Hr. Niels lyste ham til bands i kirken, men sammen med korporalen nævnte de altid Lasse Månsson.

Juleaftens dag stod bymændene oppe på kirkebakken og lyttede mod øst efter skydningen ovre fra Møn, hvor svenskerne gjorde det ene forgæves forsøg efter det andet på at erobre den dejlige ø. Om aftenen kom en mand løbende til dem fra stranden.

Han havde set det hele: Svenskerne var drevet tilbage igen over isen, og han havde set Lasse Månsson på stranden. Bønderne jublede, men Ole Hassel, som stod i klyngen, blev helt bleg. Lidt efter sneg han sig bort fra de andre og gik hjem, men dér fortalte han ikke, hvad han havde hørt om Lasse.

Det blev en sørgelig jul. Ingen leg og ingen dans og ingen juleglæde. Kun dyrene fik deres ekstrafoder og spurvene deres neg. Der lå en tung angst over den lille by, mændene samledes vel af og til ved majbænken, når de kom fra skansearbejde, og talte mod i hinanden, men de havde kun ringe håb, og kvinderne holdt sig mest inde i husene og græd i smug.

Vinteren var streng ligesom den forrige, og fjorde og sunde lå med is. Bønderne havde en hård vagttjeneste, men de endeløse skove var i denne forstyrrelsens tid under endnu mindre tilsyn end ellers, og de kørte store læs ved til vagtstederne og bavnerne. Atter i januar søgte svenskerne forgæves at få fast fod på Møn, og et par uger efter fik bønderne et par budskaber, der ligeledes i høj grad oplivede deres mod: Svenskernes angreb på Langeland var blevet afslået, og hovedstormen på København var endt med et stort nederlag og umådeligt mandefald for svenskerne.

Midt i glæden følte de dog en vis angst, for nu måtte turen jo snart komme til dem. Tiden gik, øjeblikket nærmede sig. Skyerne trak mere og mere sammen om dem på alle sider. Vel var det en trøst, at vinteren gik og isen forsvandt, men snart viste de svenske orlogsskibe sig ovre under Sjællands kyst. De kunne hver dag vente en landgang, og deres hjerter bankede

tungt og forventningsfuldt, da de erfarede, at nu var Langeland endelig til sidst faldet i fjendens hænder.

Det var palmesøndag. Byens folk var i kirke, men menigheden var dog lille, for de fleste af mændene var ved stranden. Der var en uhyggelig, forstenet ro over dem alle, og der var mange, som den dag og i de påfølgende helligdage nød alterens sakramente. Som sædvanlig havde kirkefolkene siddet på de store sten udenfor og ventet på vor fa'er og snakket om de tunge tider. Ole Hassel, der på grund af sin alder var fri for strandvagt, var dog gået til skanserne, og Anne og Helle mødte mod sædvane alene med deres moder i kirken. Siden Lasse var forsvundet, var hun ikke den stovte, raske pige som før. Hun gjorde sit arbejde derhjemme som altid, men hun var ikke mere livet, uroen, pulsen og hjerteslaget i huset. Det var ikke alene savnet af ham, uvisheden om ham, der pinte hende, men næsten endnu mere byfolkenes mistro og had til ham.

Naboerne hilste dem tvært, da de gik dem forbi på kirkegården, ja hun led den dag en forsmædelse, som sved hende i hjertet.

Da præsten med sin stakkels trangbrystede stemme, der var så sprukken af hoste, havde lyst velsignelsen og bedt for kongehuset, krigsfolket og de syge, sagde han som brug var: "Efterdi vores hellige påskefest tilstunder og den gamle surdej bør at udrenses, derfor, om her er nogle i denne lille menighed, som sig har forset med lejermål eller anden utugt, berede de sig til at udstå den kristelige kirkes disciplin, på det, de kan Guds straf og evige vrede undgå". I samme øjeblik vendte nogle koner foran Anne sig helt om i deres stole og så stift på hende med store, anklagende øjne, som hun først ikke forstod, men som så

gjorde hende helt forvirret. Skønt hendes samvittighed var pur og ren, sansede hun pludselig intet om sig og hørte ikke præstens påmindelse til ungdommen om at trine frem på kirkegulvet til overhøring. Hun, som ellers var den første til at komme frem. Hun vidste ikke, hvorledes hun var kommet ud i det varme solskin, og det var som om alles øjne hæftede og klæbede sig ondt og spørgende ved hende. Hun gik heller ikke ind til præstens, som hun ellers plejede, men så blot efter sin moder. Pludselig opdagede hun hende nede ved kirkeristen med Helle ved hånden, og da hun så dem stå og kigge til alle sider som to små forvildede kattekillinger, kom hun til at le for første gang i lang tid, hun vidste ikke hvorfor.

I løbet af dagen havde hun jo nok en følelse af, at nogen havde gjort hende fortræd, men hun var alligevel ved et så sælsomt frejdigt mod, og der var en uro over hende, som hun ikke kunne beherske. Snart var hun ligesom fuld af håb og glæde og følte sig let og uforsagt, snart faldt hun hen i sin vanlige længsel og vemod og ønskede, at hun måtte dø. Det var så mildt i luften, og man mærkede forårets komme. Hendes forældre sad som altid de hellige aftener i bislaget med hinanden i hånden, men hun turde ikke gå ud til dem, for alle minderne vældede ind over hende, og hun kom til at tænke så inderlig klart på den sidste aften, hun havde set ham. Da kunne hun ikke holde det ud, og trods helligaftenen tog hun sin rok for at spinde, men hånden sank ned, og i sin kvide sang hun den gamle vemodige salme:

Når jeg betænker den tid og stund,
Som jeg af verden skal fare,
Mit hjerte sig fryder så mangelund,
Som fuglen ved dagen den klare.
Det er den dag, da al min klag'
Min sorrig og jammer får ende:
Til glæde sød – – –

Medens hun sang, hørte hun Helle spørge efter hende derude. Hun hørte forældrene svare, og hun så ham komme ind og hen til hende, helt tæt ind til hende smøgede han sig og hviskede: "Anne!"

"Ja, Helle," sagde hun og holdt op at synge.

"Anne, du må skynde dig at komme over til stenen i fredskoven."

"Hvorfor, Helle?"

"Jo, for Lasse står ved stenen og venter på dig."

Da kunne hun ikke betvinge det skrig, som fløj fra hendes læber – det var som alle bånd brast, al nød havde ende, som en klippe blev spaltet, og livet atter lå for hende som et stort, stort hav uden ende.

Kort efter var hun ovre hos ham i skovens mørke udkant, og noget efter var hendes forældre der også. De sad hos ham ved den store sten, hvor ingen kunne se dem, og hvor der ingen kom så sent på aftenen. De så, at Lasse ikke mere var i mundering, men i en sort lammeskindsvams med ulden indefter, der nåede ned over knæerne; den sad stramt som en rustning og gjorde ham højere og mægtigere. Han var blevet slankere og mere mager, syntes de. Flinten havde han over nakken.

De overvældede ham med spørgsmål, men lidt efter lidt tav de, og han fortalte.

Han havde faret vidt, vidt omkring. Om han havde fundet korporalen? Ja, han havde fundet ham, og selv i mørket kunne de se, at der kom et sært udtryk i hans øjne, de ligesom lyste.

Den dag, som han forgangne år var redet fra dem, havde han forfulgt Johan Printz til Nykøbing, og da han ikke var dér, red han over Guldborg færge til Nakskov. På broen over graven styrtede den lille hest, og korporalen var ikke i fæstningen, ingen vidste noget om ham, og det varede lange tider, før han fandt ham.

Lasse måtte følge svenskerne, der blev udskibet til Holsten, og han måtte forrige sommer følge hæren tilbage til Sjælland og til København. Han havde kun en eneste tanke, den, at få fat på tyven. Som en støverhund havde han sporet ham, og da han til sidst fik færten af ham, kunne Lasse ikke slippe bort. Han bad om at blive aftakket og fik nej. Så gjorde Lasse Månsson et skridt, som han aldrig havde tænkt sig muligheden af at kunne gøre – trods faneeden, som han gemte i sit hjerte og på sin barm, deserterede han.

Han trak vejret dybt og tav en stund.

Helt oppe i Sjælland ved Kalundborg, en by med et vældigt slot, havde han fundet sin hest og Johan Printz. Han greb ind under vamsen og tog en pakke frem. "Her har I pengene, Ole Hassel!" sagde han, og da denne tøvede med at tage dem, rakte han dem til Anne og tilføjede: "Hå, hå, der er ikke mere blod ved dem, andet end det som kan vaskes."

"Og korporalen? Hesten?" spurgte Ole, idet han skottede efter pakken.

Så fortalte han dem om sin jagt efter Johan Printz, om alt det, han havde udstået og lidt i den tid, og om den list og snuhed, han havde brugt for at spore ham, finde ham og ramme ham.

Johan Printz havde stået på vindebroen, der førte over graven til slotsgården, og råbt op til de ryttere, der lå helt oppe på rygningen og rullede de svære blyplader af taget, som de så kastede ned i gården. Det var en vældig rød bygning i tre stokværk, som allerede var helt udplyndret, og der brændte et svært bål i borggården, hvis røg drev hen over det stille vand i graven. Slottet skulle brændes, kunne man se, og korporalen kommanderede det hele.

Lasse fortalte, at han lå bag et lille sammenfaldet hus tæt ved broen og havde ligget dér en god stund, til han endelig havde mættet sit hungrige øje med synet af hans fordømte fjæs; fed og hvid var han blevet. Så kiggede han efter hesten. Der gik en lang række gamle poppeltræer hen til broen, og bundet til træerne stod en seksten-sytten dragonheste, og dér stod også hans. Fede og runde var alle dyrene, men hoppen så ud som en hjort i en fåreflok. Hjertet sprang i livet på ham, og han var lige ved at kalde.

"Så drog jeg min degen og gik ind på broen. Jeg hørte ikke selv mine egne skridt. Så stod jeg lige bag ved ham, han hørte mig ikke, vendte sig ikke, og jeg havde pistolen i min anden hånd. "Træk! Johan Printz!" sagde jeg ganske sagte, og så drejede han sig så rask og slyngede skeden af sværdet så voldsomt, at hatten fløj af hans nøgne skalle. Jeg så de lange gule tænder i hans flængede flab, da han skreg som en ræv skriger om natten i saksen. Men han fik ingen tid. Jeg slog ham

værget af næven, lod mit hænge om håndleddet, smed pistolen og greb ham i struben. Om så Johan Printz havde haft to gange en tyrs kræfter, havde det ikke hjulpet, ud over broen måtte han. Jeg krængede ham baglæns ud over jernstangen, men da han faldt, fik han fat i den med venstre hånd og blev hængende over graven; så hug jeg ham hånden fra, men klingen sprang i sønder mod jernet med et klirrende skrig – og jeg hørte plumpet af ham i graven, just som folkene ved hans skrig løb ned fra tagene og kom springende. En af dem fandt min pistol og skød efter mig, men jeg er hård og skudfast skal jeg sige jer. En af rytterdrengene fik en næve i fjæset og den anden løb, men min hoppe lo, så det klang igen ovre mod murene, og så var jeg på ryggen af hende. Kors for tusind i vold, sikken oppakning hun bar! Jeg skar remmene over og flængede mantelposen itu, så det flød ud alt sammen – hele vejen efter mig dryssede det med mønter og penge, som dragonerne samlede op, medens hoppen fløj som en svale. – Men," tilføjede han betænkelig, "der var gode ting imellem og mange hellige penge."

Siden havde svenskerne været efter ham og for fulgt ham, leget hundene efter haren med ham, men, sagde han, det var første gang, han måtte være hare. Der havde været koldt om natten i skovene oppe i Sjælland. Så havde han givet sig under snaphanerne sydpå og hos dem havde han truffet landsmænd, skåninger og gønger. Da de fik at vide, at svenskerne ville gå løs på Møn, blev han sendt af sted for at advare lensmanden, og han red så over isen til Stege, og dér kom hans hest i bøndernes våge. Selv reddede han sig i land. Juleaftens dag kom svenskerne, men de fik ikke lov at komme i land, og et par uger efter kom de igen, så sloges de med dem på isen og viste dem

vejen hjem. Lensmanden og obersten på Møn ville beholde ham og give ham en anden hest, men han kunde ikke glemme sin tabte polak og var gået til snaphanerne på Sjælland igen. Da fik de at vide, at svenskerne sejlede til Langeland, og han havde så i største hast begivet sig dertil med to gønger. På Langeland havde han været hos en herremand, der hed Vincens Steensen, og så få de end var, sloges de dog med svenskerne, da de kom, og fik dem drevet tilbage til deres skibe. "Jeg kendte mange af dem," sagde Lasse, "der var folk hjemme fra imellem dem, tror jeg, skånske præste- og sogneryttere kanske. Nu var *de* jo svenske, og *jeg* var hos de danske, men Guds død – hvem af os er da nu på rette parti? – For pokker!" tilføjede han, og hans stemme lød et øjeblik helt barnligt forknyt, "hvor i den vide verden er mit hjemland? Min hest er død, min klinge er sprunget, og min ed har jeg brudt." –

Så fortalte han, at da svenskerne nogen tid efter kom igen, tog de øen og slog hr. Steensen ihjel, men han selv undløb, og nu var han her. – Da de andre havde berettet ham, hvad der var sket hos dem i den lange tid, og hvilke planer de havde, når fjenden kom, sagde han: "Gå nu hjem, lille mo'er, og fyld mig en madpose, der kan vare påsken ud, så skal jeg nok sørge for mig selv. Og gå du nu også hjem til dit hus, Ole Hassel, og bryd dig ikke om mig. Du og de andre mænd her på øen vil snart få ubudne gæster, som vil gøre jer livet surt nok. Men se til, at du hytter det for dig selv og vor mo'er. Drengen gør de ingen skade. Sig til bymændene, at de skal grave ned, hvad de vil bevare, men langt ude på marken og ikke hjemme ved husene, sig dem, at de skal genne deres heste og kreaturer og unge piger og koner ud i skovene, helst sydpå, langt borte herfra. Sig dem, at det ikke

kan nytte, at de bygger skanser. Ulykken vil komme over dem, om ikke den ene dag så den anden. Sig dem alt det og husk det selv. Men sig ikke noget menneske, at Lasse Månsson er her i skoven, for så vil de dræbe mig, de vil tro, at jeg forråder dem, og jeg må skjule mig, til krigen er forbi. – Gå nu hjem til dit hus, Ole Hassel, og hent mig en god bindøkse og en lille hvæssesten, og hvad andet du kan skaffe mig, for at jeg kan tømre mig en hytte i skoven. Efter påsken, på samme tid som nu, vil I finde mig her, og så vil jeg sige dig tak, i fald du så vil give mig bly og så meget krudt, du kan forskaffe mig. Jeg må vel have lov til at tage mig et dyr i skoven til behov."

Anne og han blev siddende sammen i skoven til hen ad daggry. Hun fortalte ham endnu mere om byen og de hjemlige forhold. Det havde længe været bestemt, at hun skulle bort, ned til Hasselø eller til Bøtø, hvor de havde slægtninge.

"Og vil du da rejse og lade mig blive her alene? Vil du ikke komme og bo hos mig i skoven?"

"Jeg er bange for dig, Lasse."

"Som den dag på kirkegården, da du sagde, jeg havde forhekset dig?"

"Nej, ikke som den dag på kirkegården – og alligevel – den dag, da jeg lovede præsten i hans kammer –"

Der bævede et lille usikkert, ømt smil om hendes mund, der nu gik over til gråd. Hun havde længtes efter ham dag og nat. Men hun vidste jo, at det, at føje en mand i hans vilje, var synd. Ja, synd, synd. Hun havde aldrig hørt andet. Præsten havde sagt det både i kirken og i gården, mange, mange gange, hendes moder havde sagt det, ja alt det, der stod i salmerne om synd og skrøbelighed og usseldom var jo kun det, netop det: At elske

Lasse Månsson og give sig hen til Lasse Månsson. Hun kendte jo så godt det alt sammen, dette med åbenbar skrifte og syndernes forladelse. Hun lå om natten og tænkte på ham – men i drømme havde hun set sig selv ligge knælende i kirkens kor, hun havde hørt den gamle præst råbe i hendes øre, så hun mærkede den skarpe lugt af hans syge ånde, og han havde spurgt og spurgt, og selv om hun hviskede en tilståelse, blev han ved, til hun højt og lydeligt for hele menigheden tilstod sin synd – den hun aldrig havde begået – alt det havde hun drømt. Å, hun huskede det jo fra degnens Karen, da hun kom i ulykke. Den dag hun efter gudstjenesten havde set hende ligge på kirkegulvet og slide i sit hår og skrige af gråd i sin umådelige skam og beskæmmelse – å, hun huskede nok, hvorledes hun og hendes bedste veninde, Else fra Sundgården, som nu var gift nede i Horbelev, hvorledes de bagefter havde skjult sig ude på kirkegården og trykket sig ind til hinanden og grædt og grædt. "Å, Lasselille, mange stakkels piger har forladt hjem og slægt med deres ulykke og skam og født deres barn hos fremmede folk, hellere end at lide sådan forsmædelse."

Da tog Lasse det lille skælvende menneske i sine arme og svor en dyr ed, at han skulle stå ved hendes side, så at ingen skændsel og vanære skulle ramme hende, og være trofast – "som det en ærlig og uforsagt krigsmand egner og anstår." Uvilkårlig gled ordene fra den brudte ed ham frem på læberne, for det var for ham, som aflagde han en ny faneed.

"Å, lad mig alligevel blive hjemme hos de gamle," bad hun.

"Ja," svarede Lasse, "men når svenskerne kommer, kan du ikke være dér, så må jeg være din vagt, ingen anden."

"Ja, når svenskerne kommer – så hent mig, Lasse!" sagde hun bestemt.

VII

Bøndernes fredskov gik umærkelig over i de mægtige ege- og bøgeskove, som den gang dækkede det nordvestlige hjørne af øen helt ud til kysten. Det var skove fra gamle dage, der fornyede sig selv alt eftersom tiden og menneskene gjorde indgreb i dem. De havde forhen været almindinger, nu var det kronens gods, der vel havde en grænserider her og en skovfoged dér, men forstmæssig behandling kendte skoven ikke. Bønderne drev deres svin derind, og den oldengæld, de skulle betale, var tit svær nok at få ind.

De store lysninger inde mellem skovene lå mest udyrkede hen som græsmarker og moser, hvor kreaturerne gik løse det meste af året. Men selve skoven længst borte havde en urskovs uberørte, ubetrådte karakter. Der fandtes utilgængelige, sumpede elleskove, gamle mørke, mossede egeskove, hvis knudrede stammer støttede en sammenfiltret, forviltret, sammentrevlet opvækst af tjørn og hassel, kristtorn og ener, tax og benved, og hvor brombærrisets knive og vildrosens syle holdt vagt mod levende væsners indtrængen. Men ikke alene derfor vovede menneskene sig ikke derind. De nærede også rædsel for skovens mørke og hemmelighedsfuldhed, de dristede sig ikke ind i dette ukendte, vildsomme øde, hvor onde ånder og krybende trolde kunne lure. Ikke engang de ranglede køer og de højbenede, skarpryggede svin, der gik løse i skoven, kom herind. Byhyrden holdt dem derfra, for at de ikke skulle blive forgjorte og forheksede af nisser, ellefolk og troldtøj. Der var

skummelt og lummert derinde ved sommertid, ingen vind nåede derind, og om vinteren blev sneen liggende over grenenes net og nåede ikke jorden. Fra den fugtige bund og fra de ubevægelige sumpe, moradser og moser steg dovne, rådne og febersvangre dunster op og mættede luften med stank og kvalmende tåger. Men inde, hvor skoven var yngre og træerne højstammede, var der kølighed nok; dér, hvor åen rislede gennem kløften, og dér, hvor græsset groede frit og saftigt mellem de unge ege, eller hvor de unge bøge stod over den brune bund, fandtes der friskhed og dejlighed nok. Men dér kom ingen. Bønderne holdt mere af de gamle træer for deres frugtbarheds skyld, dem skånede de; når de skulle have brændsel, lod de sig nøje med vindfælder og de unge træer, der ikke bar olden og agern. Men hvor egen og bøgen og ellen gav lidt plads, kom der andre træer frem, asken på de gamle elletrunter, espen ude i lysningerne, eller der bruste en underskov op af birk med enebær og gyvel og lyng, der dækkede over mægtige, frønnede træstammer, fældede af vinden eller faldne af alder, overgroede med grinende grønt mos, hvide trevlede lavarter, svampe og slyngplanter.

Vandet måtte selv skaffe sig plads inde i de store skove; det banede sig vej, hvor der var fald, og hvor det ikke fik magt, blev det stående, bredte sig i flade, lave søer, sivede ned i den løse jord og lavede moser og kær, som om sommeren tørrede ind og stod bevoksede med siv og kæruld og stive græs ser. Men når regnen strømmede og sneen tøede, kunne disse søer svulme op, bløde ud, sive igennem og blive bundløse sumpe og moradser, der i tidens løb blev hængemoser med gungedynd og endte som store tørvemoser.

I disse skove havde Lasse Månsson søgt sig et fristed.

Han gik med sækken på nakken milelangt ind i skoven, derhen, hvor menneskene og kvæget ikke kom. Han gik gennem gamle ege- og bøgeskove, hvor han så, at svinene havde gennemrodet og oppløjet bunden, over vidtstrakte lysninger og græsmarker, over udtørrede moradser og kær, hvor jorden gyngede under ham, og ind under højstammede træer, hvor underskoven stod tæt, indtil den blev helt uigennemtrængelig. Så drejede han af, og landet skrånede ned til en umådelig mose. Solen var kommet op, og efter her at have hvilet sig en stund, gik han videre for at komme over på den anden side af denne mose, hvor skoven atter hævede sig. Han søgte vej mellem tuer og huller, men han måtte drage støvlerne af, og hans fødder sank i den brune vælling, så trevler og græs borede sig ind mellem tæerne. Når varmen kom, ville der nok blive tørt, tænkte han. Da han kom over, stod han ved foden af en skovgroet bakke, næsten den eneste i det flade land. Oppe fra den sænkede skoven sig ned i en mørk og skummel dal, hvor lyset næppe trængte ned og hvor krat og buske ikke kunne trives under de gamle bøges kroner, der lå tætte som et låg over den, og de lave, knudrede, krogede og vanføre træer lignede gamle, puklede trolde, der med lange, skrævende skridt kravlede og stavrede ned ad bakken. Luften herinde pressede ham for brystet, han skyndte sig videre, og han kom til en tynd egeskov med høje, ranke stammer. Han kunne se, at den unge opvækst her var forbidt af dyr, og han tænkte med glæde på, at her måtte være vildt. Han gik videre og kom ud, hvor skoven stod stor, ensom og uberørt, som om den aldrig var betrådt af

et levende væsen, intet andet sted havde den forekommet ham så rolig og sikker. Der var træer af alle slags, og et sted veg de tilbage på begge sider af en smal fordybning eller kløft. Det var mere en revne i jorden end en kløft, den lignede et snit i kød af en kæmpekniv, for den var bred foroven med skarpe rande og gik ganske snæver til forneden. Jorden var sandet, stenet og tør.

Her standsede han. Han så sig nøje om til alle sider og hørte i stilheden sit hjertes banken. Så slog han kors for sig mod alle verdens hjørner og besluttede at bygge sin rede.

Og nu begyndte disse dages voldsomme arbejde, som han drev med den rastløshed, som kun den kender, der har arbejdet for at døve tanker, der gærer, eller dæmpe en ild, der brænder. Økseslagene lød i den stille skov og hidsede ham med deres klang, og han fældede træer, som om han huggede løs på fjender.

Nede i kløften, der kun var få alen dyb, gravede han en plads, glattede siderne omhyggeligt og beklædte vægge og gulv med alle de mange friske tømmerstokke af bøg, elm og ask, som han med nøjagtighed havde afkvistet. Han lagde dem så tæt til hinanden og føjede dem så fast og nøje sammen, at det næsten blev kunst. Han anbragte spærretræer, stivere og tværtræer oppe, hvor det flade tag skulle være, og så nøjagtig blev de afpassede fra væg til væg, og med så megen omhu var de falsede ind i hinanden og bundet sammen med egevidjer, at dette tag lå så fast som selve jorden at træde på. To rum lavede han i sin hytte, og i det inderste gjorde han ildstedet, der havde udgang for røgen i loftet, ligesom lyset i det forreste rum kom ind gennem døren og hullet i taget. Men dette gjorde han ikke færdigt, før han havde stoppet alle mellemrum mellem

væggenes tømmerstokke med mos. Han gik over mellem de gamle ege, hvor han havde set det vokse. Det var den første dag, han undte sig lidt hvile.

Det grønne, fugtige mos lå tykt og blødt som en alt for stoppet dyne svøbt om træernes rødder ligesom for at varme dem. Længe stod han og betragtede det, undrede sig over, at det var så bitte småt, så fint og tyndt og kunstigt helt ud i de spinkleste stilke, det var som grønne hår, som silkefnug, som de lyse gulddun, han havde set kigge frem i nakken under Annes grønne hue. Da hørte han fugleskrig oppe i luften, det var lærkerne, de kom trækkende i flokke, hvinende af jubel. Han så op. Nu kommer foråret vel og varmen, tænkte han.

I de første dage gav han sig kun ringe tid til at hvile og spise, men arbejdede som i feber. Han havde kun saltmad og brød at spise og en slurk vand at drikke, men denne tynde drik var han, som alle datidens mennesker, kun lidet vant til. Han gjorde heller ikke ild de første dage, men da han fik fældet en del om hytten, så solen kom ned til den, lagde han pinde, trøske og mos til tørring på en sten. Han slog så ild, der fængede, og fra nu af holdt han gløderne ved lige.

Mørket overraskede ham altid i arbejdet. Han kunne stå og hugge, så sveden drev af ham, når det kom listende. Så standsede han, så sig om, og en sælsom følelse af ensomheden kom over ham, han gøs, skuttede sig, så sig atter om nogle gange og lyttede. Længe gik han så frem og tilbage, indtil han blev træt og satte sig og stirrede ind i mørket. Så tog han sine våben, lagde dem ved sit leje, svøbte sig i pelsen og sov.

Endelig en dag lagde han taget af lange stærke spær, hvorover han bredte bøgegrene, dækkede med flager af bark, som han

havde flænget af birketræerne, og derover fyldte han et tykt lag jord, som han stampede hårdt. Inden sommeren kom var det ved fugtigheden udefra og varmen indenfra overgroet med frodigt græs, og han vidste at udslette al spor af arbejdet så vel, at intet menneskeligt øje kunde opdage hans bolig.

I de sidste dage havde han givet sig mere tid. Han tog sin bøsse og strejfede omkring for at lære skoven at kende. Han lærte at forstå lysets evige omskiften, når skyernes skygger drev gennem skoven og gjorde mørkt dér og lyst her, så den ene del stod i solgylden festglans og den anden lå i det mørkeste kirkemulm, for straks efter at skifte, så det sorte blev lyst og det lyse sort. Når vinden drev sit spil, følte han sig aldrig alene. I den første tid syntes han tit at høre stemmer omkring sig, der vekslede ord, men så lærte han vinden at kende. Den susede sagte og hviskede ensformigt, det var ligesom skoven drog ånde, snart i rolige, langsomme drag, snart i hastige, stakåndede feberpust. Eller også kom vinden brusende og larmende i stød, der overdøvede alle lyde og fik kronerne til at bøje sig og lægge sig, indtil den atter fo'r hen, og alle grenene rettede sig deroppe, småkviste regnede ned, og nogle store rådne grene kom bragende, stødte imod og faldt med et smask på den bløde jord, – så begyndte den stille, evige susen igen, solpletterne spillede og fuglene sang.

Tæt ved hytten løb en lille bæk, der havde fald mod vest mod fjorden. Han fulgte dens løb, opdagede, at den blev bredere og kraftigere, og han fandt da en lille sø. Der var sid og blød jordbund omkring den, hvori elletræerne holdt vagt. Trunte ved trunte, helt inde imellem dem lå søen, ensom, uberørt og blank. Måske havde intet menneske set den før. Her skød han sin

første buk. Skuddet smældede gennem skoven med et tordnende brøl, og efter at det var døet hen, kom der en stilhed, helt forskellig fra den, der plejede at herske – således som et menneske bliver tavs og stum af forbavselse var stilheden: Hvem vovede at forstyrre skovens fred? Røgen blev hængende og trak så langsomt svævende hen mellem stammerne som en ånd, men i tavsheden syntes han atter, at der hviskedes om ham – ja, var der ikke? – så han ikke dér? – kiggede det ikke på ham? – stod der noget der inde i mørket? Så lo han, tog dyret og gik.

Det blev forår, mærkede han. Græsset kom frem, og knopperne var så tykke og fede, så glinsende og klæbrige. Vandet rislede af sted overalt, og han så mælkehvide tåger glide hen over markerne for bløde, svage vestenvinde. Solen stod om morgenen bag et slør med en fedtet glans, men op ad dagen fik den magt, og hvide, flossede silkeskyer gled hen under himlen. Han hørte viberne komme dragende med skarpe skrig, og så kom alle de andre fugle, og hver dag flere og nye, store og små, alliker og høge og musvåger og vipstjerter. Han hørte trækket om natten højt oppe over skoven, alle slags finker og vandfugle, og en morgen så han tranerne trompetende deroppe i en kiledannet flok.

Dagen kom, da han havde sat Anne stævne. Da han nærmede sig bondeskoven, gik han listende og spejdende for ingen at møde og lå længe derinde til det var mørkt. Så kom hun. Hun var urolig og ængstelig. Bønderne havde fået nys om, at han havde været i byen, rimeligvis gennem Helle, og hun var bange for, at de ville gennemsøge skovene. Lasse lo, han var sikker på at være godt skjult, og bønderne kunne ikke forlade skanserne. Hun fortalte ham, at de alle troede så fast, at han var

svenskernes spion, at de, da han havde vist sig, nu ventede fjenden hver dag.

"Det gør de vel i," sagde Lasse, "han kommer nok."

Hun viste ham, hvor i skoven der var gemt føde varer til ham og alt det, han havde bedt om, men hun var ængstelig for hans skyld og bad ham om at gå og skjule sig, og dog kunne hun ikke rive sig løs fra ham. Så sad de da længe hos hinanden, og han fortalte hende, hvorledes han havde det derinde, og om hytten, han havde bygget, og hun syntes lige som at høre et eventyr, og at der inde i skoven, hvor der ikke levede andre end han, måtte være evig fred og lykke.

"Når svenskerne kommer?" spurgte han.

"Så hent mig, Lasselille!"

Gid han ville komme, tænkte Lasse.

I den påfølgende tid strømmede al forårets liv gennem Lasse, han følte håbet og forjættelsen i sig og om sig, i jorden, i luften. Nu var der ikke mere ensomt i skoven, alt var liv, han hørte skovens mange stemmer omkring sig, blade, der brød, og blomster, der hviskede, det tørre løv, der raslede, vindens sus sen og regnens prikken og pjasken. Selv træerne var levende; før syntes han at de havde stået så stille og set på ham, nu så han, at de trådte til side for ham, når han nærmede sig en lysning, han så, at de bøjede sig, nikkede og hilste, eller rejste sig og slog med nakken. Og når han gik over de store græsmarker fra det ene stykke skov til det andet, syntes han træerne fjernede sig fra ham og veg, ja flygtede. Men når han kom ind mellem træerne, var det, som om de stimlede sammen om ham fra alle sider, sluttede sig om ham, så han ikke kunne komme frem. Det var

ikke ham, men træerne, der var levende, syntes han. Der stod et par asketræer ved hans hytte. Han sad tit og så, hvorledes de bøjede sig mod hinanden som to, der talte sammen fortroligt og inderligt. Grenene bredte sig, løftede sig og sænkede sig, og rystede og virrede med deres kroner. Alt det kunne han se.

Bøgene ved udkanterne af skoven begyndte at blive grønne, og deres lange nedhængende grene svajede frem og tilbage i forårsvinden og vinkede til ham, men når han gik dem forbi, kastede de visne grene og kviste efter ham, og når han vendte sig, syntes han, at han hørte dem le. Så vendte han sig ikke, før han fo'r sammen ved det pludselige brag af en frønnet gren, der slog ned i den fugtige bund og knuste de fine, grønne spirer.

Ja, nu var skoven ikke mere tavs. Han hørte alle mulige lyde, både gråd og latter og hvisken og mumlen, for nu var alle fuglene kommet. Det havde været nordenvind nogle dage med kulde og regn, men da det så en dag blev ganske stille og varmt, myldrede pludselig alle skovens sangfugle i træer og buske, bag stene og tuer og i sivene ved søen, overalt. Der blev en travlhed og et liv. Han hørte stæren fløjte og så rødkælken sidde og synge, så dens røde strube dirrede derved. Han hørte puslen inde under de lave buske og så solsorten smutte ud og leende flyve inde i skoven. Han fandt en skovmus, der havde bygget bo i en gammel fuglerede. Det var en hel begivenhed for ham, og han tog den hjem til sin hytte og tæmmede det lille brune dyr med den hvide bug. Han morede sig over lækatten, og hans øre skærpedes i stilheden, så han kunne høre dens lette dans på den hårde sten, ja, alle små lyde blev store, en snog, der rørte sig i de raslende blade, larmede som en kæmpeslange, en ræv eller en buk, der brød gennem risbøgen, bragede som en elefant, og

et par grene, som vinden gned mod hinanden, skreg som et kæmpedyr i vånde.

Dagen igennem var han optaget af sit arbejde. Men han iagttog nu med skinsygt blik fuglene omkring sig, for han så, at de byggede både klogere og bedre, end han havde gjort. Han lærte af rørdrummen nede ved søen at flette en skærm for døren af siv, og han tømrede en seng af glatte enebærstager og redte i den et leje af det fine græs, som han så' nogle fugle hente ude på engene, et leje, der duftede af friskhed, men selv lå han på de tørre blade ved arnestedet. Vejen til søen gjorde han farbar med sten og kvas, så man kunne gå tørskoet helt ud til dens blanke spejl; og dér satte han en bænk. Det tog megen tid alt sammen. Krigerlivet havde gjort ham snild og nævenyttig, og det ene arbejde fremkaldte det andet.

Men henad aften kom ensomheden over ham. Så gik han tit til udkanten af skoven og så over i retning af byen. Han lå her og lyttede til en stillids, der altid sad i samme træ, på samme gren, og som vel havde sin rede dér. Den udstødte det samme entonige skrig, kort, skarpt og så ivrigt, at dens stemme undertiden slog over; men inde fra et krat, hvor han aldrig havde vovet at trænge ind, hørte han lige så vedholdende en lille syg lyd, en tone af en hulken eller suk, som når man hører en syg, der er pint af smerter, give sig og som synes det letter at stønne regelmæssigt. Således klynkede en fugl i krattet. Den stærke karl følte sig så vemodig og forknyt, at han ikke vidste, hvad han skulle gøre.

Hidtil havde han aldrig tænkt højere eller dybere over noget som helst andet end det, livet i øjeblikket tilbød, gav og rakte ham, og han havde altid grebet til med begge hænder, med alle

sanser vakte. Det hele var gået som en leg. Sygdom kendte han ikke, den, der var syg, skulle helst dø, syntes han, og smerter – ja det sved jo i kødet, når kuglen blev pillet frem, og når stikvunden og hugsåret blev brændt ud, men så var *det* jo forbi. Døden havde han set i øjet og selv givet dem døden, der ville dræbe ham, men også det var jo kun en leg, ikke andet – men nu!

Hun havde gjort ham blød. For hendes skyld var det, at han var blevet fanen utro og var blevet en uærlig desertør! Han kunne ikke komme uden om den tanke; selv om det var for hendes skyld, for sit lands, sin retmæssige konges skyld – vidste han jo dog, at hans navn nu var foragtet mellem hans fordums kammerater, at de spyttede, når de nævnede det, at det blev slået op på galgen mellem tyve og røvere. På galgen! Dér hørte han hjemme! Han greb ind på barmen, knugede amuletterne i sin hånd og tog den lille skindpose frem, hvor han gemte pergamentet med faneeden. Han kunne ikke læse den, men han vidste, hvad bogstaverne sagde. Så rev han den i små bitte stykker og spredte dem omkring. Det lettede ham, syntes han, som om det havde været en pagt, hvori han havde forskrevet sin sjæl. Nu tænkte han først med glæde på det, han havde udrettet på Møn og Langeland. Hidtil havde han haft en følelse af, at alle mistænkte ham. Snaphanerne selv havde ikke troet ham, de så altid så sælsomt på ham. Han huskede nok den gang Vincens Steensen og hans smukke frue ovre på Langeland rejste sig, da han satte sig for at spise. De så vel alle desertøren i ham? Selv Ole Hassel mistænkte ham og havde kviet sig ved at modtage hans penge. Nej, der var kun en! En! Og han rejste sig og strakte i mægtig længsel sine stærke arme op imod den hvide

forårshimmel. Alt på den vide jord var intet for ham, kun Anne! Anne! Men da hørte han den samme ensformige lille klynkende lyd inde i krattet, og i samme øjeblik trængte ensomheden sig sammen om ham, hævede sig fra jorden, sænkede sig fra oven, nærmede sig fra alle sider, den lå over ham som et tryk, der pressede og skruede ham, skovens forfærdelige stilhed klamrede sig om ham som en mare; pludselig sprang han op i vild angst, så sig rådvild om, og med et skrig gav han sig til at løbe og løb, løb – rædslen drev ham med sin svøbe i en vanvittig flugt, indtil han med bankende puls, klappende hjerte og drivende af sved lå med ansigtet i den bløde, sorte jord og indåndede muldets stærke duft.

Så rejste han sig halvt og lyttede. Han hørte sikkert en hul trampen som af én eller noget, der løb; det kom ovre fra højskoven! Det var ikke som et dyr, hvilket dyr skulle det være? En ko? Her var jo ingen ko, og et rådyr tramper ikke! Et menneske med træsko på sumpet jord? Men jorden var ikke sumpet! Så kom det igen, sagte, listende – – hans gane var tør, han kunne ikke synke, ikke skrige – – dér – dér mellem de grønne bøge – det sorte, lodne hoved – – helhesten!! Han skreg ordet vildt, så det gjaldede i skoven – – og helhesten gjorde omkring og galopperede af sted mod udkanten, hvor der stod en flok af bøndernes andre små, skikkelige, stikkelhårede udgangsøg.

Da skammede den stærke Lasse Månsson sig og tørrede sveden af sit ansigt. Han klappede de små hestes lodne pels, og glad ved at træffe levende væsener fulgte han efter dem til en stor slette nordpå, hvorfra der ikke var langt til stranden, og hvor græs set stod kraftigt og saftigt. Han stod længe nede ved

vandet og spejdede over mod Sjællands kyst, hvor svenskerne huserede – han var vel den eneste, der ønskede, at de snart måtte komme.

Han gik nu hver dag til nordstranden for at spejde og fiske. En dag søgte han gennem skoven mod vest helt ud på næsset for at nå sundet. Han gik efter solen gennem den uvejsomme skov, der ofte var så uigennemtrængelig, at han måtte gøre store omveje uden om kratskove, moser og moradser. Han så meget vildt, enkelte dyr, han ikke kendte, og hørte fugleskrig, hvis lyd var ham helt fremmed. Så nåede han Guldborgsund. På Lollands kyst så han kun store skove, men mod syd kunne han se færgegården ved Guldborg.

Nede ved den gamle træbygning, hvorfra en allé med høje popler førte ud til færgebådene, var der altid mange folk; der boblede og piplede af liv og mennesker ligesom i en sprudlende bæk, når en sten stopper løbet. Herregårdsfamilierne plejede at benytte den idylliske plet til mål for deres udflugter eller til bedested på deres rejser. De adelige damer og deres kavalerer – Friis'er, Urner, Grubber, Rosenkrandser, Kaas'er og mange andre slog sig ned i det høje græs ved stranden eller i nøddekrattet, og glæden over de svære madkurve, de fulde bægre og den drøje spas gav sig luft i latter og sang.

Nu var der også mange folk dernede, og megen uro. Lasse kunne skimte blinken af våben, og bådene gik fulde over til Lolland og kom tomme tilbage. Noget måtte der være sket! Var fjenden kommet? Han satte i løb nordpå langs stranden.

Da han nåede ud på næsset, hørte han en stærk skydning øst på, men da han intet kunne se, løb han videre helt ud på odden mellem Vaalse vig og Valnæs.

Her gik skoven helt ud til strandens høje skrænt, men træerne var lave og forpiskede af vinden og dannede et forvirret og forviltret krat af egepur. Den skov, som havde kæmpet sig i vejret, havde frosten bidt og gnavet og stormen revet og flænset, så den havde opgivet ævred og var gået ud, og træerne strakte de nøgne pinde fra sig. Men de satte deres tørre benrade mod vinden, og deres bladløse grene og kviste tog fat ind i hinanden, så de dannede ly og læ for dem bagved, der så fik kraft til at holde sig grønne. Stærkere og frodigere skrånede de opefter – det så ud som skoven flygtede for vinden og vandet, men blev standset af en stærkere magt.

Lasse nåede op til skrænten og så straks fire mægtige skibe, som af og til sendte skud ind over landet østerpå – – han gav sig ikke et øjebliks tid, men vendte om og løb.

Denne hans hjemvej gennem skoven glemte han ikke siden. Det syntes ham, at træer og krat, buske og slyngplanter kom ilende til for at spærre ham vejen og spænde ben for hans fod, at sumpe og kær boblede op af den gyngende jord for at suge ham i sig. Mange gange var hvert skridt ham en kamp, som et håndgemæng med fjenden i en breche. Men jo vanskeligere det var for ham at vinde frem, jo mere hidsig blev han, og han følte den stolte hjertebanken, som kampens vilde glæde altid fremkaldte hos ham. Men da gik det op for ham, at det var troldtøj og trolddom, der hindrede hans vej, og hans glade mod svandt, han veg ikke, men han slog kors for sig, kors for kors, medens han arbejdede sig frem, og da han ved solnedgang stod i fredskoven, dirrede alle muskler i hans stærke krop.

Men Anne var der ikke.

Han sneg sig ned til landevejen fra træ til træ. Han hørte ikke kanonerne mere, og efter at have ventet længe listede han sig næsten helt op til byen. Den var som uddød, men da det blev mørkt, så han, at der blev tændt lys flere steder, og et par gange blev der hist og her åbnet en dør, og en skikkelse kom et øjeblik ud og så sig om, men forsvandt straks igen.

Lasse brændte af utålmodighed, og hans uvirksomhed pinte ham som en legemlig smerte. Var landgangen afslået? Sloges de dernede ved stranden? Han hørte jo ikke et skud! Hele natten ventede han ligesom lænket til stedet, hvor han sad. Da det blev lyst, hørte han atter skibskanonerne, men nu kom skuddene vestfra. Han forstod intet mere.

Atter listede han sig ned til landevejen, hvor han kunde skimte taget af Ole Hassels gård. Nu hørte han skydningen stærkere, men i øvrigt var alt stille, og der var intet menneske at se op mod byen. Fuglene kvidrede lystigt i buskene og boltrede sig i støvet på den hullede vej, andet levende så og hørte han ikke. Hen på formiddagen lød der larm og råben, og fra sit skjul så han en stor flok blege, svedige og støvede bønder komme løbende ad vejen fra Guldborg. Næsten ingen af dem havde våben, og de fleste løb på bare fødder. En af dem holdt sin venstre blødende arm oppe med den højre hånd. De så sig ofte om, og alle talte de højt og i munden på hinanden, de var tydeligt nok på flugt, Lasse kendte flere af byens folk imellem dem. Da bønderne nåede byen, kom kvinderne ud af husene, og nu opstod der en stor larmen og skrigen.

Atter løb han ind i skoven til den store sten, og næppe havde han nået den, før hun kom springende. Hun var høj og slank, en

hættekåbe flagrede efter hende, og huen sad højt på det blonde hår.

"Kom, kom!" råbte hun, da hun så ham, og de tog hinanden i hånden og løb ind i skoven.

VIII

Det var sket således, som det står i en beretning: "For at bemægtige sig øerne Falster og Lolland afsendte svenskerne fra Vordingborg et stærkt korps til hest og fods og med Södermanlandske Regiment. De 4 krigsskibe kom på Falster rhed, ikke langt fra en af de danske opkastet skanse. Dagen efter blev skansen beskudt, men afstanden var for lang, vandet for lavt, ilden blev uden virkning. Derefter gik to af skibene til Guldborgsund, hvor vandet var dybere. Her havde en stor flok bønder samlet sig og søgte på alle måder forgæves at hindre landgangen, men de kunne ikke modstå svenskernes ild af kanoner og geværer, så de strakte gevær og gik til deres hjem – –Nykøbing by og slot blev indtaget uden modstand, og således kom Falster i svenskernes hænder." – – Og så kom de væltende ind over landet, og nu begyndte den samme hårde trængselstid for disse øer, som det øvrige land så længe havde kendt, og hvis rædsel endnu lever i befolkningen. Sagnene har bemægtiget sig disse folkets lidelser; men den klareste, reneste og urokkeligste sandhed om den onde tid findes i de gamle kirkebøgers fattige optegnelser. Pligtskyldigt har de stakkels præster opført navnene på dem, de har begravet, og dem, de har døbt, og vi læser tiden ud af de magre ord.

Blandt de døde findes f.eks.: Bertel Christoffersen, som blev hugget ihjel af en svensk kvartermester. – Peter Gravers hustru, skudt af en svensk rytter. – En kvindes barn, kommen hjemløs til byen. – Item en kvindes barn, moderen sagde sig med

hendes mand at være forjagen fra hus og gård. – Item en lille pige, som gik og tiggede, funden i overdrevet. – Item Jacob Jacobsen, som blev skudt ihjel med en pistol. – En kusk, som blev skudt ihjel på gaden. – Item Jens Hugger, som blev stukken. – En gammel kvinde, som er gangen fra sit hjemsted i denne besværlige krigstid. – En pige, der fløđ i stranden. – En karl, død af hug og slag. – Salig Anders Petersen, hans døde ben, som fandtes i mosen og myrdet af de svenske osv. osv., og blandt de døbte findes alle de mange børn, hvis fædre – tit rigtignok med nogen tøven og tvivl – af præsterne antegnes at være svenske ryttere, f.eks.: Moderen beretter at være voldtagen af 4 ryttere. – Moderen udlægger en ubekendt rytter, som hun sagde tog hende med vold på marken. – Døbt et barn, hvis forældre var flygtede fra deres hjemstavn for den store indkvarterings skyld. – Et hittebarn, som blev hittet levende i en have osv. osv. Kun en sjælden gang findes længere optegnelser, som det ville være for vidtløftigt at anføre. Præsterne skrev sjældent mere end de allernødvendigste ord, nogle opgav helt at optegne noget, og fra andre hørtes kun et fortvivlelsens råb: Nulla salus bello! pacem te poscimus omnes, o Jesu! skriger de.

Men da alt dette skete, var Anne og Lasse skjult dybt inde i den ensomme skov.

Skoven stod stille og højtidelig, som om den ventede hendes besøg. Den var klædt i al jorderiges den skønneste pragt. Hvide piller og sølvgrå søjler bar de lyse, grønne hvælvinger, solens gyldne pletter og prikker var stænket omkring på bløde tæpper af kobberfarvet løv og blændende grønt mos, hvide stjerner og blomstrende urter myldrede frem overalt.

Men Anne så intet af alt dette. Undertiden standsede hun et øjeblik ligesom tøvende og dvælende. Hun hørte ikke hans kærlige ord, men fulgte ham blot som et fanget kid.

Først da de gjorde holdt for at hvile sig, fortalte hun, at hun ikke havde sagt forældrene, hvor hun gik hen. Hun skulle nok hytte sig, havde hun sagt. De var så bange og havde så travlt med at grave ned og gemme hen. Så løb hun. Inde i fredskoven havde hun gemt fødemidler og mange andre ting. Det måtte han hente.

Da det begyndte at blive mørkt og de gik videre over den store mose, så hun sig hyppigt tilbage og holdt krampagtig fast i hans skulder. Da de så atter nåede ind i skoven, gik hun raskere til, men da de endelig kom gennem krattet og ind mellem de højstammede træer, hvor hytten var bygget i kløften, faldt hun helt sammen af træthed. Han bar hende ind på det friske uberørte leje, og idet hun strakte sig ud på det med et suk, sov hun straks ind. Den stærke pige havde ikke haft ord eller udtryk for sin sorg og ve; sindets stærke bevægelse havde udtømt hendes legemes kræfter.

Den nat holdt Lasse sin første riddervagt. Han stod uden for hytten og lyttede eller sad i dens dør og så ind i mørket. Flinten lå over hans knæ, pistolen stak i bæltet og sværdet stod med sin stumpede od plantet i jorden ved døren. Undertiden gik han ind og rørte op i gløderne på arnen. Ved deres svage skær skelnede han hendes ansigt, hun sov med munden let åben ligesom et barn, så han kunne skimte hendes tænder. En gang bøjede han sig ned som for at kysse denne lille mund, men da han mærkede hendes sunde åndedrag mod sin, smilte han kun

og gik ligesom let beruset ud på sin post. Han var en lykkelig mand den nat, stærk som en kæmpe, blød som et barn.

Hun sov til langt op på dagen. Da hun vågnede, var hun som om hun nu først var kommet til verden. Hun strakte sig stærk, sund og slank og rakte armene op imod himlen, hun smilte til Lasse, og hendes kinder blussede endnu af den stærke søvn, der havde løst hendes hår.

Lasse var glad over, at solen skinnede og over, at vejret var varmt og klart. Han turde ikke rigtig se på hende, han følte uvilkårligt en vis sky og en vis hellig ærefrygt for hende, og for at få ende på denne følelse, der både pinte og frydede ham, tog han travlt fat på at ildne gløderne op og bringe vandet i kog. Men så kom hun til for at lave mad.

Dette bragte straks deres tanker i virksomhed. Undertiden blev han helt modløs, for hun manglede så meget, ikke alene redskaber, men mælk og alskens fødevarer. "Lasse, hvad skal vi dog gøre?" udbrød hun mange gange, og hver gang svarede han: "Jeg skal bringe dig det, Anne!"

Hun bad bordbønnen ligesom derhjemme:

I Jesu navn går vi til bord,
At spise, drikke på dit ord,
Dig, Gud til ære, os til gavn,
Så får vi mad i Jesu navn.

Så spiste de den tarvelige kost, og aldrig har mad smagt mennesker bedre.

Han viste hende alle sine herligheder, ikke alene hytten, der var så stærk og lun en lille rede, men bækken og søen og krattet og den lille mus. Rundt om hytten i en stor kreds havde han plantet små kors af grene for at holde alt ondt ude, og det

syntes Anne særlig godt om. Dagen gik med fælles arbejde, og hun var så virksom, ivrig og dygtig og satte ham i virksomhed på så mange måder, at han glemte alt andet.

De sidste solstråler brændte mellem træerne, og deres strejflys spændte brede gyldne bælter og ringe om stammerne og brødes mod løvets lyse blade, så de gnistrede som udhamret guld, og der var så stille, at de hørte de små klynkende lyde fra fuglene i deres reder. De stod uden for hytten, og han holdt hende endelig fast i sin favn for første gang den hele dag.

Da sagde hun: "Tror du, de brænder og skænder derhjemme?"

Da lød langt, langt borte svage, skøre toner af kirkeklokkerne, der ringede solens nedgang.

"Hør! De ringer, de ringer!" råbte hun, "så må jo alt være godt endnu!"

Han blev stående uden for hytten og lyttede til klokkerne. Var dette ikke som selve Himmeriges rige? tænkte han. Var dette ikke selve den gode Guds fred? Ja fred, ingen tanke om fare, ingen sorg for dagen i morgen. Da lød ud til ham en barnlig stemme, først spæd og sagte, så klar og stærk; det var Anne, der bad sin aftenbøn – og hun blev ved at bede, selv efter at fyrstikken var slukket og han, stor og mægtig, kom ind, kastede sine våben fra sig og lagde sig hos hende i strået og kyssede hendes unge, længselsfulde jomfrubarm og tog hende i favn.

Bøgen var udsprunget, rønnen stod så let og fin som en hind i skoven, og ved udkanten voksede hylden med kraftige knuder af blade, men den ranke ask var endnu nøgen, og selve egen grublede mørk og betænkte sig og lod solen lokke blomster frem ved dens fødder. Nede i mosen stod dunbirkens buske, deres hvide spinkle stammer, tynde grene og skælvende blade

mindede om pur unge piger. I den gamle bøgeskov, hvor træerne stod langt fra hinanden, groede anemonerne – hvidsimmer kaldte Anne dem – og gloede efter solen med deres store hoveder og drejede sig efter den, men i den lyse egeskov voksede der mange små buske af hassel og hvidtjørn, og her vrimlede det af den dejlige blåsimmer. Anne gav ham de tre første, hun fandt, og tvang ham til at spise dem, så ville han ikke få koldegysen hele året. Det var mærkeligt alt det, hun vidste om blomsterne, og hun havde navne, som hun til dels selv havde lavet, til de allerfleste. Der var de kønne himmerigsnøgler, som hun sugede honningen ud af, og som hun lod ham samle sammen, for at hun kunne tørre dem og lave en drik af dem, der var sund og velsmagende. Hun kendte mange gode urter, én var god for feber og hoste, én for sting og mavevrid, én for benbrud. Men nede ved søen plukkede hun den gule milturt med en hemmelighedsfuld mine og mumlede noget derved, og hun blev glad ved at finde brøndkarse ved bækken, for det ville smage godt til det tørre dyrekød. Hun ved jo meget mere end både hovsmeden og stokkeknægten, tænkte Lasse ved sig selv.

De havde kun syn og sans for hinanden og glemte alt andet, al frygt for mennesker og dyr og onde ånder, alle tanker om fjenden, og dem, der var i hans vold. Hele deres verden var kun den lille hytte og det nærmeste stykke skov, deres hele tilværelse var sammentrængt i den elskov, som flammede og luede i dem, og som i sin brand fortærede alle andre tanker og følelser.

Dagene gled, og de lagde lige så lidt mærke dertil som dyrene omkring dem lagde mærke dertil. De var ligesom disse travlt beskæftiget med at leve livet og opfylde dets krav. Lasse fik lejlighed til at forbavses over hendes dygtighed, snarrådighed og praktiske opfindsomhed, hvad enten det kom an på at salte dyrekødet, bage brød i en ovn af klinet ler eller – noget senere – at kærne smør i en krukke og alt sligt. Han forstod at rydde alle vanskeligheder af vejen, og alt dette arbejde bidrog til deres lykke og fik dagene til at flyve.

Efter nogen tids forløb blev det regn. Da den begyndte at tromme løs på bladene og så skyllede ned som om alle frugtbarhedens kildevæld var sprængte, tyede de under latter og spøg ind i hytten og gemte sig der. De var kun optaget af, om væden ville trænge ind til dem gennem taget, og da hvor. De havde travlt med at redde alt, hvad der lå udenfor, og atter og atter måtte han ud og aflede vandet, der samlede sig i pytter på taget, og med en pind lave afløbsrender, så at det blev helt furet; men så sad de tørt og lunt inde i hytten hos hinanden og hørte ikke andet end regnens evindelige dryppen og blæsten i træernes toppe.

Endelig, efter flere dages forløb, holdt regnen op, og solen kom frem. Først blinkede den ligesom med et lidt sygeligt eller forlegent smil i de blanke, renvaskede blade, så brændte den kraftigt løs, og skovbundens duft hævede sig af den fugtige muld og det friske græs og hang i luften. Der kom atter liv i skoven, fuglene kom frem, og fluer og bier fløj om som berusede, slog imod alt og blev onde og stak i alt, hvor brodden gik ind.

Men da de selv kom ud, var det som de havde glemt den verden, der nu strålede så ny og farvefrisk. De mindedes atter alt det, der lå uden for skoven. Men de følte det som noget truende og ængstende, der tyngede dem. Der var angst og bange anelser omkring dem, men de talte ikke derom til hinanden. Da Lasse om aftenen var nede ved skovkanten, hørte han ikke kirkeklokkerne. Han sagde intet, men han så sine våben efter og havde dem stadig hos sig. Han vendte sig hyppigt, som om han hørte skridt, og stod stille og lyttede. Til sidst mærkede hun hans uro, og da hun spurgte ham, sagde han hende det: Svenskerne måtte nu være i landsbyen.

De sad længe vågne og gik hyppigt ud af hytten og op på taget. Til sidst dækkede de ilden, da den lyste ud i mørket, og gik til ro. De sov ikke den nat, men lå med hinanden i hånden og småsnakkede.

De nærmeste dage forløb roligt, og deres frygt var ved at fortage sig. De havde slagtet et rådyr, og Anne havde stegt nyrerne til Lasse, som sad og spiste udenfor, medens de talte om at gå til stranden en dag for at fiske – da lød pludselig en hul tuden eller jamren langt inde i skovens kælder, som gav genlyd under de grønne hvælvinger. Han rejste sig på knæ og stirrede ind i dybden, men hun blev helt hvid og greb ham om armen med begge hænder. Så kom lyden igen, stærkere og nærmere, og de hørte, at det var kreaturer, der brølede ude i mosen.

Lasse tog sine våben, og de gik gennem den lange dal, gennem krattets vildnis, over bakken og ud til sletten. Først så de intet, men da hørte de atter dyrenes brølen og så da en stor flok køer, tyrekalve og kvier komme styrtende med halerne i vejret ud af skoven på den anden side af mosen, som om de

bissede eller blev jagede. Nogle af dem var allerede langt ude mellem vandhullerne og tuerne, og en del af dem kom op imod dem; det brune mudder sprøjtede op om dem.

Det var svenskerne, der holdt jagt på bøndernes kreaturer. Lasse så et par ryttere i skoven der ovre, og nogle andre var i færd med at koble en del indfangne dyr sammen. Rytterne holdt stille og så ud over mosen, så vendte de om og forsvandt. Men fem af køerne kom løbende lige mod Lasse og Anne, drejede så kort af, da de så dem, fo'r forbi dem og gav sig først til tåls, da de kom ind i det høje græs ved bakkens fod. Længe stod de og brølede, græssede af og til, baskede deres våde, sveddrivende flanker med halerne, gimsede med hovederne ad skovens grådige fluer og så sig af og til om med angsten i deres lyse, tålmodige øjne.

Anne glædede sig ved synet af dem, det var som om en del af hjemmet kom ud til hende, og uden at tænke derover gik hun hen imod dem med udbredte arme. Kendte de hende? Eller var det kun synet af en kvinde, der beroligede dem? De kom hende i møde, fulgte hende, og da hun satte sig til at malke deres mælkesprængte yvere, trængte de sig sammen om hende. Hun troede at kende nogle af dem, og hun talte til dem, som om de forstod hende: "Har I ikke set min sorte Lise?" spurgte hun, "og Kirkekoen, hvor er hun henne?" men så opdagede hun, at Lasse stod og lo af hende.

Fra den dag blev den lille hjord hos dem. Den gik aldrig længere fra hytten, end hun ved malketider kunne kalde dyrene sammen. Tit var de hende en trøst i de kommende dage, da hun vansmægtede af længsel efter hjemmet.

De gik undertiden skovene helt igennem mod øst for at se ud over engene og markerne. Men hvert skridt var da tynget af frygt, og de lyttede og spejdede til alle sider. I denne skovens yderste udkant kunne de skimte kirkens klokketårn og Kippinge mølle, men vingerne rørte sig ikke, og klokkerne lød kun sjældent. Verden uden for skoven var som død. Længe stod hun og så over mod hjemmet.

Først, når de kom hjem til hytten, følte de sig atter trygge og rolige, især han, for han havde en følelse af, at ingen kvinde i verden var så sikker, som hun under hans varetægt.

Skovvogterens hus var den eneste bolig i deres nærhed; den lå i skovens nordøstligste hjørne langt ude ved stranden. Anne havde langt om længe fået Lasse til at gå derhen. Hun kendte konen godt og håbede gennem hende at få noget at vide om tilstanden i byen og hjemmet. Lasse havde bestemt at holde Anne og sig selv skjult, så længe der var ufred i landet, men da han indså, at skovvogteren alligevel let kunne støde på dem, og at det da var godt at være gode venner med ham, gav han efter for Annes bønner.

Huset lå lige i skovbrynet og var omgivet af en bred grøft og en art hegn af enebærstager, dels for at hindre oldensvinene i at trænge ind, dels også for at gøre gården til en slags fæstning, for i gamle dage havde det været mandens bestilling altid at ligge i krig med krybskytter og skovtyve. Gården var ret stor, for den blev ved de store kongelige jagter benyttet til samlingssted og gilder.

En skønne dag gik de derhen langs stranden. De mødte ingen mennesker, men kun en del forskræmte får, der flygtede vildt ved at se dem.

Lasse tog plads i skovbrynet med sin flint og så med bekymring den unge pige gå ind over træbroen og forsvinde mellem træerne, der helt skjulte huset. Men straks efter kom hun bleg og forstyrret løbende tilbage til ham. Huset var øde, forladt og plyndret. Så fulgte han hende. Murene var trykket ind, og der herskede ødelæggelse over alt. Der var blod over gulvet, og i døren fra stuen ud til stalden lå en død mand med de skrævende ben inden for døren og overkroppen udenfor. Det var skovvogteren. Han havde ligget der længe. Det så ud, som om han havde forsvaret sin ejendom, efter at konen var flygtet med børnene.

"Kanske hun gemmer sig her i skoven, Lasse?"

Det troede han ikke, for så ville hun nok være kommet tilbage til huset, og så havde hun ikke ladet mandens lig ligge sådan hen.

Anne satte sig ude i toften med tørklædet over hovedet og græd, men Lasse gik rundt i huset og fandt meget, som han havde god brug for; på loftet var der salt og mel og mangfoldige andre gode ting.

Næste dag gik han alene til det øde hus og begravede skovvogterens lig. Da han vendte hjem med en stopfyldt sæk på nakken, sagde Anne:

"Nu har du jo også plyndret, Lasse. Du har røvet fra den arme Jytte og hendes børn!"

"Ja," sagde Lasse rolig, "det har i mange år været min bestilling. Men når der bliver fred en gang, skal jeg ikke glemme dem, og jeg vil give hende og ungerne alt tilbage for din skyld, og mere til."

Det var de lyse nætters sidste tid. Sommeren var fuldmoden. Træerne stod i deres frodigste kraft, grenene bøjede sig sejt under vægten af løvets og frugternes fyldige og yppige masser og lagde skygger over skovens bund. Stjernerne skælvede på den sortblå himmel, og mælkevejen strømmede som en sælsom flod i eventyrets lande uden kilder, uden ende.

Men Lasse og Anne forstod ikke al denne naturens skønhed og vidste ikke at opfatte den i dens enkeltheder. Den påvirkede uvilkårligt og umiddelbart deres sind, alt som den legemligt virkede på dem. Når solen ikke varmede deres lemmer, der gøs i morgenens kulde, når den isnende vind, den rivende regn forstyrrede deres arbejde, slukkede deres ild og plagede dem, blev de vrede og ilde til mode. Men når solen gød sit guld over Annes blonde skønhed, og hun blev endnu skønnere for ham end ellers, udbredte Lasse sine arme elskovsfuldt imod hende, men han gav ikke solen, hvad der tilkom den. Og når den gik ned og til afsked væltede glødende farver ud over himmel og jord, fandt de intet udtryk for dens skønhed i deres sjæl, men de følte kun aftenens vemod, og de sad uden at tænke derover med hinanden i hånden, og den danske sommeraftens blide ynde gjorde deres hjerter bløde og vege, befriede deres sind og lettede den evigtunge frygt for det skjulte, det onde, Djævelen og – svenskerne. De opfattede ikke og forstod ikke skønheden i de bølgende markers slanke linjer, bag hvilke solen randt, ikke skovenes skarpe, sortgrønne silhuet mod aftenhimlen, når den hvælvede sig over landet som en perlemorsskal, ikke månens tungsindige digt, når den gled frem og lagde sin glitrende guldbro over havet, og ikke sommernattens luft, når den blød og lind som mælk husvalede deres hede kinder. Alt dette talte

ikke til dem, sagde dem intet, fortalte dem intet. De stod ikke udenfor naturen og iagttog den eller nød den, de levede i den, hørte til i den, bøjede sig ind under dens virkninger, fornam dens kærlighed og hårdhed, dens blidhed og barskhed, ligesom dyrene og urterne – de spiste, drak, sov, elskede og levede.

Solen stod højt på den hvide himmel, og dens hede fyldte luften, så den var tung og vanskelig at ånde. Ved middagstid lå der en rødlig dis eller damp ud over markerne, men selv inde under træerne var luften død og stillestående som i en ovn. De gik ned til den lille sø for at bade, men vandet var lunkent og lummert. For at finde kølighed gik de op til det unge bøgekrat. Luften dirrede i varmen over toppene, men de krøb ind i skyggen under dem. Insekterne havde travlt derinde, fluer og sommerfugle fandt her paradisiske steder for deres elskov, edderkopperne havde ophængt deres fangenet, og den grusomme fiskers dræt var rigt. De sad længe og så på alt det kravlende liv, skarnbasserne, der raslede af sted i deres gyldentgrønne harnisk, som mindede Lasse om de polske adelsmænd, han havde set ved Warschau, og de var lige så tykke og forædte som de. Men de lange, slanke løbebiller lignede de litauiske kyrasserer i de sorte jernrustninger, og han trådte på dem med en følelse af had og hævn, fordi de havde spiddet hans eneste ven, Frants von Helmer, en adelsmands søn fra Schwaben. Ach ja, Frantz, Frantz, du warst ein treuer Gesell, ein fideler Kamrad, du guter Frantz! Mindet om hans ven formede hans tanker på tysk. I en gammel egebul, der var rådden og frønnet, så de vældige egehjorte komme frem, fuldrustede i det blanke, brune panser, med de mægtige

takkede horn som vældige stridskøller, og de morede sig med at hidse dem i kampe mod hinanden. Der var liv overalt, under hver sten, de løftede, lå der skællede bænkebidere, rullede sammen, stinkende ørentviste i en kage af skinnende æg og nogle tynde falmede dyr, der flygtede vildt til alle sider, som om de havde tusinder af ben. Og fuglene kom der, nogle af dem var deres venner, som de fodrede med kød ved hytten, andre var deres fjender, som de satte doner for i skovkanten.

Pludselig hørte de en drønende, knurrende lyd langt borte, jorden rystede, og de mente først, at det var køerne, der pinte af bremser og fluer fo'r af sted i bissende løb. Men så blev den røde tåge, der lå over jorden, mørkere, mere smudsig og tæt, og solen gik bort. Langt borte fra lød en hul, dyb stønnen som fra et dyr, der brummede. Det var midt på dagen, men det blev lidt efter lidt helt mørkt, og mørket stod til alle sider uden om skoven som en brungrå mur. Et par lunkne dråber traf deres hud, blev flere og flere og tættere og køligere. Bladene dirrede, når dråberne traf dem med små hårde smæld, og pludselig skar et par fugle – sorte måger eller hvad det var – skrigende gennem luften, og lige i hælene på dem fulgte det første vindstød. Det susede som om det var et hav, der kom rullende, men da det kom, kastede det sig ned, fo'r som et rasende dyr hen over jorden og jog støv, sten og mos og blade foran sig. Så blev det atter ganske stille, og tordenen nærmede sig i afbrudt dundren og drønen. Så kom det andet vindstød og det tredje.

Det var mørkt som ved nat, men pludselig blev mørket sprængt af et mægtigt lyn, der ligesom blev sprøjtet ud fra oven og ind mellem træerne. Så kom tordenen og regnen. Larmen af de bragende skrald, stormens hvin, træernes knagen og de

styrtende vandes fald døvede deres ører. I rædslen trykkede Anne sig ind til ham, bed tænderne sammen, knugede hænderne i hinanden og vidste ikke mere, hvad der skete om hende. Jord og himmel stod i ét, det strømmende vand slettede alle grænser, og lynene slog ned omkring dem, så at de så træerne flækkes, spaltes og styrte. Det er Gud! Guds straf! Nu rammer den mig! – tænkte hun. Men Lasse dækkede hende med sit legeme, og han følte atter denne kildrende vellyst i sjælen, som han kendte fra kampen, men han havde en følelse af, at dette var noget, han måtte bøje sig for som for en modstander, der var større og mægtigere, at dette var noget, som ikke kunne manes eller besværges som alt det andet djævelskab og troldtøj, han kendte.

Om aftenen, da alle biller og basser var krøbet i skjul, men sommerfugle, bier og guldsmede endnu havde travlt til det helt mørknedes, sad de ved den lille sø og glædede sig over døgnfluernes og myggenes parringsdans over vandspejlet, og så hvorledes de som uendelig små ånder legede deres elskovsleg i luften. Myggene var drillevorne og grådige, græshopperne spillede løs, og løvfrøerne ringede ude i moser og sumpe. Da så råhjortene kom ned til søen for at drikke, og Lasse greb til sin flint, standsede Anne hans arm. Hun vidste ikke ret selv hvorfor, men tanken om død og drab smertede hende pludselig, og hun talte til ham om sin frygt for døden og om faren under det store uvejr. Hun ville så nødig dø. Men han forstod hende ikke rigtig. Han havde aldrig før nu, næsten aldrig før netop nu i dette øjeblik følt, at livet kunne give så megen lykke. Hans erfaring havde ikke lært ham, at livet i og for sig kunne have nogen værdi. Han havde set så mange dø, selv været årsag til

manges død, set livet så brat og så let, ved et skud, ved et hug, skifte om til død, at han syntes, det var en billig ting. Han havde lidt så mangen pine, så megen sult og tørst og kulde, udstået smerter af sår og de lange nattevagters vånde, at livet hidtil ikke syntes ham synderlig lækkert og velsmagende.

Det sagde han hende i sit korte, raske soldatersprog. Først nu havde det for ham fået en kostelig og sjælden og ukendt smag.

"Men hvis jeg nu var død?" spurgte hun.

"Så var livet dødt," svarede han helt filosofisk, "så døde jeg og! Mit gute manier," råbte han og tog om grebet på pistolen, men sprang så op, leende og kåd som en dreng.

IX

Uvisheden om hjemmet pinte Anne. Det hjalp ikke, at han trøstede hende med, at de svenske dragoner ikke havde for vane at fortrædige gamle folk og børn, hun kunne dog ikke lade være med at udmale sig alle de ulykker, der kunne ramme forældrene. Den dræbte skovvogter, hans plyndrede hus og konens ukendte skæbne stod hende stadig for øje.

Denne begivenhed havde også gjort Lasse mindre sikker. Han vidste, at hvis der lå tyskere eller polakker i byen, var intet menneske, intet hus, intet dyr, ingen nok så fattig ting sikker for dem, men han turde ikke tale derom. De hørte kun af og til kirkeklokkerne ringe, men ikke regelmæssigt som ellers, tit lød de efter at solen længst var nede og som oftest slet ikke om morgenen. Mon hr. Niels var død? spurgte Anne bedrøvet, hvorledes turde gamle Hans Ringer og hans kone ellers være så efterladende.

Lasse søgte på alle måder at adsprede hende og udmalede dristige fremtidsplaner for hende. Så blev hun livlig og lovede ham mange gode og rare ting, når de først kom hjem og fik eget hus. Deres tarvelige kost og levemåde fik den falstringske pige til først og fremmest at tænke på alle de gode og lækre spiser, som hun ville lave til ham, og hun fantaserede om bagværk med sukker og safran, om suppe på tørrede bær med store melklumper, om surkogte gedder og suder under gule søer af smeltet smør, om mægtige kalvekøller med bjerge af kål og floder af dyppelse, og hun fortalte ham om mange retter, han

ikke kendte, idet hun hosmoderligt interesseret, vidtløftigt udbredte sig om, hvorledes hun tilberedte dem. Det gjorde hende godt at tale derom. Hun syntes, at hun stod over arnen derhjemme, at den store gryde hang på krogen foran hende over ilden, og at den lille jernplade på de ulmende gløder udbredte den hjemlige køkkenduft af stegt og kogt, kød og flæsk, æg og løg. Hun syntes at se sin faders ludende ryg ved bordenden og høre ham småskænde, hun så Helle, gamle Elias og konen, alle sad de med træskeen i hånden og ventede på, at vor mo'er skulle sætte fadet foran dem på skiven – og hun mærkede ikke tårerne væde hendes kinder.

Lasse sad helt andægtig og lyttede til hendes beskrivelser af brylluppernes og begravelsernes madfester. Han kendte kun lidet til alt sligt, intet fra sit fattige, forsultne hjem ved de nøgne klippeskær, og intet fra de år, han var faret om i verden, hvor han snart havde sultet, snart frådset, og som oftest spist, når det kunne træffe sig, når der fandtes noget, tit som en hund, der har stjålet sin føde, ofte i en hast med foden i bøjlen eller om aftenen udtrættet eller søvndrukken.

Han udmalede for hende, hvorledes det skulle gå, når fjenden igen var borte – det kunne vel ikke vare så længe – og hvad han så ville gøre. Han ville samle alle de forvildede kreaturer og heste, som nu græssede rundt omkring i skovene, og han ville koble hestene sammen to og to, flette græs og blomster i deres haler og manker, sætte hende på den forreste, og selv ville han komme bagefter med alle køerne. Og det skulle være en søndag efter kirketjenesten – og hver mand skulle have sine bæster og sine kreaturer – og så – –

"Og så vil vi gifte os, Lasse!"

"Ja, og så vil vi gifte os, Anne!"

Han udbredte sig ivrigt om, hvorledes han ville lægge heste til og bygge en lang stald ved gården, for det var dårlig bevendt med hestene på Falster, de duede ikke noget. Eller også ville han se at komme til det kongelige stutteri. Altid var han fuld af planer og forhåbninger, af friskhed og liv. Han talte tit om tabet af sin hest. Det var den største sorg, han havde haft i sit liv, og han kunne aldrig blive træt af at fortælle om den og om den dag, da den sank i isen under ham. Siden han havde mistet den, havde han ikke andre i hele verden end Anne, og fra den dag hengav han sig helt til hende. Det kunne han længe sidde og tale om. Han kunne undertiden ligesom føle det levende dyr under sig, mærke den føje sig efter hans legeme eller stritte imod for at følge sin egen vilje, indtil han tvang den lydig imellem sine kraftige ben og under sine armes bløde, seje styrke.

Men han dvælede ikke længe ved sørgelige ting, og når han mærkede, at Anne var bedrøvet, søgte han på alle måder at opmuntre hende, og hans lystige soldaterviser rungede under løvet:

Es geht ein Butzemann im Reich herum,
Didum, Didum, Bidi, Bidi, Bum.
Der Kaiser schlagt die Trommel
Mit Händen und mit Füssen,
Mit Säbeln und mit Spiessen
Didum, Didum, Didum.

eller

O Strassburg, o Strassburg, du wunderschöne Stadt,
Darinnen liegt begraben so manicher Soldat.

Men da de alle sammen var på tysk, morede de hende ikke rigtig; først da han begyndte på de lange sørgelige marchsange, som han fortalte hende indholdet af, fulgte hun helt med. Han sang da om de tre ryttere, der var fanget og blev ført til den fjendtlige høvedsmand. På broen møder de den unge pige, der elsker den ene af dem, og som følger med til høvedsmandens hus. Men han kan hverken frigive hendes sorthårede fæstemand eller de to andre, der ligner æg, skaldet som et æg den ene og hvid som et æg den anden. De må dø alle tre og arve salighedens rige, som krigsloven byder. Så går hun til fængslet og råber ind til dem og forkynder dem døden. Og da de alle skal dø, ved hun ikke mere, hvem hun holder mest af, den sorte, den hvide eller den skaldede. Men hun har kun én ligskjorte, hvid som sne, og den giver hun sin fæstemand:

Sieh da, Du Hübscher und Du Feiner,
Du Herzallerliebster und Du meiner,
Das soll Dein Sterbekleid sein.

og rytteren drager en lille guldring af sin finger og synger:

Was soll ich mit dem Ringelein,
Was soll ich damit thun?
Leg' du es in Deinen Kasten.
Lass es liegen, lass es ruhen, lass es rasten
Biss an den jüngsten Tag –.

Der var mange, mange vers om henrettelsen og det hele.

Men blandt alle hans sange var der én, som han holdt mest af, og som gav anledning til stor fortrydelse hos Anne. Det var en lystig ryttersang, som hun tit havde hørt ham synge om krig og bytte, om piger og vin. Når jeg mister en arm, sang han, så sparer jeg en handske, og når jeg mister et ben, sparer jeg både en hose, en støvle og en spore, og så kan jeg drikke mere af den røde vin og kysse flere af de smukke piger, og når jeg bliver skudt

– skudt på den vilde hede,
Så bær' de mig bort på lange spyd
Og vil mig graven rede.
Da smælder i luften den kendte lyd
Af drengenes piber og trommer,
De er mig større glæde og fryd
End alt, hvad præsterne brummer.

Dette sidste holdt Anne ikke af. Hun havde tit og mange gange forarget sig over, at Lasse var alt for ligegyldig over for Gud Fader og Himmeriges rige, og det kunne hun ikke forstå.

Den første søndag morgen efter at deres liv i skoven var begyndt – og Anne holdt nøjagtig tal over dagene – så Lasse til sin forundring, at hun pyntede og pudsede sig og gik ned til skovbrynet, hvor hun satte sig og lyttede efter det første slag fra kirkens klokker derhjemme. Han fulgte efter hende og satte sig stille hos hende, men hun var fordybet i sig selv, da hun hørte den fjerne, dæmpede klokkeklang, og i tankerne så hun børnene og de unge folk komme ud af husene i kisteklæderne og lukke døren efter sig eller sige farvel til dem, der blev hjemme for at vare hus og ild. Men når degnen klemtede de

femten sidste slag, gav de sig til at løbe for ikke at komme for sent til børnelærdommen.

Tanken om den ugentlige overhøring på kirkegulvet, der altid havde været en triumf for hende og givet hende en vel stærk selvfølelse, ledte hende til at tale med Lasse om dagens evangelium, som hun vidste på sine fingre. Men Lasse vidste intet.

Da sagde hun alvorligt: "Lasselille, foragter og forsmår du Guds ord, så vil du miste din sjæl og dit legemes manddomsmod som man slukker et lys ud."

Det var præstens ord, som idelig kom i hendes mund, uden at hun selv vidste deraf, og hun gav sig til at spørge ham, som præsten måske nu i samme øjeblik katekiserede børnene i den lille lave kirke, og hun slog hænderne sammen ved at opdage hans ukyndighed og uvidenhed om de hellige ting. "Du har jo ganske glemt dine budord og troen og fadervor!" sagde hun uden at tænke over, at han måske aldrig havde kunnet synderlig meget deraf. "Det bør dig at kunne de ti budord, ellers er det en stor skam for Gud og alle hans engle. Du ved jo, hr. Niels må ingen berette, som ikke kan troen og de ti budord, og du stander ikke for troende mand og mand imellem, ikke mere end som en hund. Hvis det skal gå os vel, må du lære dem. Lasselille, onde tanker æder vort hjerte som rust æder stål og jern." Hun formanede ham alvorligt, men han blev ikke ked deraf, da hun gjorde det på en sådan måde, at det rent betog ham, for hun talte med en værdighed som en ung moder, der taler til sin uregerlige dreng, og dog med en troskyldighed ligesom om hun selv var et lidet barn, der talte trøsteligt til én, som andre vil gøre ondt. Han hørte ikke engang rigtig, hvad

hun sagde, men så på hende og længtes kun efter at kysse den mund, der sagde alle de mange kloge ord.

"Herre Gud nåde os to arme mennesker," sagde hun, "at vi ikke kan komme i hans hus. Men vor herre Jesus Christus vil oprette det for os igen, når han har skikket en god ende på disse onde tider, så sandt som vi vil hellere dér være end her. Det kender Gud, som alle hjerter ser." Og hendes ord gik helt over i bøn, da hun foldede hænderne for sit ansigt, og han hørte hende hviske: – "Send du mig din hellige engel, du kære Gud, at Djævelen ingen magt skal få med mig og Lasselille og mine gamle forældre og Helle og vores naboer og næste og alt det, som hører os til."

Hun fortalte ham, at hun hjemme havde en bog, der hed: "Bedrøvelse over Bedrøvelse og Trøst efter Trøst, såre nyttig til alle Tider", som hun havde fået til skænk af sin skolemester, da han blev præst, og som var en lærd og dejlig mand. Han havde så mange bøger, ja, over hundrede måske! Den fik hun, fordi hun var så god til at læse. å, bare hun dog havde sin lille "Bedrøvelse", for det var præstens bedste og kæreste bog.

Da de fulgtes ad gennem skoven for at gå hjem til hytten, gik hun ved hans side og sang den ældgamle vise:

Den signede dag, som vi nu ser
Ned til os af himmelen komme,
Gud lyser for os jo længer og mer,
Os alle til glæde og fromme,
Gud lade os ikke ske i dag
Hverken last, skam eller våde.

Mange vers sang hun, men da hun begyndte på det, der lyder:

Den lille fugl, han fløjer så højt
Og vejret bær under hans vinger –

standsede hun brat ved at se Lasse op i ansigtet.

"Hvad er det, Lasse?" spurgte hun. "nu ser du på mig med de øjne, der gør mig bange."

"Det er intet," sagde han, "kan du ikke tale og synge om andet end om sorg og pine? Du ser ikke mig! – Mig skal du se," råbte han, "intet andet!"

Så lo hun og lagde armene om hans hals. "Når du tager mig i din favn," sagde hun, "og kysser mig for min mund, så glemmer jeg al verdens sorg og pine og ser ind i Guds klare himmel, ja, i din favn finder jeg det evige liv og salighed og syndernes forladelse – – men siden efter, siden efter –"

"Siden efter," svarede Lasse, og nu lo han også, "så tales vi med hr. Niels!"

Men Anne gøs ved tanken om præsten.

Lasse forstod ikke Annes store gudhengivenhed og stærke gudsfrygt. Han plejede altid som dreng at få kæppen i hovedet, når han var i kirke, for dér sov han altid. Senere havde gudstjenesten ved regimentet været nok for ham, når de om morgenen eller om aftenen, eller når der var tid dertil, stod med deres heste ved tøjlen og hørte en kort bøn eller et par fromme ord af feltpræsten eller af obersten. Men det at bede af sig selv, selv at storme løs på Gud til daglig, uden at der var særlig fare eller yderste nød på færde, det kendte han ikke.

Og når Anne talte så meget om Gud og søgte at lære ham så meget om ham, så var han ganske i tvivl med sig selv. Han vidste ikke rigtig, om han holdt af det. Han syntes egentlig, det var for meget af det gode, og han led ikke, at hun var ham så

overlegen og lærd, skønt det på den anden side smigrede ham, for hun blev derved endnu finere og fornemmere for ham, en endnu kosteligere og mere sjælden skat. Men han var skinsyg på Vorherre.

Han forstod ikke, at det var præsten, der talte ud af hendes mund om alle de ulykker, der ramte menneskene: Fjenden, krigen, pesten. Han holdt ikke af at høre, at alt det var Guds straf for menneskenes ugudelighed, og at det var Gud, der som tegn på sin vrede gav varsler og advarsler i misfostre og blodregn, veråb i luften, luende ris og kometer på himlen, vandflod, jordskælv, djævlebesættelser og mange andre slemme tegn, der skulle minde menneskene om deres synder, misgerninger, hoffærdighed, myrden og røven, drik, frådseri og onde lyster. Alt det, syntes han, hørte Djævelen til og ikke Gud!

Ja, det hjalp ikke, at Anne blev ivrig, at hendes ansigt strålede så sælsomt lyst og klart, når hun talte derom, og at hendes øjne skuede opad med et blik, han ikke forstod, men som skræmmede ham. Alt, hvad der var skjult og sært, var Djævelens værk, mente Lasse.

Gud var stor og lysende som solen, som havet, som sejren. Det var Gud, han rørte ved, da han med hånden om fanestangen aflagde eden. Gud var fanen, der tung af purpur og guld vajede i den friske luft. –

Alt det andet var kun kællingesladder og aberi eller også djævelens og mørkets værk.

Men alle hans betænkeligheder faldt bort, og hans opmærksomhed blev ganske fangen, når Anne først begyndte at tale om andre ting.

Som hun dog kunne fortælle!

X

Det var især henad aften, når de var færdige med deres arbejde, når køerne var malkede og gløderne på arnen vel dækket af asken, at de gik over til skovbrynet, hvorfra de kunne se mod øst og mod syd. Hun satte sig da i græsset, og han lå ved hendes fødder og så op til hende. Som sædvanlig hørte han af og til slet ikke efter, men glemte alt for blot at følge hendes læbers bevægelse og hendes blide øjne, der hvert øjeblik så alvorlige på ham, som for at spørge, om han var med og forstod, eller som smilende forlangte hans forbavselse eller bifald over det, hun fortalte.

Hun berettede ham nu først rigtig alt, hvad der vedrørte hende selv, alle hendes atten års liv og levned og begivenheder. Heri var også indbefattet alt, hvad der vedrørte byen, forældrene, broderen, ja lige til hunden, katten, køerne, fårene, grisene og hendes lille have. Lutter små ting, men alt, hvad han havde oplevet i verden, i Tyskland og Frankrig, i slaget ved Warschau, i bivuaker og lejre, under kampe og fægtninger, alt synes ham fattigt og blegt mod det, hun fortalte.

Hun fortalte ham så de sagn og eventyr, som havde hjemme på egnen, og som hun var opfødt med og troede på, skønt præsten tit havde spottet og hånet de gamle historier.

Hun fortalte om pesten for fire år siden, da man skyede hinanden og lukkede sig inde i husene, og da fremmede folk, som kom gangende ad bygaden, blev stenet bort af karle og kvinder, så de måtte fly langt ud på markerne uden om byen.

Den gang døde både farfar og farmor. Hun fortalte om pinse og påske og jul og om markedet i Kippinge, om høslettens glade dage, om slagtetidens travle, fede uger og om majdagens fest, når de red og kørte sommer i by. Allerede fra årle morgen var de så i skoven og plukkede friske grønne grene og drog hjem med piber og trommer til kirken, som kvinderne majede og pyntede, så dens skumle hvælving var en hel løvhytte at skue, medens karlene samledes ved majtræet. Ak, i år var der ingen fest, og træet stod ene og forladt, og kirken var vel nøgen og skummel.

Om Nykøbing slot fortalte hun, hvor hun som barn havde været med præstekonen hos prinsesse Magdalene Sibylla, som havde talt til hende på tysk, givet hende sukrede ribs og sunget så bedrøveligt for hende. Men da var prinsen også lige død af drik i Tyskland.

Hun fortalte ham også så godt som hele bibelhistorien, som han kun var ringe bevandret i, men som hun kunne på fingrene. Aften efter aften havde hun jo læst højt i Bibelen for dem derhjemme, som oftest det Gamle Testamente, for det tiltalte Ole Hassel mest, især Tobias' historie, og nu var det hende så hjemligt, at sidde dér i skoven og fortælle Lasse om Tobias. Når han var ked af de hellige historier, sang hun mange gamle viser for ham om kæmper og konger og riddersmænds mænd. Atter og atter måtte hun synge de gamle viser og fortælle de samme krøniker, helst ikke dem, der handlede om varulve og valravne, drager og lindorme, men dem om Holger Danske og Hagbarth og Signe, især den sidste, for den kunne hun synge lige så lang den var, og blev hun træt, måtte hun dog altid fortælle slutningen, om end nok så kortfattet. Han var som et barn i den henseende. Han sad med et stort skælmsk smil på ansigtet, da

Hagbarth ifører sig kvindeklæder og på kvindemåde rider til kongens borg, og han lo uden måde, da Hagbarth sidder i fruerstuen hos Signe og hendes møer og skal sy og sømme, men idelig tømmer ølstoben i stedet for og skærer i træ med sin lille kniv – de vers måtte hun altid gentage – "han skar hjort og han skar hind, som de for rakken monne fly; han skar den vildene fugl i skov, som den til kvisten monne ty – –." Mest lo han dog, da Hagbarth ligger i sengen hos Signe – og hans øjne flammede og hans hænder knyttedes, da Hagbarth værger sit liv, slår om sig med sengestolpen og støder og sparker, men dog til sidst bliver fanget. Den sørgelige slutning gik ham altid nær til hjerte og gjorde ham helt modfalden, men så kunne han for at trøste sig sige til Anne: "Kan du se: Selv om han havde ti tusind liv, ønsker han ikke et af dem, da hun er død," og han sang ganske sagte visens ord: "- havde jeg nu ti tusind liv, jeg ville ikke ét af dem tigge." –

De undrede sig tit over, at bønderne ikke kom ud for at oplede deres køer, af hvilke de så mange strejfe om, foruden de fem, som de havde indfanget. Brændehuggere og jægere så de heller intet til; de, der ville have brændeved, huggede naturligvis i udkanterne, hvorfra transporten var nemmere; men hvorfor kom der ingen svenskere i skoven efter vildt? De vidste ikke, at den svenske konge ventedes til Nykøbing slot, og at al jagt var forbudt, for at skovene ikke skulle være tomme, når kongejagterne gik for sig.

Lasse strålede af sundhed og lykke. Det fængsel, han levede i, var jo så udstrakt og stort og indeholdt alt, hvad han kunne ønske, at han ikke mærkede, at det var et fængsel. Altid gik hans

følelser i spring fra den store glæde til den lille sorg, men den sidste vidste han al tid ufortrødent at få bugt med.

Halve dage strejfede han om på jagt og måtte viden om i skovene, for nu var dyrene skræmmet bort fra den lille sø. Han måtte desuden spare på den smule krudt, han havde tilbage, og følge vildtet på livet, til han var sikker på sit skud.

Anne var da mere alene, og under hendes travle arbejde fik mange tanker magten over hende. Hun havde jo altid været alvorlig og havde flere udtryk for sorgen end for glæden. Men når hun så ham komme, tog hun sig uvilkårlig til hjertet som for at dæmpe dets banken, og når hun mødte hans blik, rettede hun sin slanke skikkelse, lagde armen om hans hals, og der var da ikke andet end glæde og fryd over hende og ham. Hendes hjemlængsel tog endnu ikke glansen af hendes elskov. Hun følte ikke mere nogen synd derved. Hun var blevet hjemme i det lykkens frie land, hvorhen han havde ført hende, og følte sig som ejerinde af det elskovens guldslot, som hun havde sneget sig ind i.

Lasse var dog ikke altid lige glad. Det pinte ham stadig, at han havde forladt sin fane og brudt sin ed. Det sad ham som en torn i kødet, som et sår, der ikke kunne læges. Han kunne ikke blive tanken kvit, trods alt det, Anne kunne sige ham om, at han derved havde gjort sin pligt. Det var vel også derfor, at han så let fandt sig i at leve skjult i skoven uden at vide, hvad der skete uden for den, i det håb, at krigen snart måtte være forbi, og at hans fordums våbenkammerater måtte drage bort.

Tanken om Johan Printz pinte ham også på en sælsom måde. Han måtte tilstå for sig selv, at han havde begået et mord på korporalen, en ubevæbnet mand. Det krænkede hans selvfølelse og forringede ham i hans egne øjne, ligesom den brudte faneed. Men Annes kærlighed var ham en oprejsning; han kunne dog vel ikke være en ringe mand, når en pige som hun holdt af ham! Lidt efter lidt gled tanken om korporalen ind mellem de andre fantastiske forestillinger og ængstelige drømmerier, han nærede om Djævlen. Den døde korporals person blev ét med selve det ondes ophav, således at han virkelig troede, at korporalen havde været Djævelen selv. Men han havde jo dræbt ham – og man kunne jo dog ikke rydde Djævelen af vejen, dræbe eller myrde Djævelen, der jo lige så lidt kunne dø, som det onde kunne udryddes af verden. Det vidste han jo godt. Han, der ellers ikke var bange for noget levende væsen, nærede den mest levende frygt for den onde og hans udsendinge. Han vidste, at Djævelen altid og overalt lurede på menneskene, at han kunne overvindes af Gud og gode mennesker, at hans magt kunne bekæmpes og brydes, og han selv manes bort for en tid, men dø kunne han ikke. Han tænkte på de tre hekse, som han havde set blive brændt på torvet i Thorn. Den ene af dem, som var så ung og så dejlig, og som havde danset på bålet som en vanvittig, så at hendes lange røde hår hvirvlede om hendes hoved, indtil det i et nu flammede op, og hun selv pludselig forsvandt i ilden, havde i lang tid derefter ikke været ude af hans tanker, ja, den dejlige heks var efter døden kommet til ham om natten, havde knuget ham i sine bløde arme – – endnu så længe efter gruede han ved tanken derom. Han greb ind under vamsen efter amuletterne og de hellige urter.

Da han engang sad med disse sine skatte i hånden, kom Anne til og spurgte ham, hvad det var. Og forpint, som han i øjeblikket var, kom han helt i hendes magt og gav efter for hendes ømme og angstfulde ord, da hun spurgte, hvad der skadede ham, hvad der pinte ham, ham, der var så stærk, så mægtig, så uforknyt og så ubøjelig frejdig?

Han sagde hende da, at det var Johan Printz, han tænkte på, hans ansigt, således som det forsvandt for ham i det sorte dyb, og da han til sidst ikke så andet af ham end den afhuggede hånd, der med sine lange, skidne fingre krampagtigt knugede og knyttede sig fast om brogitrets jernstang. Altid så han dette ansigt og denne hånd. Især nu, da aftenerne var blevet så lange og mørke. Han havde også set hans magre skikkelse komme krybende lydløst gennem det lange grove græs en aften ovre ved den lave høj og forsvinde bag bregnerne.

"Det har været grævlingen, som har sin hule dér," sagde Anne.

Nej. Forgangen aften ved fuldmåne havde han set ham bag den høje birk, da han hentede vand. Han stod og grinede med de gule tænder, og hans venstre fod var en hov, og han skrabede med denne hov i jorden som en hest og pillede orme op med de krumme kløer på den højre hånd. Men den venstre hånd så Lasse ikke.

En gang, da han i halvmørket havde lagt hånden på en stub, rørte han ved noget blødt og klæbrigt og se: Han havde lagt hånden i hans ansigt, og da han drog kniven og slog til, huggede han den blot fast i den rådne egestub.

"Dine øjne narrer og forblænder dig," sagde Anne.

Nej. Nej. Selv om dagen kunne han se ham i de drivende sorte skyer, i ildens gløder, i vandets spejl. Og i mørket – han

vovede knap at række hænderne frem og føle sig for, for han frygtede for at komme til at røre ved noget levende – ved ham – Djævelen – Johan Printz. Og der er ingen hjælp mod Djævelen. Det havde de mænd selv sagt, som kendte passauerkunsten, og som søgte verden rundt efter midler mod det onde.

Og han fortalte hende nu om de hemmelige ting, som han ejede.

"Se, den var det, som reddede mit liv, da han skød på mig på broen med min egen pistol," sagde han og viste hende det lille rør med sedlen, "den gør mig skudfast og hård, men våbensalven hjalp ikke mit gode sværd, Johan Printz var stærkere. Se," sagde han og tog den lille skindpose frem, "det var det, som fik dit hjerte til at smelte –."

I det samme, han havde sagt det, fortrød han det.

Hun veg angst tilbage, var ganske bleg og trak vejret dybt og besværligt.

"Sig det hele!" råbte hun.

Han fortalte da med sagte stemme om den handel, han havde gjort om natten ved kirken.

"Lasse! Du er besat af djævelen! Du har forsyndet dig mod Gud! Det var altså Djævelens værk, at du sneg dig ind i mit hjerte. Giv hid alt det, du har, kom, giv hid!"

Der var en myndighed over hende, som han ikke kunne modstå. Han tog det alt sammen frem: den kostbare passauerseddel, sårsalver og våbensalver, pakker med urter for sot og syge og dem, der vakte elskov, og alt som han tog det frem, kastede hun det på ilden. Det var et offer, han bragte, men han ville jo ofre alt, sit liv, sine våben, sit helbred for

hendes skyld. Hende havde han jo dog og kunne jo ikke miste hende – med let hjerte kunne han brænde det lede troldtøj.

Siden den dag var Anne ikke fuldt så lykkelig mere. Hun længtes mere og mere hjem, ikke alene efter hjemmet, moderen og faderen, men efter det trygge, vante hjemmeliv, dyrene, krogene i stuerne og småtingene. Der var så stort derude, så vidt til væggene, så højt til loftet.

Sikkerheden var borte, der var en angst over hende, som hun ikke kunne beherske; frygten for det, som muligvis gik for sig uden for skovene, blev større. Ikke heller kunne hun finde sin Gud, som hun havde forsyndet sig så hårdt imod. Den Gud, som hun kendte hjemme fra den lave kirke, var ikke herude under den uendelige hvælving, og hans ord, som var hende så godt kendte gennem præstens sprukne stemme, lød helt fremmede for hende herude gennem fuglenes sang, bladenes hvisken og stormens mægtige salmesang.

Nu var der også blevet rokket ved det, hvorpå alt det andet hvilede, og hun havde atter følt den hemmelighedsfulde angst for Lasse, som hun kendte fra de første dage. Han, som nærede større frygt for Djævelen end for Gud! Tit havde hun været bange for hans voldsomhed og vildskab, hans flammende elskov og hans tørst efter krig og farer, men bag hendes frygt havde hendes beundring for hans styrke og hendes tillid til hans mod været urokkelig. Nu havde hun for første gang set ham bange.

Men hun gjorde et løfte. Hun ville lære ham aldrig at være bange mere, men kun at frygte og elske Gud.

XI

Tiden gik og sommeren led. Krigen varede ved, for det er ikke så let at få bugt med et rige, selv om det næsten helt er i fjendens vold. De så ingen mennesker ude i skoven og vidste ikke, hvad der skete uden for den, de vidste ikke, at svenskerne endelig havde erobret Møn, og at Nakskov, efter sit lange tapre forsvar, havde måttet overgive sig. De mærkede kun, at tiden gik, ved at planterne groede, forandrede sig og satte frø, fuglenes unger blev voksne, bærrene rødmede og modnedes, og hjortene skreg af brunst ude i mosen.

Anne havde travlt. Da lyngen begyndte at blomstre på sletten og jordbærrene var forbi, lå revlingebærrene spredt i lyngen som sorte hagl, tyttebærrene hang der imellem som bitte rødmende æbler, og de duggede blåbær gemte sig under de hårde, blanke blade. Hun gik over den store lysning, der blånede af blåklokker, der stod og ringede lydløse i morgenvinden, og ned i mosen, hvor hun fandt store saftfulde multebær, som hun kun kunne få fat på ved at springe fra tue til tue, men hun sprang som et kid på de nøgne fødder, der var brune af tørvejorden. Da hun gik tilbage, fandt hun i tykningen en hel skov af overmodne hindbær, så mange, at hun kunne sidde ned og plukke og fylde de kurve, som hun havde flettet af strå og kviste og tættet med blade og siv. Hun fandt mannagræs ude på sletten, og hun lærte Lasse at stryge de dejlige, glasklare mannakorn, som bønderne på Falster troede kun voksede på deres ø, og da han så hendes glæde, strejfede han vidt omkring

efter dem og fik samlet så mange, at det gav meget arbejde at skalle dem. Anne var altid strålende fornøjet, når hun fik nye fødemidler, og når jordkælderen, som Lasse havde gravet, var vel forsynet med mange gode sager.

I hele august måned havde det været en stadig og stærk varme; der faldt ikke regn i lang tid, duggen fordampede straks, og mosekonen bryggede. Om dagen stod solen blank og brændende på den evige hvidblå himmel.

Lasse lod sig overmande af varmen. Han gad ikke rigtig røre sig, men lå ved hytten og morede sig med at røge tørrede nældeblade i stedet for tobak af en pibe, som han efter mange fingernemme forsøg havde fået lavet sig, og han havde mest lyst til at sysle med alt sligt stillesiddende arbejde, der faldt ham så let. Hytten var efterhånden forsynet med mangfoldige bekvemmeligheder, og de havde fået den kær som et virkeligt hjem. Nu da efteråret begyndte at melde sig, tog han sig sammen. Han fik Anne med, og de strejfede igen langt omkring på jagt eller fiskeri ved stranden. Folk så de kun en enkelt gang, og da skjulte de sig eller flygtede, skønt Anne altid glædede sig ved at se en skikkelse, som hun troede at kende. Kirkeklokkerne ringede ikke mere, og de lyttede ikke mere efter dem.

Det blev tidlig mørkt, og om aftenen kom klamme og fugtige tåger drivende gennem skoven, når solen gik ned. Det regnede ikke, men væden satte sig som dråber i deres hår, i klædernes luv og dryppede fra grene og blade. Når månen kom op, blev tågen lettere og finere, og den lagde sig ligesom mættet af månens lys tæt over jorden uden om skoven, der svømmede i

den som en ø i et hav, og træernes sorte toppe ragede som skibenes master op mod den kolde himmel.

De hørte trækfuglenes skrig om natten, de så dem samles på engene om dagen. Alt forberedtes allerede til flugt.

Anne var behersket af en ubestemt følelse af forventning og angst. Hun længtes mere og mere hjem. Undertiden, i korte øjeblikke, kunne hun atter blive betaget af en sælsom frygt for Lasse, pludselig kunne hun få en følelse – der lige så hurtigt forsvandt – af, at han var en fremmed mand. Hvem var han, den frejdige, glade svend? – En forløben soldat, der frygtede Djævelen mere end Gud! – I et nu, kortere end et suk, som et lyn, et blink, et slag, som en svale, der skar gennem luften og forsvandt – fløj den tanke gennem hendes sjæl, at hun kendte ham ikke – hvem var han? – – Hun stod ved arnen – en tosset humlebi brummede idelig omkring hende, helt beruset og fortumlet af honningsaft og blomsterduft, den tænkte intet ondt, men var glad over den skinnende sol og jordens modne, sukkerholdige dejlighed og brumlede om og stødte imod og summede løs, men dens summen lød for Anne som en sagte sang om haven derhjemme, bistaderne bag stalden, blomsterne tæt ved, køkkenurterne, hyldebuskene på gærdet, solstrålerne, der strømmede i guldstriber ind gennem lugen, og hun brast i gråd og glemte alt andet end sin længsel efter hjemmet.

Og længslen forlod hende ikke mere, den sagde hende godmorgen, når hun hilste den gryende sol, den hviskede hende godnat, når hun lagde sig på lejet, den fulgte hende i drømme, løb efter hende om dagen som en lille hund, lo i hendes elskers kærtegn, var hendes ven i skovens ensomhed, græd og klynkede i blæstens susen, i regnens dryppen, lød i

køernes kaldende brølen, i biernes summen og lurede bag tågens hemmelighedsfulde tæppe. Den var der altid.

En dag gik de langt ned mod syd langs skovens udkant for at se, om nødderne var modne, og for at sanke brombær og hyben. De havde taget nadveren med og slog sig ned ved en lille høj, der hegnede skoven med store overgroede sten, der skjultes af tjørn, slåen og liguster. Ranker og slynger af roser, brombær og burrer filtrede og vevlede sig ind i hinanden mellem bregner og mos, lavarter og stenurter. Men glansen var allerede af alle grønne planter. Hun plukkede sine kurve fulde af de sorte, blanke bær, og undertiden fyldte hun sine hænder og lod ham i leg æde af dem som en hest.

Timerne svandt for dem under spøg og latter, indtil de pludselig så, at tusmørket havde listet sig ind i skoven bag ved dem. Det var, som den havde slugt al solens lys og fortæret dagens milde varme. Der stod en kold og gusten ånde ud fra den, en bitter og vammel lugt, der kom fra de giftige sumpe derinde. Så fo'r de pludselig sammen og syntes som så tit, at de hørte skridt, der trådte hårdt inde i løvet. Kom der nogen? De lyttede. Men ingen kom, og intet hørte de andet end deres eget blod, der vældede stærkt og sundt og voldsomt, som ville det sprænge deres unge pulse og unge hjerter. Så hørte de en hund glamme langt borte. Hun sprang op på stenene og så i retning af byen. "Det er Sebastians hund," sagde hun, "så, hvor jeg længes hjem. – Hvad er det, Lasse?"

Lasse havde også rejst sig og stod og stirrede stift ned mod sydvest. Et stort bredt flammeskær hævede sig over skoven nede i retning af byen, et smudsigrødt skær, der snart løftede sig op og snart sank, efter som det lyste eller blev mørkere. Højt

oppe under himlen hang en rund, lysende sky, og skæret blev rødere og lysere.

Da råbte Anne: "Nu brænder de byen!"

Hun vred sine hænder og knugede sig fortvivlet ind til ham. "Å, mine arme fattige forældre! Min lille Helle! Å, Lasse, Lasse, nu kommer Guds syndestraf over os! Kom, kom, hjælp dem, Lasse!" og hun gav sig til at løbe.

Men Lasse standsede hende.

"Du må blive her. Du kan ikke vinde med. Søg ind til hytten. Bliv dér. Gem dig, luk dig inde! Vent blot, jeg skal hjælpe dem."

Så løb han. Hun stod og så efter ham, da han løb over mosen, og til han forsvandt i skovens mørke. Så hørte hun første gang i lang tid klokkerne klemte hjemme i hendes by. Det var den første nat, hun var alene i skoven, men hun mærkede ikke uhyggen derved, hun hørte ikke de underlige lyde inde i mørket, hørte ikke uglens hvin ved søen og så ikke de skygger og skikkelser, der listede om mellem ellene, som Lasse så.

Det var Bastians og Hans Hejes store gårde, der brændte, foruden nogle småhuse. Der vrimlede af mennesker omkring længerne, der lå lidt syd for vejen oppe ved kirken. Bymændene, svenske og tyske soldater, koner og drenge løb til og fra gadekæret med kar og spande. Men i de tider var det ikke muligt at slukke en rigtig brand, slukningsredskaber kendte man ikke, og alt var bygget af ler og strå, bindings- og bjælkeværk. De fattige forsøg, man gjorde på at slukke, havde ingen art, man lod brænde, hvad brænde ville, ilden var en djævel, ingen kunne knægte.

Byens folk råbte og skreg, de nærmest boende bønder stod beredte med fyldte spande eller lå på tagene for at vogte deres eget, og de svenske ryttere lo og morede sig og benyttede lejligheden til at plyndre dér, hvor der endnu var noget at plyndre, og som nu i forvirringen kom til syne. Brandskæret og mørket stod så skarpt til hinanden, at skikkelser og skygger løb om og var ikke til at skelne fra hinanden. Ude på marken stod en flok gamle koner. Nogle af dem læste over ilden for at dæmpe den, andre græd og skreg, når flammerne slog i vejret, men når vinden kastede røgen ned over dem, gemte de hovederne som skræmte høns. Den sure damp af glødende træ, som vandet forkullede, og den svedne stank af den smule sæd, som bønderne med yderste besvær havde bjerget i den slemme ufreds tid, bed i øjnene og kradsede i halsen, men lod til at hidse soldaterne, der mere søgte at øge bålet end at slukke. Den grimme kvartermester med det skamskændede ansigt drev drukken omkring med en leende rytter under hver arm og råbte idelig: "Hanen galer! Hanen galer!" og da en kone kom trækkende med en strittende ged, sparkede han dyret ind i flammerne.

Neden for bakken havde nogle fine herrer i grønne kjortler med sølvknapper og lange støvler samlet sig og nød skuespillet. Det var kongens jægere og hundedrenge. Men oppe ved kirken stod et par mørke skikkelser foran den oplyste mur. Den ene – var det præsten? – bredte armene ud og samlede dem atter – manede han?

Lasse lå på lur bag en bunke gammelt gærdsel og så alt dette. Han var først helt forvirret og fortumlet efter det hastige løb og ved larmen og synet af de mange mennesker, vant som han var

til den store stilhed og tavshed ude i skoven. Han slugte alt med øjnene, men lod så sit blik langsomt og søgende glide rundt fra det ene sted til det andet. Han kendte mange af rytterne og af byens folk. Endelig opdagede han lille Trine Hassel. Hun stod ude på vejen, belyst af ilden. Drengen stod foran hende og stirrede på ilden, og hun havde begge sine hænder på hans skuldre, som for at holde ham fast. Hun var blevet så lille, syntes han. Ak, om Anne kunne have set dem!

Ole Hassel så han forgæves efter. Nå, han var vel blevet hjemme ved gården! Der var vel ikke sket en ulykke!

Han måtte se at komme hen til Annes hjem og overbevise sig om, at gården stod, og de alle var levende.

Han vidste, at det var døden for ham, hvis han blev opdaget, han vidste, at alle hans fordums kammerater ville stime sammen om ham som hunde om en hare for at snappe ham – ham, desertøren.

Langt bag om byen listede han sig. Skridt for skridt fra den ene mørke krog til den anden sneg han sig nærmere og nærmere. Overalt så han øde og forladte gårde og afbrændte huse. Han tænkte med gru på Annes hjem, der var ham som en hellig grund. Dér lå gården. Han gik bag om den, for på gaden turde han ikke vise sig. Staldens tag var halvt revet af. Han gik ind. Den var tom. Var køerne da ude, eller var de måske slagtede? Og hestene.

Fra stalden førte en dør ind til stuen. Længe stod han uden for den og lyttede. Ikke en lyd. Han vidste, at lige inden for døren var skabssengen i væggen, hvor Anne havde sit leje og sine klæder, og tæt derved forældrenes sengested, så der

dannedes et lille rum, hvor Anne plejede at klæde sig af og på. Stuens svage lys nåede aldrig hen i denne lille krog.

Endelig løftede han forsigtig haspen ud af krampen, og døren gik op. Der var halvmørkt derinde, men lyst for ham, der kom fra mørket. Døren ud til gaden stod på vid gab og svajede på hængslerne, vinden fejede ind og havde slukket lampen på bordet, så den osede med en bred rød tanne, men henne ved fadebursdøren hang en anden lygte, der sendte et svagt lys ud over stuen. Der stod mange krus og kander, stobe og boller rundt om, der lå tomme fade slængt hen, og ved kælderlemmen lå den store gammeløl-tønde, men tappen var ude. Bordet fløb af væde, og der stank som i et ølhus.

Gryden stod ved siden af arnen, som om den lige var taget af krogen, og stuen så ud, som den havde været fuld af folk, der alle var styrtet af sted ved råbet om, at ilden var løs. Men nej, ved enden af bordet sad Ole Hassel og sov. Han var fuld. Hovedet lå bagover mod halmstolens høje ryg, hans glatte ansigt var oppustet og rødt, og det lange hår viftede i trækvinden hen over hans øjne.

Lasse var lydløst gledet ind ad døren og stod i rummet ved sengestedet med flinten i hånden. Så åbnede han sagte døren til hendes leje og greb et par gange hastig op i hylderne, tog, hvad han fik fat på og byltede det sammen. I det samme hørte han nogen i stuen og vendte sig om.

Lasse Månsson kendte ikke frygt. Vel sandt, han var bange for Djævelen, som han så tit og mange gange havde troet at se, men aldrig før i dette øjeblik havde frygten taget sit tag i ham, grebet ham i struben med sine jernkløer, knuget ham ånden ud

af halsen, tvunget ham i knæ, så de slog mod hinanden, og så det blev sort for hans øjne.

Var det Satan selv eller Johan Printz, der kom ind ad døren og trak den til efter sig? Hvem af dem var det, der vækkede Ole Hassel med et slag på skulderen, og som kiggede i krusene? Hvem af dem var det, der gav sig til at tale med den gamle, halvfulde mand, lokkede og lirkede for ham og forlangte hans datter, spurgte, hvor hun var gemt og skjult, og hvor hun var sendt hen? Var det ikke Satan selv, der søgte at fortrylle og forgøre, som tog penge frem, og lovede og tilbød, som frittede og fristede med en stemme, der var lind som olie og lækker som honning?

Lasse Månsson så ikke hestefoden, men han så, at skikkelsens venstre arm var stumpet og uden hånd – så vidste han, hvem han havde for sig. Men han vidste også, at nu gjaldt det om at redde livet og at slippe bort, han vidste, at alle korporalens drikkebrødre om et øjeblik ville storme ind i stuen, han hørte dem allerede ude på vejen. Han tænkte på hende, der sad ude i skoven alene med sin angst – hvis han nu aldrig kom tilbage til hende? Langsomt hævede han flinten og med fast hånd og sikkert øje tog han sigte, – nu skulle han da endelig få ram på det giftige kryb – – da fløj det gennem hans hoved, at nu snigmyrdede han – – og en krøbling. I samme nu vendte han sig rask og sendte sit skud mod lygtens søvnige øje henne ved arnen.

Han hørte larmen af skuddet, lygten, der ramlede ned, høje skrig. Der blev mørkt som i en grav, og i samme øjeblik var han gennem stalden ude i det fri. Han hørte hujende råb efter sig, medens han fløj af sted. Han kunne ikke lade være med at le

højt og måtte tvinge sig for ikke selv at råbe med. Som et løssluppet føl sprang han af sted med bylten på nakken og bøssen i hånden. Han standsede ikke engang for at lade bøssen på ny. Fredskoven var så forhugget, at den næsten helt var borte, men han sprang over stammer og stubber og spåner og forsvandt.

XII

Hele den lange nat måtte han berette Anne om det, der var sket derhjemme, og om det, han havde set. Han var så træt, at han straks kastede sig på lejet, hvor hun bragte ham mad og drikke. Så fortalte han. Han søgte først at dække over det, han havde set, og løj for at skåne hende: moderen var rask, sagde han, faderen sov sundt og godt, stuen var lun og ren som sædvanlig. – Om der var fejet med sand og grønt på gulvet? Ja, der var fejet. Om der var dækket til nadver? Om Helle? Om hunden? Lidt efter lidt blev hun mere og mere mistænksom, sandheden kiggede nøgen frem, og alt som trætheden overmandede ham, fik hun hans skånsomhed og medlidenhed draget til side, og hun fik næsten alt at vide.

Hele natten igennem lå hun søvnløs ved hans side. Undertiden vågnede han ved hendes spørgsmål, svarede halvt bevidst og faldt atter hen. Kun om korporalen fik hun intet at vide. Men da hun næste dag åbnede den bylt, han havde med, lo hun højt og kyssede sit grønne vadmels skørt med den røde bort og morede sig over de mange ting, som han havde taget med, og hvoraf en del ikke var hendes, men som dog alt sammen kom til nytte. Minderne var spundet og vævet og farvet ind i hvert eneste lille stykke.

Fra nu af var der uro over dem begge, og de følte sig usikre overalt i skoven. Han tænkte, at Johan Printz måske nu ville lede efter ham, gennemsøge egnen, spore, snuse, jage, til han havde fanget ham og fået Anne i sin magt.

Fra nu af var deres liv som alle andres i det stakkels betrængte og ulykkelige land. Når de var uden for hytten og korsenes kreds, gik de som mellem dybe afgrunde eller mellem ulmende ild. Han fjernede sig aldrig langt fra hende, de brændte ikke ild på arnen, når det var mørkt, og han skød kun, når han var langt fra hytten.

Efteråret kom. Der blev højere til himlen, og luften blev mere skarp og klar, men som oftest hang dog skyerne tungt der oppe eller drev af sted for vestenvinden eller en storm fra nord. De klumpede sig sammen, tårnede sig op over hinanden og kom langsomt krybende hen under himlen; som alle eventyrets mægtige uhyrer, drager og slanger, drog de frem for at kvæle jorden under sig. Langt nede i horisonten berusede solen sig hver aften i et purpurorgie og forgyldte uhyrernes kløer og skællede haler eller glimtede fornøjet og skælmsk ind i en kirkes flaskebundsruder og gød ild i alle mosernes sorte pytter, så de blinkede som kostelig vin i dyrebart krystal.

Inde i skoven lød efterårsstormen som ekkoet fra utallige larmende og skrigende mennesker, der hvinende og hylende kæmpede og brødes ude på sletten. Undertiden tog den hele skoven i sin mægtige hånd og gennemrystede den i sin vrede, eller vindstødene kom langt borte fra med et svindende brøl og susede ind mellem træernes toppe som et langt, lettende åndedrag, eller fo'r ind lavere nede mellem underskoven over det stride græs, og da lød det hulere og farligere eller mildere og tonende, som om de spillede på strenge.

De sad dage igennem ved hytten og lyttede til stormens mægtige flugt. Og de så skoven kaste sin stolte jægerdragt og iføre sig rige, gyldne og brogede farver som til en fest. Birken hyllede sig i sit slør af det fine, ganske bleggule løv, der som guldstøv dirrede om den hvide stamme; bøgens og egens blade blev bronzerøde og spættede med grønt, og rønnens blændende purpurklaser brændte mellem dens brandgule, sortplettede pjalter; askens løv var som blegt og vissent gobelin, og lønnens flige med de karminrøde stilke dryssede allerede.

Så kom regnen. Vinden jog den foran sig i stive kast og stride strømme, og den faldt tæt og tungt i mange dage, ensformigt og evindeligt. Svampene grinede røde og brune inde hvor før anemonerne stod, giftigrøde skærme, okkergule hanekamme, og stinksvampe, der stank som ådsler, så det smagtes på tungen ligesom af messing.

Og da solen atter kom frem, var festen forbi. Det havde været en dødsfest. Askens blade faldt så pludseligt som et menneske kaster sin klædning, lind og hyld og røn fulgte efter, så svævede bøgens og ellens blade ned, et efter et, men tæt og hurtigt. Ellens var endnu ganske grønne, den var skudt højt i vejret i sommer og ville nu vise den krone af tætte grene, den bar på sit hoved. Men egen tøvede og strakte sine knudrede og bugtede arme, medens hvidbirken allerede stod ganske nøgen og undselig i sin hvide pragt og lod sine fine grene falde ned om sig som et sort slør, som Aslaugs net, nøgen og dog ikke afklædt – – lidt efter lidt faldt da alle blade, dryppede alle bær, flygtede alle fugle, og ravne og krager drog med hæse, klagende skrig hen over de tomme, sorte skove.

Lasse havde opfyldt en sti, som førte ind i det store morads, der lå langt inde i den gamle tætte, lavstammede skov. Mellem de høje siv kunne de tørskoet nå ind til en lille fast plads, der var skjult af en urskov af vandplanter, og hvor gamle vindfælder stak deres slangeagtige rødder og rodtrevler op af det slimede, stillestående vand. Her havde han mangen en gang ligget på lur efter ænder og hejrer. Men der var ikke godt at tøve for længe. Der var kvalmt og lummert og giftige dunster derinde, og det var ondt for lungerne at drikke den sotsvangre, feberdrægtige luft.

Nu tyede de dog straks derind, når de sporede nogen fare, og deres frygt var altid vågen og altid på vagt. Med god grund.

Den svenske konge og dronning var på Nykøbing slot. Her forhandlede kongen med de fremmede gesandter, fordøjede skuffelserne over Københavns mislykkede belejring, og afventede begivenhedernes gang med sikker tro på, at han ville nå sit mål: At erobre hele Danmarks land. Alt imellem adspredte han sit sind med at jage i sin fjendes skove.

En solklar formiddag blev Lasse og Anne skræmmet op af råb og larm, og de så en stor mængde svenske ryttere trave langsomt over engene og gennemsøge skovene. De sad hele dagen inde i sumpen og hørte folkenes råben til hinanden på svensk og tysk og deres hestes vrinsken, men de red udenom og forsvandt.

Lasse forstod, at det ikke var ham, de søgte, for de ville vel næppe anvende så mange mænd for en eneste ussel overløbers skyld. Han gættede, at der skulle være kongejagt, da han jo

havde set jagtbetjentene i landsbyen. Han forstod, at skovene blev eftersøgte inden jagten, for at de ikke skulle gemme snaphaner, rømningsmænd, misgerningsmænd og andre forløbne skælme, der kunne stræbe de høje jagtherrer efter livet. Lasse sad og fortalte Anne herom og fordrev hende tiden med fortællinger om den tid, han levede mellem snaphanerne, og om de mange planer, disse havde lagt om at fange eller dræbe svenskekongen.

Efter at have travet skovene igennem helt ud til stranden, vendte rytterne tilbage, og først da det blev mørkt, kunne Lasse og Anne vove sig ud.

De følte sig som jagede dyr.

Tidlig næste morgen var de allerede på udkig, og halvgåen middag hørte de hornklang ovre i skoven, øst for sletten. Den lød kaldende og varslende; men af og til hørte de hele musikstykker som af mange instrumenter langt borte. Anne var betaget af alt dette, aldrig havde hun hørt noget så skønt.

Hornene kom nærmere og nærmere til den store slette, snart kunne de skelne hundenes glammen, og da de så støverne komme flyvende ud af skoven derovre og styrte ned i mosen, tog de hinanden i hånden og løb ind i deres egen skov til deres skjulested i moradset.

Lasse frygtede kun hundene, menneskene ville ikke kunne finde ham. Tavse satte de sig hos hinanden i bange forventning om, hvad der ville ske. Så hørte de atter musikken og hundenes gøen fjerne sig, så vidt de forstod i nordlig retning. Hele dagen svævede musikken i luften, snart langt borte, snart nærmere ved, alt som vinden bar til eller fra.

Kong Karl Gustaf var ikke oplagt til jagt. Han lod sin svære hvide hingst skridte langsomt hen over sletten, uagtet den utålmodigt rev i stangen og ville frem. Lige så tyk og klodset han var, sad han dog let og urolig i sadlen og vidste behændigt og med god kunst at tøjle dyret. Han så så borgerlig ud i sin tarvelige dragt og tog sig helt ubetydelig ud mod den unge dronning med den høje filthat over det kreppede hår og den grønne, guldsnorede fløjlskjole, der var så lang, at den strejfede de højeste græsstrå.

Kongen talte ikke, men så sig stadig uroligt om med sine kolde, blå øjne. Bag ved kongeparret red nogle af dronningens damer, de hollandske sendebud og mange svenske mænd, tapre krigere, hvis navne for altid var blevet berømte i denne krigens tid. Der red den overmodige, ustyrlige Clas Tott, alle kvinders yndling, elegant og hensynsløs som ingen anden; der red Rutger Ascheberg med den svære guldkæde om halsen, mager endnu efter sine sår fra den mislykkede storm på København. Kongen havde gjort ham til kommandant på Møn, som, til dels ved forræderi, jo endelig var faldet i hans hænder. Der red kongens kammerherre, oberst Mørner, Lasses gamle chef for smålændingerne; der red den rolige og forstandige generaladjutant Jørgen Mellin og mange, mange flere.

Men der var ingen festlig glæde over jagten. Man mumlede i kongens følge om, at kongen ikke befandt sig vel. Pletfeberen herskede stærkt i hæren! Eller var det kun humøret, som var sygt? Var det måske bange anelser, der pikkede ham i ryggen, når han idelig vendte og drejede sig i sadlen?

Endnu havde hundene ikke jaget storvildt op, men hele følget var beredt til at sprænge efter, når det viste sig. Alle spejdede

ivrigt frem efter hundene med stive øjne og så ikke på hinanden, når de talte eller svarede. Støverne halsede, hornene klang, og den store sammenkoblede meute af grågule mynder halsede af sted med jægerdrengene, der holdt dem i kæder og remme, og som grædefærdige strittede imod og råbte, da de hidsige mynder slæbte dem hen ad mosen til.

Langt bag ved dem kom en rytter, skridtende forsigtigt ud af skoven, men da han så jagtselskabet og kom ud på sletten, sprængte han efter det i karriere. Det var en kurér. Han meldte sig til en af de bageste officerer i følget og blev kaldt frem til kongen, der parerede sin hest.

Kureren sprang af, og med hatten i hånden gav han kongen nogle breve. Så måtte han fortælle, og det var ikke lidt, han havde at berette; for han kom fra Fyn. Kongen hørte opmærksomt til med sammenpressede læber, idet han uafbrudt svippede sig over låret med sin gamle smudsige handske. Følget holdt i nogen afstand i en stor kreds om dronningen, der utålmodigt ærgrede sig over afbrydelsen. Men der blev ingen jagt den dag. Lidt efter red kongen ad stranden til, og her, ved skovvogterens plyndrede hus, forhandlede han hele dagen med sine mænd og gesandterne, medens følget stadig ventede og til adspredelse lod musikken spille for sig.

Det var det, de to flygtninge hørte i deres skjul.

Allerede dagen før havde Anne følt sig ilde efter det lange ophold i den usunde sump, men om morgenen var hun atter frisk og rask.

De sad hele dagen tæt op ad hinanden mellem de høje siv; de hviskede til hinanden, skønt ingen kunne høre dem. Hun hvilede med hovedet mod hans skulder, og når hun talte, så hun

op i hans mørke, opmærksomme øjne. Han havde armen om hende, men han slap ikke sit stumpede, skarpt slebne sværd, beredt til at støde hundene ned, hvis de kom.

Hun var ikke så urolig som han. "Gud vil hjælpe os, Lasse," blev hun ved at sige, "den Gud vil bevare, er uden fare."

"Ja, ja," sagde han, "de sporer os vel ikke, lader det til, men så?" Han tav, for han var rådvild i den senere tid. Aldrig havde han troet, at krigen skulle vare så længe, og nu stod vinteren for døren igen. Hvad skulle han så gøre? Selv kunne han vel nok bjerge sig mod kulde og fugtighed og hytte sig med knap kost, men hun? Hele hans trøstige selvtillid og dumdristige mod var ved at svigte ham.

"Jeg bliver hos dig, Lasse, hvor du går, går jeg," sagde hun tit.

De sad stille uden at tale meget og lyttede efter musikken. Mange timer sad de således. Hun lå op ad ham med lukkede øjne, og han troede, hun sov. Da blev hun pludselig tung i hans arm, han så, at hun blegnede og åndede tungt, men inden han kunne komme hende til hjælp, sprang hun op og greb flinten, der lå ved hendes side. "Kom!" hviskede hun. "Tag den! Løb hen og skyd ham! Dræb ham, Lasse! – skyd kongen, Lasse, så er krigen jo forbi! Hører du, skynd dig, løb!"

Så segnede hun om, stønnede kun og var uden bevidsthed. Da tusmørket kom, tog han hende i sine arme og bar hende ad den smalle sti ud af den stinkende sump.

Anne lå den hele nat og rystede af kulde eller brændte i feberhede og trak vejret tungt og klagende. Hun dør for mig, tænkte Lasse. Af og til vågnede hun og drak en varm drik, som hun undertiden havde lavet af de tørrede blomster, hun havde

samlet om sommeren. Således lå hun uden bevidsthed et par dage og nætter, og i den tid sad han ved hendes leje. Ofte troede han, at hun var død, så bleg hun var, og så stille hun lå, hendes åndes pust var ikke at fornemme. Nætterne var ham uendelig lange og grufulde, skovens mørke og stilhed rugede over ham, og han hørte kun vinden suse derude i de bladløse træer. Han brændte en lille ild på arnen, og når hun længe ikke havde rørt sig, tændte han en lysespån ved den for at se, om hun ikke var død. Længe stod han da og så på hende, til den brændte ned til hans fingre. Å, hvor hvid og bleg var hun ikke! Hendes mægtige hår, der lå om hende som en silkeklædning, søgte han at samle og binde; da vågnede hun, så op på ham og smilede, begyndte en bøn, men faldt straks hen, inden den var endt. Om dagen kom fuglene, som hun plejede at fodre, helt ind i hytten og kaldte. Lasse selv sov ikke og spiste ikke, indtil han til sidst segnede hen i en hård, dødlignende søvn.

Da han vågnede, stod Anne oprejst og bøjede sig ned over ham. Hun var meget bleg, men hendes ansigt lyste og hendes øjne smilte.

"Lasse, Lasse!" råbte hun. "kom nu! Jeg har haft kolden, ja, det er koldesygen? Kom nu!"

"Hvad vil du, Anne?" spurgte han, idet han sprang op. Talte hun sundt eller sygt? Hun var helt påklædt, hendes hår var redt og endnu vådt, hun havde de bedste klæder på, det grønne skørt, og skindtrøjen, som hun havde syet af de dyrehuder, han havde tilberedt, var trukket uden på den røde trøje.

Hun gentog, at hun havde den slemme koldesot. Hun havde haft den før, den var jo så almindelig på Falster, men dog mest om foråret. I dag var det tredje dag, ikke sandt? Nu var hun helt

rask igen; men den kom igen, vidste hun, og meget værre. Nu måtte hun straks af sted til Kippinge kilde. Det var det eneste middel: At drikke så meget af det hellige vand, som hun kunne holde ud, så kom sveden og så kom sundheden – mange, som ikke var gået til kilden, havde den sot taget livet af.

"Kom nu, Lasse! Vi må gå."

"Der ligger ryttere i Kippinge," svarede Lasse.

"Ja, kanske. Men dér ligger og min helsen og sundhed."

"Vi kommer aldrig derfra. De griber os – det bliver værre end sygen."

"Vi må gå nu. Det er over middag. Vi kan være der ved mørketid, jeg kender vejen. Er du bange?"

"Ja."

Hun satte sig på sengen og skjulte sit ansigt, der havde strålet af iver og travlhed, i sine hænder.

Han forestillede hende al den fare, de udsatte sig for. Nu havde de så længe undgået alle fjender; at løbe til Kippinge ville være at løbe lige i gabet på dem. Rytterne ville fange ham, og hun –. Nej, det ville være værre endnu end sygen. Hun var jo også for svag til at gå den lange vej. Hvis hun atter blev syg, skulle han nok passe hende igen, og han blev ved at tale og at gentage det samme.

Hun hørte længe på ham, så rejste hun sig og gik hen til ham, lagde sin arm om hans hals og sit hoved mod hans skulder.

"Vi *må* gå," sagde hun med bævende læber, "- ellers dør jeg. Her ude dør jeg. Vinteren stunder jo til."

Lasse så på hende, knyttede sine stærke næver og der gik et ryk igennem ham, idet han bed kæberne sammen, som om han sank noget, der var svært at få bugt med. Så sprang han

pludselig op, lo højt og frejdigt som i deres gladeste tid og råbte: "Så kom da, Annelille! Så går vi til din Kippinge kilde og hvorhen i den vide verden du vil, for at du kan hitte din helsen igen!"

Der var nu ingen ende på hans iver for at komme af sted. Han spiste med en mægtig appetit efter den lange faste, og derefter så han sine våben nøje efter. Han trak sine rytterstøvler på, som længe havde ligget hengemte, iførte sig sin lange skindkofte og gav hende besked om maden, de skulle have med, og flasker og krukker til vandet. Han tog et spyd, som han havde lavet sig af en enebærstage, og skar det til en stav til hende. Alt imellem skottede han til hende, og der kom et bekymret udtryk i hans ansigt, der ikke svarede til hans muntre og frejdige tale. Hun hørte kun hans glade ord, og som om hun var helt karsk og rask igen, bragte hun alt i stand i hytten. Der blev fejet og renset, ordnet og gemt hen.

Da de var færdige til at gå, stod de uvilkårligt stille inden for korsenes kreds og så på det sted, hvor de havde været så lykkelige.

Så gik de. De søgte først op mod nord ad stranden til, hvilket blev en ret stor omvej, men dér var øde og ubeboet. Når det blev mørkt, ville de vende mod syd og ved nattetid komme til Kippinge. De havde en to, tre mil at gå, men vejen tilbage var jo lige så lang.

Da de kom ud af skoven, sneg de sig i begyndelsen forsigtig af sted, stod ofte stille og spejdede fremefter ad den vej, de ville. De mødte ingen. Landet var som dødt, agrene lå udyrkede hen, ja, mange steder var sæden ikke høstet, men groede vildt i vejret eller lå vissen og rådden med knækkede strå. Der var

intet kvæg på markerne og ingen hyrder. Svenskerne havde røvet dyrene og forjaget bønderne, eller også havde disse opgivet ævred og holdt sig ved gårde og huse, som de ikke turde forlade.

De to vandrende blev da mere og mere trygge og gik trøstigt frem efter Kippinges lille kirkespir, som de snart så pege opefter i tusmørket som en vinkende finger.

Anne havde gået tappert til. Da hun kom ud af skovens fugtige og indelukkede ånde drak hun med vellyst den frie marks friske luft. Hendes kinder fik rødme, hendes øjne glans, og da solen i den stille, klare aften sank bag skovene, skred hun endnu let og spændstig af sted ved sin stav. Men da mørket begyndte, støttede hun sig tungere til den og lagde hyppigere og hyppigere sin hånd på Lasses skulder.

Mange gange ville han gøre holdt og hvile, men hun ville fremad, blot fremad, ikke standse. Deres samtale døde hen lidt efter lidt, spøgen flygtede, alvoren kom, til sidst var de helt tavse. Han vogtede på hende, når han turde tage øjnene fra deres spejden. Ofte stod han stille og stirrede frem i tusmørket, han syntes stadig at se skikkelser foran sig. Men hun gik med blikket rettet fremad, stirrende, ligesom betaget af længsel.

Det var næsten helt mørkt, da de så kirkens tag dukke frem, og han turde nu ikke nærme sig byen mere, før det blev nat. De satte sig da for at hvile og spise.

Da sank hun helt sammen i græsset, og idet hun klagede ganske småt, lagde hun sig tilrette som for at sove.

"Sov ikke, Annelille, sov ikke, hører du!" hviskede han. Men hun sov allerede. Hun blev bleg og blålig i ansigtet, åndede tungt og rystede af kulde. Hun mumlede undertiden

uforståelige ord gennem de klaprende tænder, og han hørte hende kalde ligesom et lille barn kalder.

Da tog Lasse Månsson den mandigste beslutning, han endnu havde taget i sit liv. Der gled ligesom en maske for hans ansigt, hans magre træk blev skarpe og stive, læberne smalle, øjet hårdt og koldt, hans åsyn var som hugget i sten.

Han dækkede hende til med alt, hvad han havde og satte sig roligt ved hendes side med bøssen over sine knæ og ventede. Da det blev helt mørkt, rejste han sig, trak den lange kittel på, kastede flinten over nakken og bøjede sig så ned og tog den sovende kvinde op i sine arme.

Så bar han hende bort. Han bar hende som man bærer et barn, hendes hoved lå ved hans skulder, og han holdt med sin højre arm under hendes knæ, svag og kraftesløs lå hun i hans mægtige favn. Han så ikke, hvor han gik, for han bøjede sig ned over hendes ansigt og søgte at skelne det, da hun lå så stille. Men han mærkede hendes åndedrag mod sin mund, og medens han gik, søgte han at trække vejret i samme takt som hun – for ligesom at være ét med hende. Så slog hun øjnene op, og uden at blive forundret sagde hun kun: "Bærer du mig til kilden?"

"Ja," sagde Lasse Månsson, "jeg bærer dig til kilden."

Hun frøs ikke mere, men en brændende hede flød let og velgørende gennem hendes lemmer. Hun vedblev at tale og sagde smilende: "Jeg kan ikke se himlen for dit store hår;" for dette faldt ham frem over skuldrene. Men så lagde han hovedet tilbage og gik videre, idet han så op i den store stjernehimmel, medens hun lå i hans arme som et barn i en vugge. Men da han snublede over en tue, lo hun kun, medens han skjalv af angst

for den byrde, han bar. Atter faldt hun hen i en dvale, og han gik videre over markerne i mørket.

"Du kære lille Gud, lad hende ikke dø! Gør med mig, hvad du vil, men lad hende ikke dø! Du kære lille Gud."

Det var alt, hvad han vidste at bede, medens han gik. Han mærkede ikke træthed eller udmattelse, men kun en særegen lykkefølelse ved at bære hende.

Først da han nåede længere frem, hvor vejen førte opad og gennem en skovstrækning, kom der en pinende smerte i de store muskler over hans skuldre, men pinen for hendes skyld var ham en vellystfuld pine, og han nød den med en fryd, der forkortede ham vejen og lettede ham byrden, ligesom lidelserne for Jesu Christi skyld havde været martyrerne en adspredelse og hjælp i de lange, lange nætter.

XIII

Det var langt hen på aftenen. Hjemme hos Ole Hassel brændte der lys på bordet, og der hang et par lygter på væggen ved dørene. Mo'er Trine klagede tit over de mange lys, der gik til, men Johan Printz holdt ikke af mørke kroge i stuen. Han var som invalid blevet vognmester, det vil sige opsynsmand ved tros og træn, og havde i lang tid haft kvarter i gården hos Ole Hassel, hvilket skaffede denne nogen erstatning i halm og hø for de store udskrivninger, udsugninger, brandskatter, plyndringer og plagerier, som byens folk led under.

Historien om, at Fanden havde været løs i gården den aften, der var ildebrand i byen, var naturligvis faret rundt i hele omegnen. Det var jo egentlig ikke så mærkeligt, for i disse onde tider kunne man jo vente sig alt af den slags. Johan Printz var dog for en sikkerheds skyld flyttet ind i nabogården, men opholdt sig det meste af dagen inde hos Ole Hassels, hvor maden og øllet var bedst.

Ole Hassel og mo'er Trine troede dog ikke rigtig på, at det havde været den onde selv, der med så stort skrald og skrig og skrål havde revet lygten ned hin aften og var fløjet ud af det lille hul i væggen. De vidste jo, at Lasse Månsson var ude i skoven, og de græmmede sig ved tanken om, at Anne rimeligvis levede ude hos ham. For hvor skulle hun ellers være? Dog lige så godt – og hellere hos ham, end her hos svenskerne! Det havde hr. Niels selv sagt en dag til mo'er Trine. Alle forhold var sprængte,

gammel sæd og skik var sluppet, alt var væltet omkuld og opgivet.

Mo'er Trine sad nu ved drengens seng og halvsov med de trætte hænder i skødet, udmattet af dagens slid med at opvarte vognmesteren og hans venner. Ole Hassel sad ved bordet med svenskerne, der havde drukket stærkt og spillet kort, og nu var kommet i samtale om det så meget omtalte besøg af Djævelen.

Både Johan Printz, kvartermesteren med det grimme fuglefjæs og den kønne trompeter havde hver for sig givet historier til bedste om, når og hvor i livet de havde truffet på Djævelen. Ole Hassel sagde ingenting, men tænkte på de mange penge – både sine egne og Lasses – som i en kobberkedel lå gravet ned ude på marken.

Talen gled ængsteligt og frygtsomt hen på andre onde ting, både om dem, der kunne ses og ikke ses, både det skjulte og det åbenbare. Stemningen blev mere og mere trykket og uhyggelig. De holdt til sidst op at tale, og hver for sig tænkte de på allehånde sælsomme og grufulde ting, som de ikke turde komme frem med eller tale højt om. De ønskede kun at bryde op og komme hjem.

Da sagde kvartermesteren: "Det, som ikke ses, er værst. Sot og syge, pest og død. Djævelen og al hans yngel kan manes og korses, men sot kommer med død uden at ses."

Den ældgamle Elias Hugger, som stod og lænede sig til væggen, for han turde ikke sætte sig, udbrød pludselig:

"Jæ ha siet han, pestilentsen han sæl'!"

"Hvad har du?" spurgte Johan Printz.

Gamlingen blev forskrækket over sin egen dristighed, men da alle så på ham, begyndte han at fortælle, idet han forlegen og

beæret skuttede sig mod væggen. Lidt efter lidt som han fik munden på gled, glemte han sig så meget, at han lod sig glide ned på enden af kistebænken, hvor han sad og knugede de grå, gigtkrumme fingre ind i hinanden.

"Dæ va' i Jyllen, langt nere sønderpo, den gang Torstensten va' i lande'. Dæ va' i Rendsborrig. Vi så å ho'evagt. Dæ va' aftning. Dæ va' så løj *[stille]* å lummer, a' vi inte ku' vær' anner stæ'er eng u'enfor melling pillerne; å Ulrik spelled' å si bitte mundfløjte. Den plirøjede Ulrik sa' å spelled' å si' bitte mundspil, den va' inte størr' eng som ha' ku' gemm'en i si' næv', så ha' spelled' så ha' ku' fo vos alsammen te å lee å alle pi'er te å græ'e; å så glepped' å så blen'ked' ha' immer mæ' si' øjn, Ulrik.

Så kom månen hel op, å vi sa' å røj vores fatti' tobak å lytte' på hanses mosek, å kopral Dobelsten, ha' sæl', ha' sa' å fnasle *[pillede]* hu'en løs å si' gammel soor po handen, å sve'en trille' a' vos i lummerhe'en.

Så var'et a' en lang mand i en si' kapp' sto' skudt op u'e ve' vores pikker, hvor ha'nte mått' sto'. Trommeslåeren pejet po ha' over mi' axel å sa'e: Hva' æ' ha' for æ' ræ'tutte *[fugleskræmsel]*?

Så spytt' korpral Dobelsten etter ha' å sa'e: Fort! Fort! Du teufelskumpen! Dæ' sa'e korpralen: Fort! Fort! Du teufelskumpen! sa'e ha'.

Så rette' hin mand si' ryg å ragle' *[ravede]* hel suttes *[langsomt]* li'e u'. Å Ulrik spelled', å spelled', å vi kigge' etter ha'. Men i ve' *[i ved, dvs. efterhånden som]* a' ha' var gåen hal'vejs te' Kresten Sullings bo', vendt' ha' si' ho'e om i nakken å grint'. –

Så bløv vi så hvi'e i vores åsyn li'som de hvi'e bannelér om vores axel. Men ha' gik suttes ing melling gye'r å gænger – å væk va' ha'.

Hanses ho'e va' li'ervis som e' dø'ningho'e.

Li'e etter smøje *[løb]* Lotte fra Schäfergår'ren forbi ve vos. Hu' lo som hu' alti' lo. Så råbt' hu': Man segt dat wi de pestilentze in d'stadt hebbe!

Så be'e vi all' lie'som jordskudt *[lamslåede]*, å kopralen hvingled' å skrej: Vi ha' set Dø'en! skrej ha'.

Ja, skrej vi, dæ va' Dø'en, vi ha' seet!"

Den gamle karl blev afbrudt ved et kort hårdt slag på døren.

Alles øjne rettedes imod den. Mo'er Trine rettede sin ryg og vendte sig. Johan Printz tog stoben fra det dryppende skæg, drengen rejste sig på slagbænken, og Ole Hassel tog med begge hænder i bordpladen; alle stirrede de stift på døren.

Den åbnede sig ganske langsomt, og så sprang de op, alle som én. På tærskelen stod en høj mand, mørk i huden, men med en farve som en død; i sine arme bar han en kvinde, der var dødbleg som han, og som lå i hans arme med lukkede øjne.

Han stod et øjeblik, men i samme nu han så korporalen gribe til bæltet, råbte han med en mægtig røst: "Agt jer! Vi har pesten!"

Der hørtes brag af stole og bænke, der væltede, drengen skreg henne i bænken, svenskerne og karlen råbte op, så sig forvildede omkring og styrtede efter Johan Printz ud af stalddøren; gamle Elias, der faldt, krøb som en hund på alle fire.

Men Lasse skred roligt hen over gulvet og lagde sin byrde i forældrenes seng.

"Vær rolig, mutterlille," sagde han. "hun har ikke den slemme sot. Ikke jeg heller. Men kolden har hun. Tag nu vare på hende, jeg mægter det ikke mere." Han bøjede sine smertende arme,

strakte dem i vejret, og medens de andre løb hen til Anne, lukkede han stalddøren og stængede for den. Så gik han hen til fremmersdøren, hvor han blev stående med flinten i hånden.

Men da han så hende komme til sig selv, rejse sig fra lejet, se sig omkring i stuen, knuge sig ind i moderens favn og vugge sig i den som et barn, der har fundet hjem, og give hende de ømmeste navne – da han så hende knæle ned og grædende række sine skælvende hænder op imod faderen, tage Helle ind til sig og trykke sit magre brune ansigt mod hans varme kind og hele tiden sagte hviske: Tilgiv mig! Tilgiv mig! – da stod den stærke karl helt fremmed og ensom. Der gik en følelse gennem hans hjerte, som han aldrig havde kendt, en sviende fornemmelse af et sugende savn. Hans øjne brændte, og det ligesom hulkede i ham. Langsom og upåagtet nærmede han sig døren endnu mere og gik ud.

I det samme blev der kastet reb og remme om hans skuldre og arme. Uden at hænder rørte ham blev han revet om og en line med en løkke slynget om hans ben. Han så intet, hørte intet, før en stemme, som han kendte alt for vel, råbte: "I tårnet med ham!" og han blev slæbt hen ad jorden som et dødt dyr, hele byen igennem.

Kirkens lille, uanselige tårn med sine lave, takkede gavle lå mod vest. En trætrappe inde i kirken til højre for alteret førte op til klokkerne. Da Lasse kom til sig selv, lå han på denne trappe, hvor de havde slængt ham ind. I angst for at røre ved den pestbefængte havde de kun hastigt overskåret rebene, der bandt ham, stænget døren og sat vagt uden for kirken.

Lasse satte sig på et af trappens trin og strakte uvilkårlig hænderne frem for at føle sig for på muren og på sammenføjningerne mellem stenene, så satte han sig atter tilrette med albuerne på knæerne og hovedet i hænderne.

Han var fortumlet, forvirret og forslået, hans klæder var sønderrevne, hans våben tabte.

Han søgte at samle sine tanker.

Anne? Var hun nu frelst? Lå hun nu varmt og godt i den store seng derhjemme? Hvis de blot troede, hun havde pesten, ville Ole Hassels gård være omgivet af en mur, som ingen turde overskride! Pesten! Han kendte jo sin egen og alle menneskers angst for den rædselsfulde smittesot. Pesten! Han havde jo hørt det ord lyde ud gennem den lukkede dør, da han stod for den.

Han tænkte på skoven derude, på sin lille hytte, hvor der var så friskt og så stort. Her sad han som i et rør, som en orm i en træstamme, det var helt svært at få vejret! Hans hænder blødte, tøjet var slidt af ham.

Nu havde han da mistet alt. Først sin hest, så kammeraterne, pengene – sine våben, sin frihed, sin elskede – han følte sig så fattig som da han var en sølle dreng hjemme ved stranden.

Annelille, hvorfor tog du de urter, som havde den sære kraft, og alle de hellige og kunstige ting, som havde kostet mig så dyre penge, – hvorfor brændte du de stærke, hemmelige ting, Annelille? Nu er du syg og jeg –. Ligesom langt, langt borte fra kom så tanken listende og bredte sig: Nu skulle han selv dø!

Han kendte jo desertørernes lod og skæbne: Retterstedet. Spørgsmålet blev kun: Reb eller sværd.

Han begyndte at tænke lidt over døden, over Gud, herren og hans hellige engle, Jesu Christi pinefulde død på korset, men

ikke længe, lidt efter lidt gled tanken bort igen og søgte atter og atter tilbage til hende. Hvem skule hjælpe hende, når han ikke mere var levende? Hans tanker blev svævende om hende, han glemte alt andet, og han sad til sidst med et sorgløst smil og stirrede ind i mørket, som om han derinde så de lyksaligste syner, og selv efter at han var gledet hen i søvnen, blev dette sorgløse smil tilbage, som om det var glemt om hans mund.

Dagskæret fra glamhullerne der oppe kom listende gennem den åbne lem og ned ad den mørke trappe ligesom for at se, hvad det var for en mørk skikkelse, der lå dernede. Da Lasse vågnede, så han, at dagen var nær. Han gøs af kulde, da han kravlede op ad den støvede trappe til klokkerne. Øverst oppe var der ingen trappe, men kun en stige, der førte op til lemmen.

Han gik straks hen til et af de lange, smalle lydhuller i muren og drak begærligt den kolde, hårde luft, idet han så ud over egnen. Himlen var endnu mørk, stjernerne var der endnu, men månen var borte. Langt ude over de flade marker og dunkle skove, helt lavt nede ved jorden, var der en lang gul flænge i blygrå skyer, hvorfra et næppe mærkbart skær fødtes – det var dagen, der kom. En glimmerhvid glans lidt mere nordpå måtte vel være havet, alt andet tabte sig i gryets klare mørke.

Han rakte hovedet ud af glamhullet og lyttede. Ikke en lyd. Der lå kirkegården nede, hvor han havde siddet hos hende, han syntes, at han kunne lugte urternes bitre duft. Da hørte han en hoste på den anden side kirken, og han syntes at høre mumlende stemmer. Der er vagt, tænkte han.

Men inde i klokkerummet skimtede han kun det støvede gulv, de nøgne, støvede mure, støv, støv, støv, hvor han så og hvor han følte. Det lå over de to små klokkers munkebogstaver,

og han fik støv på fingrene, da han sagte pinkede på dem med små slag, der gav en fin, klingende, durende klang – og han tænkte på, at det var disse klokker, de havde lyttet efter ude i skoven, og som havde fået Anne til at juble, når de ringede, og til at græde, når de tav.

Da hørte han en lyd under sig. Døren blev lukket op dernede. Han vendte sig hurtigt, satte ryggen mod muren og greb uvilkårligt efter sine våben. Men han havde ingen våben, og nu blev han betaget af en rædsel, han aldrig før havde kendt. Han, som så langt tilbage, han kunne huske, aldrig havde været våbenløs, blev sig nu først bevidst, at skulle han kæmpe, måtte han overvinde sine modstandere uden hjælp af andet end sit legeme, sine lemmers og hænders styrke. Og han åbnede og lukkede uvilkårligt sine stærke næver, strakte fingrene og knyttede dem.

Listende, slæbende skridt søgte op ad trappen, men da skridtene kom til stigen, standsede de, og der lød en undertrykt stønnen og hvisken. Så kravlede de videre op ad stigen. Lasse stirrede hen mod hullet. Kom de for at hente ham? Var det allerede nu, de ville slæbe af med ham og undlive ham?

Over hullets rand viste sig et talggult ansigt, ompjusket af et uredt, hvidt hår. Et par arme kom op, og et par svage, skidne hænder lagde en bylt på gulvet. Lasse stak hovedet frem bag klokkerne og stirrede i halvmørket, og de to ansigter så en stund tavse på hinanden.

Det var præsten, hr. Niels. Så lo Lasse Månsson og måtte tænke på den gang, han blev bange for den lille hest ude i skoven.

"Er du befængt og besmittet?" spurgte hr. Niels.

"Nej. Det blev sagt for at skræmme."

"Kom og hjælp mig!"

Han havde en halvlang hvergarns kjortel på, en samarie, der stumpede ved knæerne, og en smal, pibet krave om halsen. Da den lille sammenskrumpne mand med besvær var kommet op af hullet, gik han hen til en lille luge, der førte ind til loftet over kirkens hvælving. Den var lukket med en jernstang, i hvilken der hang en svær, rund hængelås, der lignede et afhugget menneskehoved. Efter længe at have tumlet og famlet med låsen, fik præsten lugen op, og Lasse så ind over loftet, der var gennemflettet af svære bjælker, spær og sparrer, som bar taget og holdt hvælvingen, der som en rund ås eller som ryggen af et stort dyr strakte sig ind i mørket.

Præsten havde ført sit bedste gods og sine bøger ind i kirken og tridset det herop, hvor det lå hengemt i kroge og hjørner, men kobber og tin havde han tillige med kirkens kar gravet ned på mange forskellige steder. Lige inden for døren stod hans og hans kones ligkister, betrukne med oksehuder, der endnu ikke var sortmalede, for tid og støv og skimmel ville jo alligevel have fordærvet den sorte farve.

"Kom," sagde præsten og satte sig på den ene kiste. Han gav sig ynkeligt, som om han havde stor pine, og medens han udspurgte og forhørte Lasse om Anne, om hvor han og hun havde været, hvor de havde opholdt sig, hvorledes de havde levet, hvad de havde taget sig for, gned han sig uafbrudt med begge hænder på maven inde under samarien. Hans små skarpe øjne under de hvide buske lyste i halvmørket og borede og sugede sig ind i Lasse. Han kunne ikke andet, han måtte

skrifte, øjnene borede hul i ham, øjnene sugede svar ud af ham, og han fortalte alt.

Da talte hr. Niels ham hårdelig og strengt til: "Jesus Christus har ladet sin klokke lyde for dine øren, han har råbt til dig: Kommer til mig! Kommer til mig! Men du er løbet i skov og mose og har forsiddet hans bud! Du har mænget dig med hans blods fjende, Djævelen og hans gerninger, tvi dig! Du har faret frem som en ond skalk mod et uskyldigt barn, og Herren din Gud har slaget hende med syge og sot og draget dig til galgestigen – mærk vel, hvad jeg siger dig, menneskebarn, det gælder dig og ikke mig!"

Lasse mumlede, at Djævelen havde haft ham i sine garn, da han forbrød sin ed.

"Djævelen har ingen magt uden med Guds vilje," sagde præsten. "han er kun Guds lænkehund! Den, som bruger trolddoms kunster, spotter Gud! Kan du sætte hårdt mod hårdt mod Gud? Hvo, der kaster buløksen mod Gud, får skarpen tilbage i sit åsyn – – Kend det!"

Længe brugte han hvasse og drøje ord, formanede ham strengt og lærte ham, at han havde gjort vel i at bryde eden til landets fjende for at tjene landets konge.

Da så Lasse pludselig på ham med et stort, vildt blik og greb ham ved armen.

"Sig mig, præst, hvad skal jeg gøre mere – og jeg gør det. Sig mig, vil I få fred i landet, når svenskekongen dør? Får Anne fred? Og vil der komme gode tider?"

"Hvad mener du?"

"Så giv mig syndernes forladelse og slip mig ud. Giv mig en bøsse og vis mig vej – så skal der blive fred i landet!"

Præsten så en stund på ham, før han forstod ham, så hånlo han højt og spottede ham.

"Han beskikker sig selv på dommersædet, den elendige maddike! Ha, ha! Han vil lokke en Guds mand til stimands færd! Han vil drage mig i sin syndepøl og dyppe mig i blod, den tåbe! Han vil vinde Guds velsignede fred ved det blod, som han har helliget og salvet! I din trældoms frygt skyer du end ikke misgerninger, hvis lyd besudler luften og råber fra Jorden til evige tider!"

Han talte sig helt rasende, og idet han rejste sig, var det ligesom han voksede og voksede og blev kæmpestor. Han trak de lange fingre frem og hævede armene, og han åbnede munden som om han ville opløfte et vældigt råb og udslynge en mægtig forbandelse og straffedom. Men se: De hårde øjnes lyn slukkedes, den harmfulde mund faldt til, og der lagde sig et stille, vemodigt og uendelig kærligt smil over den gamles gustne og forpinte åsyn, idet han sænkede sine arme og sagtelig lod dem dvæle på skuldrene af Lasse, der uvilkårlig var knælet ned for ham. Aldrig havde Lasse Månsson set så godt et smil, så kærligt, så hjemligt et smil.

"Du ved ikke, hvad du taler, Lasse Månsson – ret nu var du fej som en hund, og i hvad som dig hænder: Vær mandelig! Guds nåde er nok! Og er du end midt i døden, skal du være frydefuld og sige til død og djævel: Død, hvor er din sejr? Helvede, hvor er din brod? Gud giver immer sejr formedelst vor herre Jesum Christum! Husk det i alskens nød og kamp, i liv og død! Ja, nu ret var du en uærlig stimand, Lasse Månsson, men jeg skal hjælpe dig til mod og manddom igen. Hør nu vel til." Han tav en stund og begyndte så igen med en endnu blidere stemme:

"Vide skal du, at Annelille, mit hjerteelskede barnlille skal vorde i min varetægt og deri være så vel forvaret som det syndefulde barn, hun er. Du og. For du stærke og grove svend er jo og ligervis som et ufornuftigt barn at anse og betragte. Jesus Christus sagde, vi skulle være som børn, men vi er som arme, umælende dyr! Ja, hvad er vi arme menneskebørn mere! Vi fødes, vi patter, vi drives af lyster – ret aldrig lærer vi vor herre Jesum at kende og forstå, før kroppen er visnet og blodet er kølnet og livets lyst er dødet. – Hør nu vel til!"

Han fortalte Lasse, at den svenske officer, som havde kvarter i præstegården, ville sende brev og bud denne morgen til Nykøbing og begære, at rakkerens folk fra denne by skulle afhente Lasse, da han var pestbefængt og desuden desertør. Før næste dag kunne dette ikke ske, og præsten pålagde ham nu rolig at blive, hvor han var, og når det blev mørkt, skulle han undløbe.

For første gang, medens præsten talte, så Lasse op. Undløbe! Han sagde intet, men kastede hurtigt øjnene om til alle sider for at se, søge og finde stedet, for ligesom at foregribe præstens forklaring. Men han så kun, at solen nu fyldte rummet med røde stråler, at skyggerne blev skarpere, og at himlen lyste derude.

Præsten pegede på bylten, som han havde med sig. Den indeholdt klæder og mad og kirkens nye klokkereb. Så viste han ham de løse sten i taget i krogen ved tårnet, han behøvede næsten intet at sige eller forklare. Lasse forstod ham.

Så tog præsten en lille pung frem med tvende breve. Det ene skulde han give til Gaabense færgemand, der så ville låne ham en liden sejljolle, som var præstens ejendom, men som

færgemanden havde brugen af. Der stod i brevet, at Lasse skulle til Vordingborg i hr. Niels' ærinde, det var tilstrækkelig pasbord. Havde han fået jollen, skulde han sejle til Fyn og søge den danske armé, som stod der på øen. Dér skulle han lede Jakob Geweke op, som var oberstløjtnant ved feltherrens dragoner og hr. Niels' særlig gode ven fra Skåne for 15 år siden, og give ham det andet brev i pungen.

"Der lader jeg ham vide," sagde præsten, "at kongen af Sverige fortøver her på Nykøbing, samt at Svecus udi Fyns land ej kan forvente succurs og hjælp denne side advent. Derfor siger jeg: Slå så fort han slå kan. Item beder jeg ham give dig hest og gevær, og kautionerer, at du vil blive Svecus en hård hals, om du fanger sværd i hånd."

"Det lover jeg, hr. Niels!"

Præsten lagde hånden på hans hoved og så op i taget. "Så råber jeg fattige menneske til dig, Gud Fader i Himlen, og befaler i din varetægt denne ærlige arme sjæl, som du har skabt og frelst med din søns, Jesu Christi pine og død! Amen."

Da profossen fra Nykøbing og hans folk næste dag kom for at hente fangen i tårnet, var han forsvundet. Der hang et langt nyt reb ned fra taget og svajede frem og tilbage i morgenvinden. Præsten var syg og havde ikke været ude af huset i flere dage.

XIV

Kort efter fløj rygtet om den svenske hærs nederlag ved Nyborg den 14. november ud over verden.

Kongesønnen Ulrik Frederik Gyldenløve bragte på sin faders navnedag budskabet om sejren til København, hvor man netop triumferede over et heldigt udfald fra fæstningen.

Det var lange tider siden, at Sveriges stolte hær havde tabt et hovedslag, som det ved Nyborg. Nu lød der jubel overalt i hovedstadens gader; der var takkefester i alle kirker, alle klokker ringede, musikken klang fra Rundetårn ud over den sejrsberuste by, kanoner og musketter knaldede fra voldene, og gennem krudtets hvide skyer og dampe skimtede man allerede den længe ønskede fred vinke og hilse.

Men alle de små kirkeklokker rundt om i Sjællands og øernes landsbykirker ringede endnu ikke sejren ind. Svensken var der endnu, og i sin harme knugede han hånden endnu hårdere sammen om sit bytte. Men folket ventede tålmodigt; håbet om forløsning fra det hårde åg var trængt ind overalt, selv i den ringeste hytte.

Ja, selv til Ole Hassels gård var de gode nyheder kommet, skønt den var skyet af alle mennesker og tre hvide kors på stuedør og stalddør betegnede, at den var smittet og pestbefængt. Kun den lægekyndige hr. Niels så man hver dag gå omkring i gården og stalden og brænde enebær og gøre røg og kvalm af vellugtende urter. Skønt vejret var koldt og barskt, stod lugen til skorstenen åben nat og dag, for den sære præst

var tosset nok til at tro, at den friske luft var det bedste lægemiddel.

En nat syntes Anne, at nogen kaldte hende ved navn. Feberhed rejste hun sig i sengen og lyttede, atter hørte hun sit navn nævne. Hun stod op og så ud, men der var ingen. Da hørte hun tydeligt sit navn blive råbt højt, men længere borte – hun kendte hans stemme, men ikke dens klang, den lød som om han råbte i vånde og nød, som et skrig. Hun tog noget tøj om sig og gik ud.

Det var blikstille, og månen sendte sine stråler ind i de nøgne skove. Træerne stod urokkelige, og deres sorte skygger krydsede hinanden hen over skovbunden. Intet rørte sig, alt var som livløst stivnet i det glasklare, hvide lys, intet pip af en fugl, ingen puslen eller smutten af et dyr.

Der var blæst meget vissent løv hen over hytten, det lå knæhøjt i den smalle kløft og havde bunket sig over taget. Månen bredte sit rolige skær hen over det menneske, som lå udstrakt i løvet, og den lyste i skovens hvælving således som kerter og fakler brænder om en sarkofag i kirken. Lasse Månsson lå som en død på sin hyttes tag. Han havde svære sår i hoved og bryst, men bindene lå løse og flængede, og blodet var vældet ud.

Hans lange slanke legeme lå udstrakt i sin fulde længde, armene var bredt ud til siderne, som om han var korsfæstet til jorden, det så ud, som om han bevidstløs var segnet om, hvor han lå. Undertiden slog han øjnene op, mumlede uhørligt og vædede sine læber med tungen.

Han søgte at samle sine tanker, men alt forekom ham så underligt og uvirkeligt, og de løb sur i hans hoved. Det var pinen i hans hoved, der forstyrrede og forvirrede alting for ham. Det bankede og bankede i det, og smerten tvang ham til at stønne, eller var det ikke dér, det bankede, – var det en spætte i et træ? Var det mon ikke en spætte? Han havde set den så tit – samme dag – med det røde bryst og den stive hale, som den stemte mod stammen, når den huggede løs ligesom ligbærerne i Dorpat dengang – –

Han så for sig meget af det, han havde set i sit liv, og som han ikke *ville* se; han klemte øjnene til for at være fri, men han så det samme med lukkede øjne; så åbnede han dem igen og lå og stirrede på alle de mange ansigter ude i rummet.

Var det ham selv, der lå her? Og hvor var Anne? Det var ligesom alt det, der var sket, ikke var sket. Det var som historierne og viserne, Anne havde sunget og berettet, nu blev rigtig levende, og medens han søgte at samle dem, bygge dem op og føje dem sammen, forvirrede det ham, at han syntes, at det alt sammen var hændt ham selv, og at han da havde grønne klæder på som bladene og ikke vams og kofte af skind, og Anne havde lange lysegrønne klæder på som når solen skinner gennem løvet – der var så lyst og lunt og sødt og blødt, og hun knælede hos ham – varm og dejlig bøjede hun hans hoved tilbage og rakte ham sin mund med de friske tænder og lod sin lille tungespids lege på hans læber – –

Pinen i hjernen kom ikke mere i stød og banken, men var en vedblivende, uophørlig smerte, som om en sime var draget gennem hans hoved fra tinding til tinding – –

Så var han ude på vilde farter, sprængte af sted over heder og stepper, på spejdertog, forfulgte fjenden over stok og sten og vandløb og moser, råbte til sin hest, skreg til kammeraterne – på lange marcher i lange støvede kolonner ad uendelige veje, skridtende, travende, syngende – *was soll ich mit dem Ringelein, was soll ich damit thun* – –

Så kom kampens tummel og bivuakkens stilhed – og ridebanen. Han kælede for dyret: Ho, ho! Så, så! Han redte dens manke, han klappede dens hals, men springe ville den ikke, han lokkede og overtalte, han fristede og bad, så lagde han schenklerne til, svøben hvinede i luften – opla! Og han fløj over graven med sin hest som en fugl på sin vinge – –

Han tumlede om på søen, i en lille båd, op og ned, ud og ind, båden tog vand og sejlet flænger og revner, til den strandede på landet, dér, hvor han pryglede fiskeren, der snød ham. Han bed tænderne sammen, da Geweke læste brevet og mistænkte ham som spion, og han rasede, da de gav ham den lille, røde bondemær, ham, Clas Thotts rideknægt! Så fik han en dansk rytterkøllert, og han doblede om aftenen og blev mægtig drukken, uvant med øllet som han jo var, og sov i seng sammen med en præst. – Så kom slaget! I første anfald ragede han en svensk officer af en blåskimlet hest, så fik han da en hest. Så tumlede de frem og tilbage og blev kastede og atter samlede – atter gik det frem over moser og tørvegrave – kornetten faldt, så greb han standarten – –

Han lå og tænkte og tænkte, men kunne ikke huske mere, han rynkede panden og grublede og granskede – intet mere – – han lå på valen og – var det obersten selv der kom? – knælede han ved ham? – – "Halløj!" råbte han. Men det pludselige råb

forøgede kun den uhyre stilhed. "Halløj! – halløj! Halløj!" – Træerne stod døve og stumme og sorte og stirrede på ham.

Så faldt han sammen. Forladthedens og ensomhedens tomhed sugede de sidste kræfter ud af ham og gjorde ham svag og angst.

"Anne!" råbte han, "Anne!"

Det raslede i løvet, inde i krattet, og småkviste brast. Så blev det atter tyst. Månens stråler skar ind mellem træerne som skarpslebne spyd, der alle pegede ind på samme sted. Atter knirkede det småt og knagede det let i kvaset, små forsigtige lyd, der tonede højt i dødens store stilhed. Det var skridt af en, der kom; så blev det tyst, så lød de igen, søgende, vaklende skridt kom ud af mørket og ind i det kolde, ubarmhjertige, sølvkølige lys og fulgte vejen, det viste.

Med et skrig kastede hun sig ned over ham, løftede hans tunge hoved, strøg det lange våde hår fra hans ansigt; det var hendes elskede, kold og død.

Månen sløredes af lette skyer, der blev tættere og tættere, så den forsvandt; en skarp østenvind jog gennem skoven og drev sneflokkene foran sig som uhyre hjorde af forvildede lam, der søgte skjul allevegne. Flokkene føg og føg i dage og uger, i blæst og storm, de sank udmattede til jorden, svøbte sig om træstammerne, bunkede sig i driver og volde, jævnede alle huller, rundede alle kanter, svulmede som et uhyre dække, som en dyne i en vugge, som et lagen over et lig.

Vinteren gik, foråret kom, fjenden drog bort. Landet lå hærget, gårde stod øde, der var ikke pløjet eller sået. Men så tog alle danske mænd og kvinder fat, der blev slidt og stræbt, ordnet og arbejdet, det gjaldt om at udslette krigens spor, fjendens færd. De skræmte kom hjem, børn blev fødte og døbte, ungdommen trolovet og gift, de gamle døde og blev begravede. Kirkeklokkerne ringede for dem alle, og præsterne førte alting ind i bøgerne i god orden.

Det andet forår efter det her fortalte skrev præsten i den lille bys dødebog:

1661. Misericordia Domini.

– – Udi samme Graf blev effter Ridefogden Jens Hanssens skrifftlig bewilling nedsat på Kirkegaarden nogle tøre Menneskebeen i én liden Kiste, huilcke blefve fundne på denne tid udi Resle Skou. Og meenes at være én Quinde og ét Mandspersons Been, huilcke sig udi Skouen meenes sig at have bierget af frygt for Fienden udi den strænge Vintertid i samme Skou, muglig fraasen ihjel och Legomet siden aff Hunde, Ræfve och Suiin fortæret. Efftersom nogle palter blef fundne hos benene og lod sig ansee samme palter at være aff Anne Ole Hassels Klæder udaff Sognet, formeenes Quinden at være hender, huilcken var udi suigdom af sit Hus forløben in Decembris A.° 1659. De andre rudimenta befindis ukjendte at være. Gud giffve dennem en gledelig Opstandelse!

Om "Lasse Månsson fra Skåne"

Forfatter: P. Fr. Rist (1844-1926).
Org.udgave: *Lasse Månsson fra Skaane.* Det nordiske Forlag/Ernst Bojesen København 1903.
Denne udgave baseret på: P. Fr. Rist: Lasse Månsson fra Skaane, Gyldendalske Boghandel – Nordisk Forlag. 5. udgave, København 1929.
Redigeret af: Kim N. Jensen.

ISBN 978-87-7979-884-7

2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-118-3 (Ølstykke 2006).

